

รายงานประจำปี 2567 Annual Report 2024

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
Equitable Education Fund

เชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้
มุ่งสู่ความเสมอภาคทางการศึกษา

สารบัญ

ส่วนที่ 1	ข้อมูลสำคัญขององค์กร	5
1.1	สารประธานกรรมการบริหาร	6
1.2	สารผู้จัดการ	8
1.3	บทสรุปผู้บริหาร	10
1.4	ความเป็นมา การกิจ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์	18
1.5	ทิศทางและกลยุทธ์การดำเนินงานในปัจุบันประมาณ พ.ศ. 2567	20
ส่วนที่ 2	สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยปี 2567 และแนวโน้มในปี 2568	25
2.1	สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยปี 2567	26
ส่วนที่ 3	ผลการดำเนินงานในปัจุบันประมาณ พ.ศ. 2567	41
3.1	การเชื่อมโยงข้อมูล นวัตกรรมองค์ความรู้ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา	43
3.2	ผลการดำเนินงานที่สำคัญ	48
(1)	การลดอุปสรรค เข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้	50
(2)	การสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่น	60
(3)	การพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น	74
(4)	การพัฒนาครูและสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	85
(5)	การพัฒนาตัวแบบการศึกษาเชิงพื้นที่และพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	96
(6)	การพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	104
(7)	ความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	114
3.3	ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงาน	123

ส่วนที่ 4 ถ้าวต่อไปของ กสศ. ปี 2568

125

ส่วนที่ 5 รายงานทางการเงินและประสิทธิภาพองค์กร

129

5.1 รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน	130
5.2 รายงานการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต	133
5.3 สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน	170
5.4 การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานและธรรมาภิบาลที่ดี	172
รายนามคณะกรรมการบริหาร กสศ.	178
รายนามคณะกรรมการตรวจสอบภายใน ที่ปรึกษาของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ	179
รายนามคณะผู้จัดทำรายงานประจำปี 2567	183

ส่วนที่ 1 :

ข้อมูลสำคัญของคักร

สารปรธานกรรมการบริหาร

จากแนวโน้มการชะลอตัวของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา หลังวิกฤต COVID-19 ที่เติบโตในระดับร้อยละ 2 ต่อปี และความเสี่ยงด้านโครงสร้างของประชากรไทยที่มีประชากรเกิดลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงปีละ 4 แสนกว่าคน โดยในปี 2567 มีสถิติการเกิดที่ต่ำสุดในรอบ 50 ปี รวมถึงความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในระดับนานาชาติ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ประเทศไทยต้องมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในการลงทุนพัฒนาเด็ก เยาวชน และกำลังคนทั้งในมิติของการลงทุนพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัย (invest early) การลงทุนให้ตรงจุด (invest smartly) และการลงทุนอย่างเสมอภาค (invest equitably) เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยท่ามกลางความไม่แน่นอนต่าง ๆ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้วยวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ในปี 2567 กสศ. และ ภาควิชาครีษายทุกภาคส่วนได้ทำงานร่วมกันเพื่การสร้างควมเสมอภาคทางการศึกษา ผ่านการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างยั่งยืน อาทิ การพัฒนาให้เกิตต้นแบบของหลักประกันการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประกอบสัมมาชีพ การยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ซึ่งได้รับการผลักดันให้กลายเป็นวาระระดับชาติ เกิตต้นแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นอย่างมีคุณภาพ และเกิตต้นแบบการผลิตครูที่มีคุณภาพให้กับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล รวมถึงการระดมทรัพยากรความร่วมมือในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ความสำเร็จที่เร็วขึ้น

รากฐานการทำหน้าที่การเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืนของ กสศ. คือ การพัฒนาองค์ความรู้ ข้อมูล และงานวิจัยเชิงลึก เพื่อให้ กสศ. และหน่วยงานภาคีสามารถ “มองเห็น” สถานการณ์และรากฐานของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ก่อนนำไปทดสอบร่วมกับหน่วยงานภาคีในพื้นที่จริง เพื่อให้เกิดความ “เข้าใจ” ร่วมกันถึงแนวทางการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน และ “เหนียวแน่น” ให้เกิดการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย จนเกิด “การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ” ตามภารกิจและวัตถุประสงค์การจัดตั้ง กสศ. ร่วมกับภาควิชาครีษายนักสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็งซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องตลอด 6 ปีที่ผ่านมา

ผลลัพธ์ของการสร้างควมเสมอภาคทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขจัดปัญหาความยากจนข้ามรุ่นในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมโอกาสให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้อย่างเร็ววันมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ นี้ ผ่านการช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และประชาชน ในนามของคณะกรรมการบริหาร กสศ. ขอขอบคุณภาคีทุกภาคส่วนที่ร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมกันทำงาน ร่วมกันสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า กสศ. จะได้รับการสนับสนุนเช่นนี้ตลอดไป

นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล
ประธานกรรมการบริหาร กสศ.

สารผู้จัดการ

ปี 2567 เป็นปีที่ กสศ. ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ กสศ. ฉบับที่ 2 (2565-2567) ซึ่งเป็นปีท้ายสุดของแผนกลยุทธ์ ฉบับดังกล่าว การดำเนินงานมุ่งเน้นการกระตุ้นและขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผ่านการระดมพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เนื่องด้วย ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกันทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ และครอบครัว ที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยหน่วยงานใดเพียงหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องอาศัยการร่วมกันแก้ไขปัญหาจากทุกภาคส่วนที่อยู่ในระบบนิเวศทางการศึกษา ผ่านต้นทุนทรัพยากรที่มีใช้ตัวเงินทั้งฐานข้อมูล องค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญที่จะสร้างผลทวีคูณให้แก่งบประมาณและทรัพยากรที่ กสศ. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและผู้บริจาค ในการขับเคลื่อนภารกิจลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตลอดช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ผลลัพธ์จากการพัฒนาฐานข้อมูล องค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมของ กสศ. ได้นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบด้านความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งระดับประเทศและพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. กสศ. และการดำเนินงานในปี 2567

กสศ. มีโอกาสได้เห็นการผลิตรายการออกผลของการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ซึ่งเริ่มออกไปสร้างวงจรการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย เช่น “**ต้นแบบการผลิตครูระบบปิด**” ที่ได้ผลิตบัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 327 คน โดยไม่มีผู้รับทุนหลุดออกจากระบบการศึกษา และได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูในปีการศึกษา 2567 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารจำนวน 284 แห่งทั่วประเทศ และการทำงานร่วมกับ 11 หน่วยงานระดับชาติเพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนในช่วงอายุ 3-18 ปี จนพบว่ามียุติและเยาวชนกว่า 1.02 ล้านคน ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษา และนำไปสู่การทำงานระดับนโยบาย “**การแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout)**” ของรัฐบาล ซึ่งได้รับความชื่นชมจากองค์กรระหว่างประเทศ และภาคีเครือข่ายด้านนโยบายการศึกษาในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ในปี 2567 กสศ. ยังได้ขยายโจทย์การทำงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไปสู่มิติอื่น ๆ นอกเหนือจากมิติความยากจน อย่างมิติสุขภาพ เช่น โครงการออกแบบนวัตกรรมเพื่อการคัดกรองสายตา “**I SEE THE FUTURE แคมป์เห็นก็เปลี่ยนอนาคต**” เป็นนวัตกรรมการทำงานเชิงพื้นที่ซึ่งพัฒนาต่อยอดมาจากงานวิจัยที่พบว่ามียุติ เยาวชน และครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสหลายแสนคนยังไม่ทราบถึงปัญหาด้านสายตาที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษา และการมีงานทำในอนาคต เป็นต้น

นอกจากผลการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ แล้ว กสศ. ยังพยายามใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารให้สังคมเห็นถึงคุณค่าของการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และนำไปสู่การขยายผลความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ในการร่วมจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นหลากหลายเพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เช่น “**โครงการ mobile school**” “**โครงการ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ**” “**โครงการธนาคารหน่วยกิต**” “**โครงการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้มาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**” และการดำเนินงานของ กสศ. ยังได้รับการเติมเต็มจากภาคเอกชนและประชาชนในการร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ผ่านการสนับสนุนทุนการศึกษาและสื่ออุปกรณ์การเรียน และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการขยายระยะเวลาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือการลดหย่อนภาษี 2 เท่าของการบริจาคเงินและทรัพย์สินให้แก่ กสศ. ออกไปอีก 5 ปี ตั้งแต่ 1 มกราคม 2567 ถึง 31 ธันวาคม 2571 รวมถึงการผลักดันให้เกิดนวัตกรรมการระดมทุน “**สลากการกุศลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา**” เป็นสลากการกุศลด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาส เด็ก และเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วประเทศได้มีโอกาสร่วมสนับสนุนโครงการ Thailand Zero Dropout และโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงผ่านการซื้อสลากการกุศลดังกล่าว

ด้วยโอกาสนี้ ในนามของสำนักงาน กสศ. ต้องขอขอบคุณความร่วมมือจากทุกภาคส่วนตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย คณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ที่เชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานด้วยกันโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน และประชาชน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

นายไกรยส ภัทราวาท
ผู้จัดการ กสศ.

1.3 บทสรุปผู้บริหาร

การดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตลอดระยะเวลา 6 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2562-2567) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้รับความร่วมมือจากหุ้นส่วนการศึกษาหลายภาคส่วนในระบบนิเวศทางการศึกษาเป็นอย่างดี ตั้งแต่ระดับนโยบาย (รัฐบาล) หน่วยพิจารณางบประมาณ (สำนักงบประมาณ) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หน่วยงานรัฐระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น นักวิชาการ ครู บุคลากรทางการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และประชากรวัยแรงงานกลุ่มที่ยากลำบากที่สุด ให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาหรือได้รับการเรียนรู้ตามศักยภาพ และการพัฒนาตัวแบบการดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สอดคล้องตามวัตถุประสงค์แห่งมาตรา 5 ของ พ.ร.บ. กสศ. มีผู้ได้รับประโยชน์รวมกว่า 1.43 ล้านคน สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญ ในปี 2567 ดังนี้

การเชื่อมโยงข้อมูล นวัตกรรมองค์ความรู้ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา

ในปี 2567 เป็นปีแห่งการเริ่มบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อนำไปสู่การผลักดันการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับนโยบาย รวมทั้งต้นแบบและนวัตกรรมการทำงานที่ได้ดำเนินการบนฐานองค์ความรู้ งานวิจัยได้เริ่มแสดงให้เห็นผลลัพธ์และเกิดการขยายผลการทำงานโดยหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- **การเชื่อมโยงข้อมูลและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษา**

ในช่วงอายุ 3-18 ปี ระหว่างระบบสารสนเทศของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย จึงทำให้ทราบขนาดของปัญหาเด็กและเยาวชนที่ไม่พบชื่อในระบบการศึกษา ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการผลักดันมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2567) เกิดการขับเคลื่อนมาตรการผ่านความร่วมมือจากทั้ง 11 หน่วยงาน ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) (สคช.) และ กสศ. ทำให้ในปี 2567 เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษากลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาได้ จำนวน 304,082 คน ในระยะต่อไป กสศ. ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน “Thai Zero Dropout” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามข้อมูลเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา และการจัดทำแผนดูแลช่วยเหลือเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่องร่วมกับหน่วยงานในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบกลับเข้าสู่เส้นทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

• **ต้นแบบการพัฒนาครูระบบปิด**

บัณฑิตทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นรุ่นแรก จำนวน 327 คน บรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูในปีการศึกษา 2567 ในโรงเรียนปลายทางซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร จำนวน 284 แห่ง ทั่วประเทศ นับได้ว่า เป็นผลความสำเร็จจากการทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในการผลิตครูรัก(ษ์)ถิ่นไปปฏิบัติหน้าที่เป็น “ครูของชุมชน” เด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลจำนวนกว่า 60,776 คน จะได้รับโอกาสในการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ลดปัญหาการโยกย้ายครู ในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า จะมีครูรัก(ษ์)ถิ่นบรรจุในโรงเรียนปลายทางรวม 1,500 คน และมีการติดตามหนุนเสริมทางวิชาการต่อไปอีก 6 ปี อย่างเข้มข้น โดยสถาบันและพัฒนาครูทั้ง 19 แห่ง

• **ขยายผลต้นแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติ ในพื้นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 35 แห่ง ทั่วประเทศ โดยใช้แนวทาง “ศูนย์การเรียนรู้ตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” มีเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมสำเร็จการศึกษา ปี 2566-2567 จำนวน 1,336 คน และได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่อยู่ในความดูแลของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางด้วย รวมทั้งเกิดความร่วมมือระหว่าง กสศ. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และ KFC ประเทศไทย ในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเต็มตามศักยภาพก่อนกลับคืนสู่สังคม ในปี 2567 จำนวน 130 คน

• **นวัตกรรมเพื่อการคัดกรองทางสายตา I SEE THE FUTURE แคมป์มองเห็นก็เปลี่ยนอนาคต**

ในกลุ่มเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส นำร่องในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ปัตตานี และสมุทรสงคราม คัดกรองสายตาเด็กได้ จำนวน 7,033 คน และมีนักเรียนได้รับแว่นสายตา จำนวน 1,048 คน ซึ่งร้อยละ 70 ไม่เคยได้รับการคัดกรองสายตาหรือไม่เคยมีแว่นมาก่อนจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ ข้อค้นพบจากโครงการได้นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อพิจารณาเพิ่มสิทธิประโยชน์ในการเบิกจ่ายแว่นสายตาและขยายอายุให้ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายช่วงชั้นการศึกษาภาคบังคับ

การลดอุปสรรค เข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ : กุณเสมอภาค

กสศ. ได้พัฒนาต้นแบบเงินอุดหนุนการศึกษาช่วงชั้นการศึกษาภาคบังคับแก่นักเรียนยากจน-ยากจนพิเศษ ร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด 6 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) ในปี 2567 มีนักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษจำนวนรวม 1.34 ล้านคน ได้รับเงินอุดหนุนทุนเสมอภาคเพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการศึกษาในอัตราที่ปรับเป็นปีแรกตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 ซึ่งร้อยละ 97.88 ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา ขณะเดียวกัน ได้สนับสนุนข้อมูลผลการคัดกรองความยากจนให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่องเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน โดยมีนักเรียนกลุ่มยากจนและยากจนพิเศษได้รับประโยชน์ราว 1.9 ล้านคน รวมทั้งได้พัฒนาต้นแบบระบบสารสนเทศเพื่อการคัดกรองความเสี่ยงของนักเรียนที่ครอบคลุมทุกมิติ (OBEC CARE) นำร่องใน 29 เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา จำนวน 1,136 โรงเรียน ใช้ข้อมูลต่อยอดในการส่งเสริมพัฒนาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกว่า 280,000 คน และการจัดทำมาตรการป้องกันการเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ได้พัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการชี้เป้าและส่งต่อการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับเป็นปีที่สอง เพื่อติดตามนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษที่อยู่ในฐานข้อมูล โดยส่งข้อมูลนักเรียนทุนเสมอภาคที่ยืนยันสิทธิ์ในระบบ TCAS ให้มหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาส่งเสริมหรือดูแลนักเรียนกลุ่มดังกล่าว และรวบรวมแหล่งทุนการศึกษาภายใต้โครงการส่งทางทุน เพื่อช่วยผลักดันให้นักเรียนยากจนและด้อยโอกาสที่ต้องการต่อยอดโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงกว่าภาคบังคับได้เข้าถึงแหล่งทุนการศึกษากว่า 156 แหล่งทุน และมีทุนการศึกษาจำนวนกว่า 451 ประเภททุนการศึกษา

การสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่น

กสศ. ร่วมกับหน่วยงานรัฐและภาคีสถานศึกษา สนับสนุนและช่วยเหลือให้เยาวชนที่มีผลการเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสได้เข้าถึงการศึกษาในระดับสูงกว่าภาคบังคับ ได้แก่

ทุนนวัตกรรมสายอาชีพ เป็นต้นแบบการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับให้แก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส (อายุ 15-24 ปี) ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในสาขา 10 เป้าหมายอุตสาหกรรม และหลักสูตรวิชาชีพพระยาศน์ (ผู้ช่วยพยาบาลและผู้ช่วยทันตแพทย์) รวม 6 รุ่น จำนวน 8,639 คน ผ่านความร่วมมือจากสถาบันอาชีวศึกษารัฐ และเอกชนทุกสังกัด จำนวน 165 แห่ง ในพื้นที่ 60 จังหวัดทั่วประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการและสถานศึกษา การเสริมสร้างประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงการดูแลความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ในปี 2567 นักศึกษาทุนมีงานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษาถึงร้อยละ 82 มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารุ่นพ่อแม่ถึง 4 เท่า (12,000 บาทต่อเดือน) และเป็นคนแรกของครอบครัวที่วุฒิการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ จากการประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า การลงทุนในทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงด้วยงบประมาณ 1 บาท เกิดผลประโยชน์ทางสังคมอย่างน้อย 1.93 บาท หรือเกือบ 2 เท่า

ทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ (ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ) สนับสนุนโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนที่มีศักยภาพสูงแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส (กลุ่มข้างเผือก) ให้ได้รับโอกาสศึกษาต่อตามศักยภาพในระดับปริญญาตรี-ปริญญาโท-ปริญญาเอก ควบคู่ไปกับการกระตุ้นและบ่มเพาะพัฒนาศักยภาพในสาขาหลักสูตร 10 เป้าหมายอุตสาหกรรม สาขา STEM และสาขาที่ขาดแคลน รวม 6 รุ่น จำนวน 149 คน

ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน ในสาขาวิชาที่ขาดแคลนครู (สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษา) รวม 5 รุ่น จำนวน 1,500 คน เป็นนักศึกษาทุนกลุ่มใหม่ รุ่นที่ 5 จำนวน 328 คน และนักศึกษาทุนกลุ่มสะสม รุ่น 2-4 จำนวนรวม 845 คน รวมทั้งบัณฑิตทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 บรรจุในโรงเรียนปลายทางแล้วจำนวน 327 คน ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตครูรุ่นใหม่ที่เป็นระบบปิดและการค้นหามาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากปัญหาขาดแคลนครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิ ซี.ซี.เอฟ. เพื่อเด็กและเยาวชน ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในการผลิตครูสร้างชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 30 ทุน ในสาขาการศึกษาพิเศษและการศึกษาระดับประถมศึกษาวิชาเอกภาษาไทย หลักสูตรระยะ 4 ปี โดยใช้กระบวนการพัฒนาเช่นเดียวกับทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

กสศ. ได้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา รวมทั้งประชากรวัยแรงงานด้อยโอกาส ได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและยกระดับความเป็นอยู่เพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่นได้ด้วยการดำเนินงานสำคัญ ได้แก่

การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ

เกิดเครือข่ายหน่วยจัดการเรียนรู้จำนวนกว่า 150 แห่ง ในพื้นที่ 50 จังหวัดครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษา เยาวชนในกระบวนการยุติธรรม พ่อแม่วัยใส ผู้พิการ และแรงงานนอกระบบ จำนวน 23,126 คน ได้รับการยกระดับความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะการประกอบการ และทักษะการจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนและการบริหารหนี้สิน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ นอกจากนี้ เกิดการขยายผลระดับนโยบายของกระทรวงยุติธรรมโดยใช้กลไกระดับกรม รวมทั้งการพัฒนาระบบดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ตัวแบบ 7 แห่ง ได้แก่ (1) เทศบาลนครขอนแก่น (2) เทศบาลนครนครสวรรค์ (3) เทศบาลเมืองปากพูน (4) เทศบาลเมืองทุ่งสง (5) เทศบาลตำบลลำปางหลวง (6) อบต.หนองสนธิ จ.สุรินทร์ และ (7) อบต.แม่สวด จ.แม่ฮ่องสอน

การส่งเสริมการพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาและทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ปี 2567 กสศ. ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐทั้งระดับนโยบายและระดับท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน ร่วมพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นหลากหลาย ตัวอย่างเช่น

• learning coin

นวัตกรรมการสร้างแรงจูงใจผ่านการให้ทุนการศึกษาจากการเรียนรู้ผ่าน การอ่าน ที่ดำเนินการร่วมกับ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการรู้หนังสือ ในกลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา เด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษา เด็กด้อยโอกาสที่มี ความต้องการจำเป็นพิเศษ (พิการ) และเด็กในชุมชนแออัดในโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้

• mobile school

โรงเรียนมือถือ เพื่อนำโอกาสการเรียนรู้และวุฒิการศึกษาให้เด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา นำร่องในพื้นที่ 25 จังหวัดนำร่องการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout ร่วมกับ สพฐ. เครือข่ายศูนย์ การเรียนโดยสถาบันทางสังคม ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และภาคีเครือข่าย ด้านการศึกษา รวมทั้งเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับผู้จัดการรายกรณี (case manager) ของเด็กและเยาวชนที่หลุด จากระบบการศึกษาในพื้นที่เดียวกัน

• 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

เป็นการจัดการศึกษาที่มีกฎหมายรับรองถูกต้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาในระบบด้วยหลักสูตรทั่วไปตามโรงเรียน ควบคู่ไปกับการศึกษา นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ได้ นำร่องในโรงเรียนสังกัด สพฐ. โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน นักเรียน และชุมชน เน้นความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้อง กับความแตกต่างและปัญหาของผู้เรียนจนนำไปสู่การขยายผลไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดทั่วประเทศในปี 2568

• ศูนย์การเรียนรู้ มาตรา 12

เพื่อเป็นทางเลือกของเด็กและเยาวชนที่การศึกษาในระบบไม่สามารถตอบสนองได้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กพิการ เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ พ่อแม่วัยใส เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอาญา เช่น Free From School จากกลุ่ม คลองเตยดีจัง ไร่ส้มวิทยา จ.เชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ CYF (Children and Youth Development Foundation) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยพ่าน จ.น่าน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนพ่อง วิถีชุมชนกะเหรี่ยง ในป่าใหญ่กลางทุ่งใหญ่บนเรศวรตะวันตก อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรีและศูนย์การเรียนรู้สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสังคม จ.อุตรดิตถ์

การพัฒนาครูและสถานศึกษา เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

กสศ. ได้ขับเคลื่อนภารกิจเพื่อพัฒนาครูและสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ให้เกิดขึ้นในระดับห้องเรียน โรงเรียน และเครือข่ายโรงเรียน ดังนี้

โรงเรียนพัฒนาตนเองและการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง

ในปี 2567 เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานใน 3 รูปแบบสำคัญ (1) การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A) ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 ปี (2567-2569) ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต ศรีสะเกษ สุรินทร์ ลำปาง สระแก้ว พิจิตรโลก เพชรบูรณ์ สงขลา ขอนแก่น และนราธิวาส (2) การขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM-N) จำนวน 26 เครือข่าย ใน 40 จังหวัด ครอบคลุม 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ และ (3) การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงประเด็น (TSQM-I) เชื่อมโยงกับขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout รวมมีโรงเรียนที่เป็นต้นทางในการดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชน การป้องกันเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวน 1,167 แห่ง มีครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมและได้รับประโยชน์กว่า 11,000 คน และครอบคลุมเด็กที่ได้รับประโยชน์กว่า 83,000 คน นอกจากนี้ เกิดความร่วมมือกับ สพฐ. ในการขับเคลื่อนงานเชิงพื้นที่และเครือข่ายผ่านการสนับสนุนเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในสังกัด

การหนุนเสริมกลไกขยายผลการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ร่วมกับ บข.ตชด.และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครู จำนวน 4 แห่ง ต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 (ปี 2562-2567) ด้วยการนำแนวคิด “การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ” มาใช้ บข.ตชด. ได้ขยายผลครอบคลุมทั้ง 220 แห่งทั่วประเทศ โดย กสศ. เป็นผู้หนุนเสริมกลไกและสนับสนุนให้โรงเรียนใช้ระบบสารสนเทศ Q-info ใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการโรงเรียนและการดูแลนักเรียนเพื่อลดความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมทั้งได้ต่อยอดการพัฒนาสมรรถนะครูและโรงเรียน ตชด. ต้นแบบ จำนวน 44 แห่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบควบคู่กับการพัฒนาครูในโรงเรียนต้นแบบให้สามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง เพื่อช่วยให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

การสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเครือข่ายครูมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (PMCA)

ในปี 2567 กสศ. ได้สนับสนุนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนผ่านการทำงานของครู PMCA รุ่นที่ 5 รวบรวม 165 คน พัฒนาวิชาชีพครูด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับเพื่อนครูในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นภายในจังหวัดและนอกจังหวัด โดยมีเครือข่ายการทำงานครุฑนักพัฒนาในพื้นที่ 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ผลลัพธ์การเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลด้วย

การศึกษาเชิงพื้นที่และพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เกิดการขยายผลการทำงานโดยบูรณาการจังหวัดตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ กสศ. ดำเนินการ จำนวน 16 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี สมุทรสงคราม ระยอง สงขลา สุราษฎร์ธานี ยะลา ปัตตานี สุรินทร์ ขอนแก่น นครพนม พิษณุโลก สุโขทัย พะเยา ลำปาง เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ผนวกกับจังหวัดน่านร่องเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กตกหล่นทางการศึกษาที่ดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ น่าน ตาก บึงกาฬ อุบลราชธานี นครราชสีมา สระแก้ว กาญจนบุรี และตรัง **รวมเป็น 25 จังหวัดนำร่องในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา** ภายใต้ 4 มาตรการสำคัญตามนโยบาย Thailand Zero Dropout ในการค้นหา ช่วยเหลือ และดูแลส่งต่อเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา ให้เข้าถึงโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตั้งแต่ปี 2567 จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงกับทุนของพื้นที่จนเกิดกองทุนระดับพื้นที่จากความร่วมมือของภาคีทุกภาคส่วนในจังหวัดปัตตานี แม่ฮ่องสอน สุราษฎร์ธานี และขอนแก่น นอกจากนี้ ได้พัฒนากลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำผ่านแนวคิดพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (learning city) โดยผลักดันให้เกิดเมืองตัวแบบในระดับเทศบาล จำนวน 5 เมือง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลนครอุดรธานี เทศบาลนครยะลา และเทศบาลนครตรัง และ 3 เมือง ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ เทศบาลเมืองเบตง และเทศบาลเมืองตาก เพื่อการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ระดับเทศบาลเพื่อรองรับการศึกษาและเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้กับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในพื้นที่เมือง

การพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

กสศ. ดำเนินงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบทั้งในด้านโอกาสการเข้าถึงการศึกษา และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ในปี 2567 เกิดข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สำหรับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส อาทิ **การประเมินผลกระทบของการจัดสรรเงินอุดหนุนทุนเสมอภาคที่พบว่า อัตราการมาเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษ** ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสุขภาพและภาวะโภชนาการของนักเรียน ไม่เพียงเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นมาตรการอื่น ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนยากจนพิเศษควบคู่ไปพร้อมกันด้วย **การพัฒนา นวัตกรรมในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม** ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เกิดการขยายผลระบบ พม.Smart เป็น 77 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม ทั้งด้านการสงเคราะห์และการคุ้มครองในระดับจังหวัด ส่งผลให้เด็ก เยาวชน และผู้ประสบปัญหาทางสังคมเข้าถึงสวัสดิการและโอกาสตามสิทธิที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ซึ่ง กสศ. ได้นำข้อมูลจากระบบ พม.Smart ดังกล่าวมาจัดกลุ่มปัญหาสังคมตามระดับความรุนแรงและประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบสวัสดิการและการพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานต่อไป

นอกจากนี้ กสศ. ได้พัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการยกระดับการเรียนรู้ตามเส้นทางของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย เช่น นวัตกรรมการยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยข้อมูลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่มุ่งเน้นการประเมินระหว่างการเรียนรู้ โดยจัดทำ Platform for Innovative Learning Assessment (PILA) เพื่อให้ครูเข้าถึงข้อมูลผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนและใช้ประโยชน์ได้ทันที รวมทั้งได้ทดลองพัฒนาและยกระดับต้นแบบความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อการขยายผลและส่งต่อผ่านนวัตกรรมการเงินที่จ่ายเงินตามความสำเร็จ (Outcome-based contracting) ในโครงการ Integrated Child-Centered Active Learning Project (ICAP) เพื่อส่งเสริมคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) และส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมวัยด้วยการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของโครงการที่ตกลงร่วมกันเพื่อสร้างข้อตกลงผลลัพธ์ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ

ความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

กสศ. ใช้ผลการวิจัย องค์ความรู้ ฐานข้อมูล ตัวแบบและข้อค้นพบจากการดำเนินงานมาใช้ในการสื่อสารและผลักดันภารกิจขับเคลื่อนการสร้างเสมอภาคทางการศึกษา ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ภาควิชาการ เครือข่ายนานาชาติ และประชาชน ในปี 2567 เกิดการสื่อสารเพื่อผลักดันระดับนโยบายทั้งมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) เกิดความร่วมมือพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อระดมทรัพยากรช่วยเหลือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร “ปักหมุด จุดช่วยเหลือ” เพื่อชี้เป้าการเติมเต็มทรัพยากรการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร รวมทั้งเป็นครั้งแรกที่ กสศ. ได้รับสลากการกุศลเพื่อสนับสนุนการสร้างโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้มีโอกาสกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น และสนับสนุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้โอกาสเรียนต่อในหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 1 ปี สาขาผู้ช่วยพยาบาลและผู้ช่วยทันตแพทย์ รวมจำนวน 6,206 คน ภายใต้วงเงินงบประมาณ 135.98 ล้านบาท (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2567)

เงินบริจาคเพื่อสนับสนุนและเติมเต็มการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในช่วงปี 2562-2567 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 1.5-2 เท่า โดยในปี 2567 กสศ. ได้รับเงินบริจาคจากประชาชนและภาคเอกชนรวม จำนวน 89.27 ล้านบาท สูงขึ้นจากเงินบริจาคที่ได้รับในปี 2566 (54.33 ล้านบาท) ร้อยละ 64.31 และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการขยายระยะเวลาสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคให้ กสศ. (ลดหย่อนภาษี 2 เท่า) ตามมติคณะรัฐมนตรี (26 ธันวาคม 2566) เพื่อจูงใจให้มีผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่ กสศ. อย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยลดภาระการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลในด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กสศ. ตระหนักดีว่า ในระยะสามปีต่อจากนี้ (ปี 2568-2570) โจทย์ของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มที่ยากจนและด้อยโอกาส ซึ่งผลการดำเนินงานตลอด 6 ปีที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การระดมทรัพยากรและการร่วมแรงร่วมใจของหุ้นส่วนทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงในระดับพื้นที่ การผลักดันให้ทุกภาคส่วนร่วมเป็นเจ้าของวาระความเสมอภาคทางการศึกษาในการดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในมิติทางสังคมหรือสุขภาวะร่วมกันอย่างจริงจัง ร่วมแรงร่วมใจเพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นในรูปแบบต่าง ๆ จะสามารถพัฒนาให้เกิดหลักประกันโอกาสทางการศึกษาที่พร้อมโอบอุ้มรองรับทุกคนได้อย่างแท้จริง

1.4

ความเป็นมา ภารกิจ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

เจตนารมณ์ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรคหก ที่กำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวและกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระ นำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (พ.ร.บ.กสศ.) และประกาศบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2561 เป็นต้นมา

กสศ. เป็นหน่วยงานของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี โดยมีพันธกิจสำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ. ซึ่งนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว ยังรวมถึงวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย
- 2 ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่าย ให้แก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐาน
- 3 เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน
- 4 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้
- 5 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน
- 6 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมถึงส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู
- 7 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา สนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

กสศ. มุ่งมั่นขับเคลื่อนภารกิจให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญและ พ.ร.บ.กสศ. กำหนดไว้ โดยบทบาทการดำเนินงานของ กสศ. มีลักษณะเป็นกลไกเชิงนวัตกรรมเพื่อยกระดับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ซับซ้อนของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผ่านการเหนี่ยวนำความร่วมมือและเชื่อมโยงการทำงานกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานของรัฐ (ส่วนกลาง-ท้องถิ่น) ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มูลนิธิ และประชาชน ในระบบนิเวศทางการศึกษา ภายใต้กรอบทิศทางการดำเนินงาน ดังนี้

วิสัยทัศน์

เด็ก เยาวชน และประชาชน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาสทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

พันธกิจ

เหนี่ยวนำทุกภาคส่วน ร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเพื่อพัฒนาคุณภาพครู

เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 1

● การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)

เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาหรือระบบจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ครบครัน ชุมชน จนสำเร็จ การศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ

เป้าประสงค์ที่ 2

● ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)

เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง และมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดและทักษะที่พร้อมสำหรับโลกยุคใหม่

เป้าประสงค์ที่ 3

● การศึกษาทางเลือก (alternative education)

เยาวชนกลุ่มที่ขาดโอกาส วัย 15-24 ปี ซึ่งอยู่นอกระบบการศึกษามีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงขึ้น สามารถพึ่งตนเองในโลกสมัยใหม่ได้

เป้าประสงค์ที่ 4

● การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (systems change)

นโยบายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตลอดชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพัฒนาคุณภาพครู โดยมีต้นแบบและนวัตกรรมที่สามารถผลักดันให้เกิดนโยบายและการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้ ผ่านการจัดสรรและบริหารจัดการทรัพยากร

1.5

ทิศทางและกลยุทธ์การดำเนินงาน ในปิงบประมาณ พ.ศ. 2567

ปี 2567 นับเป็นปีท้ายสุดของการดำเนินงานภายใต้แผนกลยุทธ์ กสศ. ปี 2565-2567 คณะกรรมการบริหาร กสศ. มุ่งหวังให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์สำคัญ 2 ด้าน ได้แก่

1 การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษาสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access) ทั้งในระบบการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และมีผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) ที่สูงขึ้น รวมทั้งเยาวชนวัย 15-24 ปี ที่ขาดโอกาสและอยู่นอกระบบการศึกษา มีการศึกษาทางเลือก (alternative education) เพื่อโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงขึ้น และพึ่งพาตนเองได้ โดยมีระบบนิเวศที่เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้

2 การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Systems Change)

ต้นแบบและนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถผลักดันให้เกิดนโยบายและการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งในมิติโอกาสและมิติคุณภาพ โดยมุ่งให้เกิดรูปธรรมในการส่งต่อ หรือขยายผลตัวแบบการทำงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการประเมินศักยภาพ กำหนดกลยุทธ์และปัจจัย ด้านต่าง ๆ และสร้างระบบการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การริเริ่มสู่การผลักดันนโยบายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้จริง

เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ดังกล่าว คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนภารกิจ ด้วยทุนทรัพยากรด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูล องค์ความรู้ งานวิจัย นวัตกรรม บุคลากร กสศ. และภาคีเครือข่ายทุกระดับ เพื่อช่วยสร้างผลทวีคูณ (multiplier effects) ให้เกิดผลลัพธ์ที่เพียงพอในการแก้ไขปัญหาหรือการบรรลุเป้าหมาย จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบตามแผนกลยุทธ์ การดำเนินงานของ กสศ. เปรียบเสมือนกลไกการสร้าง ผลกระทบจากจุดเล็ก ๆ ให้เกิดแรงกระเพื่อมไปถึงครอบครัว สังคม และประเทศ รายละเอียดตามแผนภาพที่ 1-1

แผนภาพที่ 1.1 กลไกการทำงานแบบทวีคูณ (multiplier effect) สู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

กสศ. มุ่งพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนภารกิจและการบริหารจัดการองค์กรเพื่อรองรับการดำเนินงาน โดยมี **จุดเน้นการดำเนินงานที่สำคัญในปี 2567**

- 1 การนำแผนกลยุทธ์สู่การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเป้าหมาย** บูรณาการการทำงานจาก Project-Based สู่การเป็น Population-Based ให้กลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลางในการทำงาน รวมทั้งกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีเพื่อให้เกิดรูปธรรมในการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับภาครัฐในการผลักดันนโยบาย และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อผลักดันกลไกการระดมทุนร่วมกับภาคเอกชนผ่านมาตรการการลดหย่อนภาษี รวมถึงการเพิ่มงานวิจัยเชิงพื้นที่หรืองานวิจัยขนาดเล็กเพื่อรองรับสถานการณ์เร่งด่วนและสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนได้จริง
- 2 การพัฒนาและบริหารจัดการองค์กรเพื่อมุ่งเน้นกลยุทธ์ (strategic-organization)** พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ได้บรรลุตามเป้าประสงค์ โดยปรับกระบวนการจัดการระบบองค์กร การจัดการทรัพยากรองค์กร การบริหารงบประมาณและการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและเกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน
- 3 การพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (S.M.A.R.T. & learning organization)** โดยผลักดันให้เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภายใน กสศ. ให้เป็นการทำงานในลักษณะร่วมกันทั้งองค์กร การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนและออกแบบระบบข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของบุคลากร กสศ. อย่างต่อเนื่อง

กลไกการทำงานและจุดเน้นการดำเนินงานที่กล่าวมาเป็นส่วนสนับสนุนให้ กสศ. ขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การดูแลช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และประชาชนขาดผู้แคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตามศักยภาพ จำนวนกว่า 1.43 ล้านคน รวมถึงเกิดการขับเคลื่อนสำคัญในระดับนโยบาย คือ ความสำเร็จของต้นแบบการผลิตครูระบบปิดที่บัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. ที่เป็นภูมิลำเนาของตนเอง การเชื่อมโยงและบูรณาการฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนในช่วงอายุ 3-18 ปี ระหว่างระบบสารสนเทศของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งพบรายชื่อเด็กและเยาวชนที่ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษาจนนำไปสู่การผลักดันมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) นับเป็นการขับเคลื่อนวาระสำคัญของประเทศ ส่งผลให้ กสศ. ต้องปรับตัวโดยบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งองค์กรและการวางแผนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันการทำงาน (รายละเอียดผลการดำเนินงานที่สำคัญปรากฏในส่วนที่ 3 หน้าที่ 41 เป็นต้นไป)

ส่วนที่ 2 :

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาไทยปี 2567 และแนวโน้มปี 2568

ในปี 2567 ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวช้ากว่าที่คาดการณ์ ปัจจัยด้านหนี้ครัวเรือนและค่าครองชีพของครัวเรือนฐานยากจนที่ยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับระดับรายได้ รวมถึงปัจจัยด้านครอบครัวและสังคมที่เป็นตัวเร่งให้นักเรียนต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา

ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของเด็ก เยาวชน และประชากรวัยแรงงานไทย กสศ. จำแนกข้อมูลสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยปี 2567 และแนวโน้มปี 2568 ภายใต้อะเด็นสำคัญ 6 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) แนวโน้มของนักเรียนยากจนพิเศษ และความท้าทายในมิติเศรษฐกิจและสังคม
- 2) ความเสี่ยงในช่วงชั้นรอยต่อของการศึกษา โค้งอันตรายของนักเรียนยากจน และผลกระทบต่ออนาคตเศรษฐกิจไทย
- 3) ปัญหาที่ซับซ้อนของเด็กและเยาวชนที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา
- 4) ความเหลื่อมล้ำในผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงกลุ่มประชากรวัยแรงงาน
- 5) การลงทุนทางการศึกษาที่ยังไม่ตรงจุดและไม่เพียงพอต่อการลดความเหลื่อมล้ำ
- 6) ก้าวสู่สังคมสู่วัย-ผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณในโรงเรียนขนาดเล็ก และแนวโน้มการขาดแคลนแรงงาน

สรุปข้อมูลและข้อค้นพบสำคัญตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1 แนวโน้มของนักเรียนยากจนพิเศษ และความท้าทายในมิติเศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ครัวเรือนของนักเรียน พบว่า ปีการศึกษา 2567 ประเทศไทยมีประชากรนักเรียนในช่วงวัยเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ (อายุ 3-14 ปี) จำนวน 8.5 ล้านคน ในจำนวนดังกล่าวมีนักเรียนกว่า 3 ล้านคน ที่อยู่ในครัวเรือนภายใต้เส้นความยากจน (poverty line) เมื่อประมวลผลจากการคัดกรองด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test)¹ โดย กสศ. พบว่า ประเทศไทยมีนักเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในครัวเรือนยากจนที่สุดร้อยละ 15 ล่างสุดของประเทศ ใน 6 สังกัด ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) และกรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวนรวม 1.34 ล้านคน

¹ วิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test: PMT) เป็นวิธีการทางสถิติเพื่อใช้ในการคัดกรองนักเรียนยากจน ด้วยการประมวลผลเป็นค่าคะแนนความยากจนของนักเรียนเป็นรายบุคคล ภายใต้งบประมาณรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนยากจน ไม่เกิน 3,000 บาท/คน/เดือน และข้อมูลที่บ่งบอกระดับความยากจนของครัวเรือน จำนวน 8 ด้าน

ในปีการศึกษา 2567 ประเทศไทยมีนักเรียนยากจนพิเศษจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับ 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-1

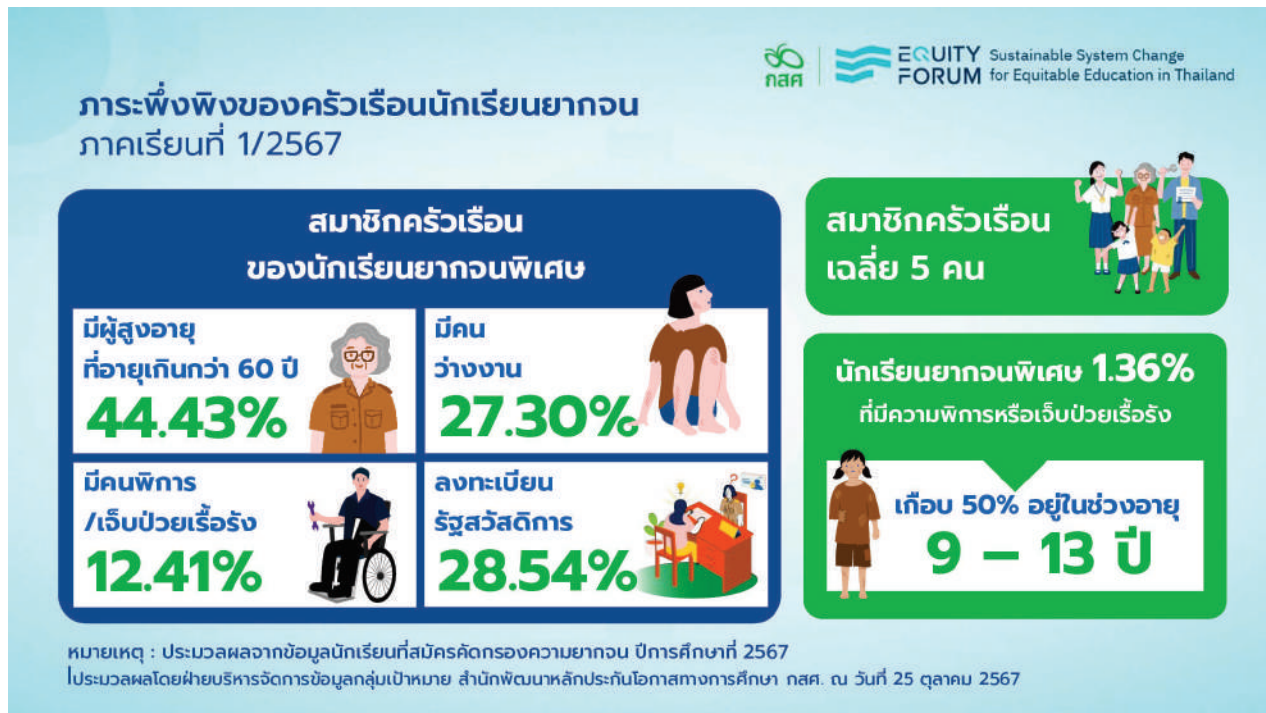

แผนภาพที่ 2-1 : ข้อมูลสถานการณ์จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ ปีการศึกษา 2564 - 2567

ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษ ปีการศึกษา 2567 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 1,133 บาท/คน/เดือน หรือเฉลี่ยวันละ 37 บาท เมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2566 ที่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 1,039 บาท/คน/เดือน หรือเฉลี่ยวันละ 34 บาท ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวในภาคการเกษตรที่มีแรงงานฐานะยากจนในสัดส่วนสูง²

การวิเคราะห์ข้อมูลในมิติด้านครอบครัวและสังคม พบว่า มีนักเรียนยากจนพิเศษมากกว่า 1 ใน 3 (ร้อยละ 38.77) ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ หรืออาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้อาจอาศัยอยู่กับญาติ ผู้อุปการะ นายจ้าง หรืออยู่โดยลำพัง และพบว่านักเรียนยากจนพิเศษที่มีความพิการหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ร้อยละ 1.36 นอกจากนี้ ภาระพึ่งพิงในครัวเรือนยากจนพิเศษยังคงอยู่ในระดับสูง เช่น มีผู้สูงอายุในครัวเรือน ร้อยละ 44.43 มีคนว่างงานในครัวเรือน ร้อยละ 27.30 มีคนพิการเจ็บป่วยเรื้อรังในครัวเรือน ร้อยละ 12.41 และมีสมาชิกในครัวเรือนลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ ร้อยละ 28.54 สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากความยากจนจะเป็นประเด็นทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเกี่ยวโยงในมิติทางสังคมและครอบครัว และมีความท้าทายในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-2

² ข้อมูลการวิเคราะห์รายได้จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภาพที่ 2-2 : การะพืงพืงของคร้วเรียนนักเรียนยากจนพิเศษ

จากข้อมูลสถานการณ์แนวโน้มจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงความซับซ้อนของปัญหาที่มีความท้าทายในหลายมิติ กสศ. จึงได้จัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT) หรือทุนเสมอภาค ให้แก่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวนปีละประมาณ 1.3 ล้านคน ต่อเนื่องทุกปี ควบคู่กับการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาที่เริ่มต้นทดลองดำเนินการในสังกัด สพฐ. (OBEC CARE) เพื่อติดตามและประเมินความเสี่ยงในทุกมิติ ทั้งมิติการเรียนรู้ เศรษฐกิจ สุขภาพกาย สุขภาพจิต พฤติกรรม สวัสดิภาพและความปลอดภัย และความสามารถของนักเรียน รวมถึงการนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและข้อมูลสถิติ นักเรียนยากจนพิเศษเป็นรายพื้นที่ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Information System for Equitable Education: iSEE) เพื่อระดมความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานระดับพื้นที่

2

ความเสี่ยงในช่วงชั้นรอยต่อของการศึกษา โคงอันตราย ของนักเรียนยากจน และผลกระทบต่ออนาคตเศรษฐกิจไทย

สถานการณ์การหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษยังอยู่ในภาวะที่ต้องเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง จากการติดตามข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 165,585 คน พบว่า ในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนกลุ่มดังกล่าวว่า 1 ใน 5 ที่ไม่พบข้อมูลการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า นอกจากนี้ จากการเชื่อมโยงข้อมูลนักเรียนยากจนและนักเรียนยากจนพิเศษร่วมกับสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) และที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) พบว่า ในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนยากจน และนักเรียนยากจนพิเศษที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อปีการศึกษา 2563 จำนวนเพียง 22,345 คน จากนักเรียนทั้งหมด 165,585 คน หรือร้อยละ 13.49 เท่านั้น ที่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาจนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2567 ได้ ซึ่งต่ำกว่าอัตราการเรียนต่อผ่านระบบ TCAS ของนักเรียนทั่วประเทศที่ร้อยละ 31 กว่า 2 เท่า

จากการวิจัยเส้นทางการศึกษาต่อจนถึงระดับอุดมศึกษาของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ พบว่ามีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ดังนี้

(1) การขาดแรงจูงใจและกรอบแนวคิดแบบเติบโต (growth mindset)

นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจคงอยู่ในระบบการศึกษาและสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ มักเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีการวางแผนอนาคตทางการศึกษามาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการตั้งเป้าหมายหรือแผนการประกอบอาชีพในอนาคต

(2) การเข้าไม่ถึงข้อมูลแหล่งทุนการศึกษาและโอกาสในการศึกษาต่อ

ผู้ปกครองและนักเรียนที่ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับจำนวนมากเข้าไม่ถึงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนการศึกษาและแหล่งกู้ยืมทางการศึกษา ที่ส่วนมากอยู่ในรูปแบบออนไลน์หรือเป็นกิจกรรมที่จัดเฉพาะในเขตเมืองตามหัวเมืองใหญ่

(3) ค่าครองชีพสูง

การกระจุยตัวของสถาบันอุดมศึกษาในหัวเมืองใหญ่ทำให้นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษต้องย้ายถิ่นฐานจากภูมิลำเนาของตนเอง จึงทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม อาทิ ค่าเช่าหอพัก ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันในเมืองที่สูงกว่าในพื้นที่นอกเขตเมือง

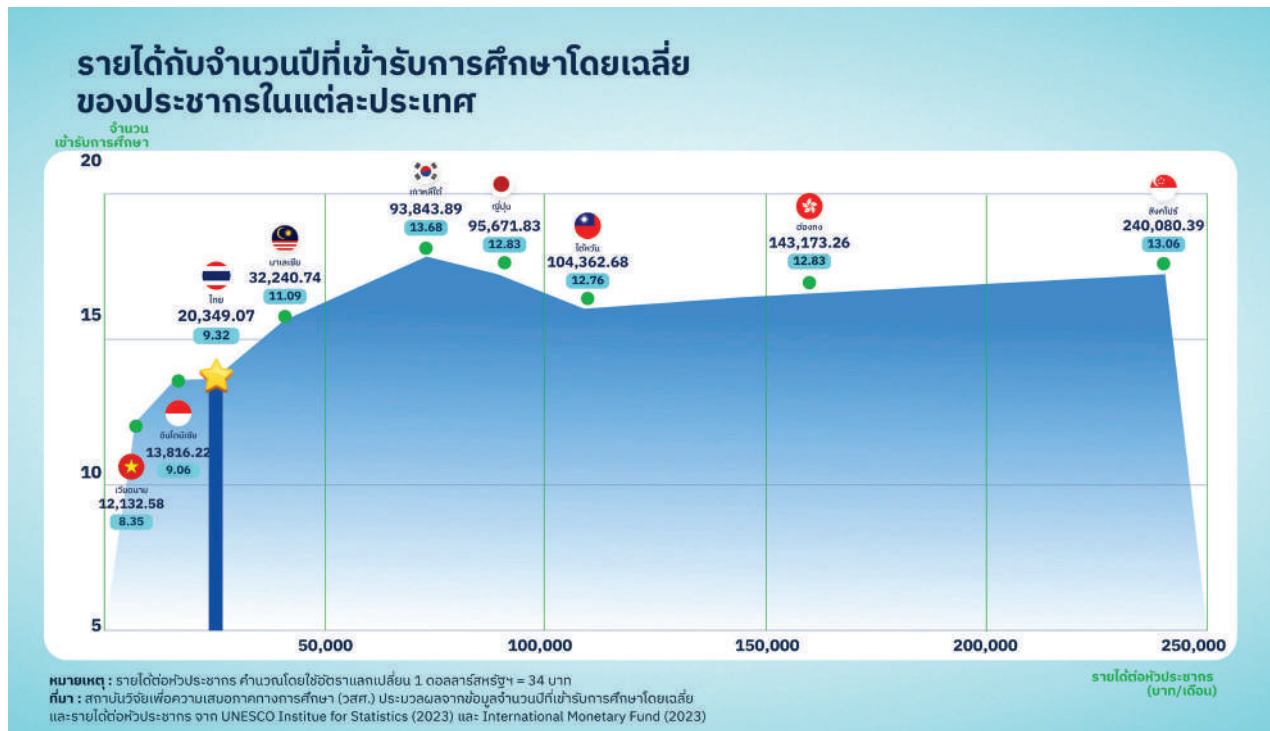
(4) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่ยังอยู่ในระดับสูง

หากพิจารณาค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบและเข้ารับการคัดเลือกผ่านระบบ TCAS จะพบว่า นักเรียนแต่ละคนจะมีค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบรายวิชาต่าง ๆ ประมาณ 600-1,000 บาท และค่าสมัครเพื่อเข้ารับการคัดเลือกในระบบ TCAS จำนวน 100-1,000 บาท/หลักสูตร/รอบ³ ในบางหลักสูตรยังมีการเรียกเก็บค่ารักษาสีทธิ์ ประมาณ 10,000-20,000 บาท รวมถึงค่าใช้จ่ายแฝงอื่น ๆ อาทิ ค่าหอพัก ค่าเครื่องแบบ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าหนังสือเรียน และค่ากิจกรรม **คำนวณรวมแล้วมากกว่า 12 เท่าของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษ** แม้จะมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมการเลือกอันดับในรอบที่ 3 (admission) ของระบบ TCAS ในปีการศึกษา 2567 แต่นักเรียนยากจนพิเศษ ส่วนใหญ่ยังเลือกสมัครเข้าศึกษาต่อในรอบที่ 1 (portfolio) และรอบที่ 2 (quota) ดังนั้น การยกเว้นค่าเลือกอันดับจึงอาจไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางเลือกสมัครเข้าศึกษาต่อของนักเรียนยากจนพิเศษ และไม่สามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายได้มากนัก

จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น กสศ. มุ่งหวังให้นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงร่วมกับ สป.อว. และ ทปอ. ส่งต่อข้อมูลนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษที่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ พิจารณาให้ความช่วยเหลือและร่วมเป็นส่วนสำคัญในการสร้าง **หลักประกันโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ระดับอุดมศึกษา** เพื่อให้ นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษได้มีโอกาสเข้าศึกษาและสำเร็จการศึกษาได้สูงสุดตามศักยภาพ

หากสามารถสนับสนุนให้นักเรียนยากจนคงอยู่ในระบบการศึกษาเพื่อสะสมทุนมนุษย์ต่อเนื่องได้ ย่อมส่งเสริมโอกาสให้ครัวเรือนก้าวข้ามกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้ด้วยระดับรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นหลังเรียนจบ และเมื่อครัวเรือนยากจนในประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้มากขึ้น ประเทศไทยจะสามารถก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้เร็วกว่าเป้าหมาย 20 ปีที่วางเอาไว้ได้สำเร็จ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยเฉลี่ยและรายได้ต่อหัวประชากร (รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-3) ที่พบว่า ประเทศไทยรายได้สูงในเอเชียทุกประเทศล้วนมีประชากรที่มีการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่า 12 ปี (ระดับอนุปริญญา-ปริญญาตรี) เมื่อเทียบกับปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยอยู่ที่ 9.32 ปี และมีรายได้ต่อหัวเฉลี่ยต่อเดือน 20,349.07 บาท

³ ค่าสมัครสอบขึ้นอยู่กับจำนวนหลักสูตรและจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนเลือกสมัคร

แผนภาพที่ 2-3 : รายได้กับจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษโดยเฉลี่ยของประชากรในแต่ละประเทศ

3

ปัญหาที่ซับซ้อนของเด็กและเยาวชน ที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา

หนึ่งในมาตรการสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนไทยออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นด้วยการสำเร็จการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าระดับการศึกษาของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง คือ การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้หมดไปจากสังคมไทยตามนโยบาย Thailand Zero Dropout ของรัฐบาล จากการเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชนที่ไม่มีชื่อในระบบการศึกษา ในปี 2566 ที่ กสศ. ได้ดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชนอายุ 3-18 ปี ระหว่างระบบสารสนเทศของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กับสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 1,025,514 คน พบว่า มีเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในปี 2567 แล้วจำนวนทั้งสิ้น 304,082 คน⁴ หรือร้อยละ 29.65 ของเด็กและเยาวชนที่ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาในปี 2566 ส่วนใหญ่เป็นเด็กปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) จำนวน 196,049 คน เด็กและเยาวชนในวัยการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 52,950 คน และเยาวชนในวัยหลังการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 55,083 คน

สำหรับปี 2567 กสศ. ได้ดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชน อายุ 3-18 ปี และพบว่า มีเด็กและเยาวชนในช่วงอายุ 3-18 ปี (เกิดระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2550-31 ธันวาคม 2564) ที่ไม่มีชื่ออยู่ในระบบการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 982,304 คน⁵ ซึ่งลดลงจากปีการศึกษาก่อนหน้านี้ที่มีจำนวน 1.02 ล้านคน จำแนกเป็น

⁴ ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2567

⁵ ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2567

- เด็กและเยาวชนที่ยังคงไม่มีชื่ออยู่ในระบบการศึกษาต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2566 จำนวน 590,557 คน
- เด็กและเยาวชนกลุ่มใหม่ จำนวน 391,747 คน ในจำนวนนี้อยู่ในช่วงวัยการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 387,591 คน หรือร้อยละ 39.46 ของเด็กและเยาวชนที่ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาทั้งหมด

รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-4

แผนภาพที่ 2-4 : จำนวนเด็กและเยาวชนที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา ปีการศึกษา 2567

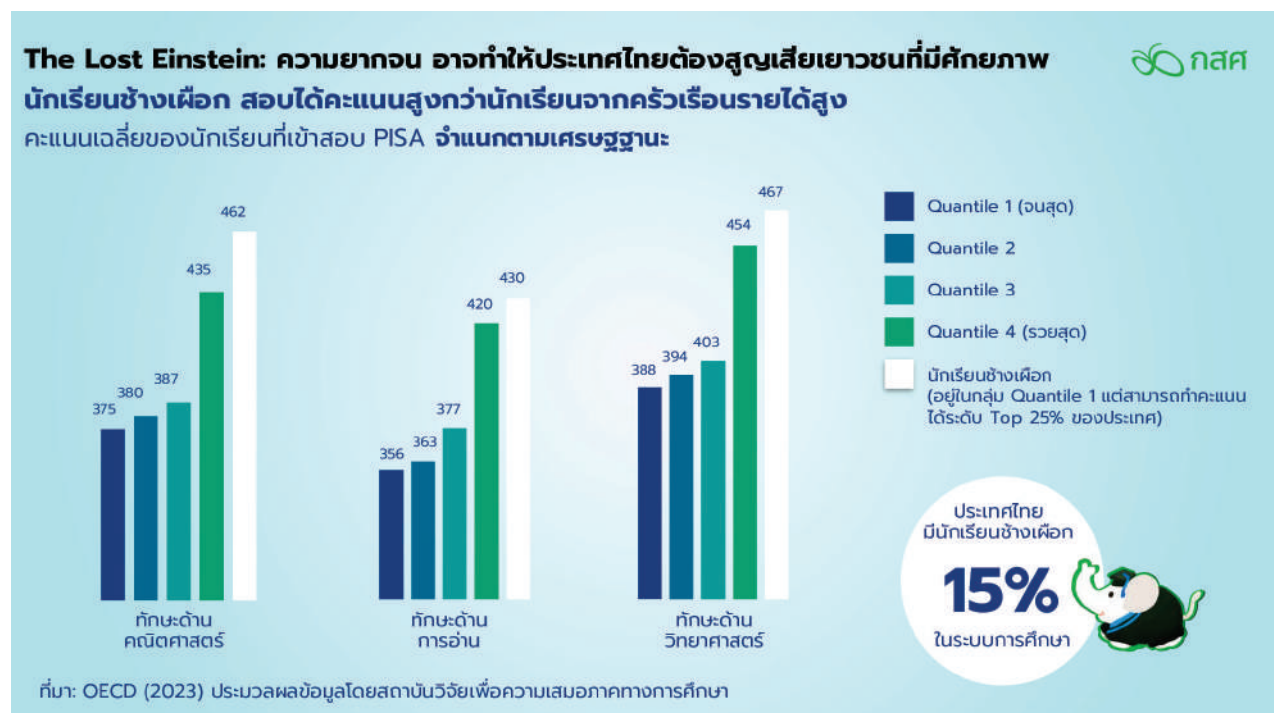
จากข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่ไม่มีชื่ออยู่ในระบบการศึกษาต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2566-2567 พบว่า มีเด็กและเยาวชนจำนวน 9,218 คน ที่มีการโยกย้ายที่อยู่อาศัยหรือเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนา อาจมีสาเหตุจากการย้ายถิ่นตามบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ยังคงไม่มีชื่อในระบบการศึกษา การหลุดจากระบบการศึกษาเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จังหวัด และประเทศ ทั้งปัญหาในมิติความยากจน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาด้านการเรียนรู้ อาทิ ภาวะการเรียนรู้ถดถอย ภาวะการเรียนรู้บกพร่อง ระบบการศึกษาไม่ตอบสนองต่อความหลากหลายและข้อจำกัดรายบุคคล รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบซ้ำเติมและส่งผลเสียต่อทักษะทางอารมณ์และสังคม (social-emotional skills) ของเด็กและเยาวชน และอาจเป็นปัจจัยเพิ่มความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนในครัวเรือนแออัดที่ส่วนใหญ่ขาดการดูแลและการให้ความเห็นหรือคำแนะนำที่ดี นับเป็นประเด็นท้าทายที่ทุกภาคส่วนจะเข้ามามีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหานี้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกหลานเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้อย่างตรงจุด

4

ความเหลื่อมล้ำในผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงกลุ่มประชากรวัยแรงงาน

นอกจากความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาแล้ว ประเทศไทยยังเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำในผลลัพธ์การเรียนรู้และวิกฤตทักษะพื้นฐานชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงกลุ่มประชากรวัยแรงงาน จากผลการประเมินนักเรียนในโครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ในปี 2565 สะท้อนว่า นักเรียนไทยอายุ 15 ปี กว่า 2 ใน 3 มีสมรรถนะด้านการอ่านและด้านคณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐาน เช่น ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้เขียน หรือไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น และนักเรียนมากกว่าครึ่งมีสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐาน เช่น ไม่เข้าใจและไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพบได้โดยทั่วไป นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยังบ่งชี้ว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้แปรผันตามเศรษฐกิจฐานะหรือระดับรายได้ของครัวเรือน กล่าวคือ นักเรียนในครัวเรือนยากจนมีแนวโน้มจะมีผลลัพธ์การเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนในครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวย รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-5

อย่างไรก็ตาม ยังมีนักเรียนในครัวเรือนยากจนที่สุดแต่สามารถทำคะแนนสมรรถนะด้านคณิตศาสตร์ได้ในระดับสูงสุดร้อยละ 25 ของประเทศ หรือเรียกว่า “นักเรียนกลุ่มช้างเผือก” ซึ่งประเทศไทยมีนักเรียนกลุ่มนี้กว่าร้อยละ 15 และหากนักเรียนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ อาจจะถูกคัดออกจากระบบการศึกษา จนกลายเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญของอนาคตประเทศ หรือที่เรียกว่าปรากฏการณ์ The Lost Einstein

แผนภาพที่ 2-5 : คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่เข้าสอบ PISA จำแนกตามเศรษฐกิจฐานะ

นอกจากนี้ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในเชิงลึก และสนับสนุนให้สถานศึกษานำผลการประเมินสมรรถนะของ PISA ไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา กศศ. จึงร่วมมือกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และสถาบันวิจัย เพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย (RIPED) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ดำเนินโครงการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา (PISA for schools) โดยสำรวจและประเมินสมรรถนะแบบ PISA ในสถานศึกษา 150 แห่ง จาก 16 จังหวัด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ นักเรียนที่มีระดับคะแนนผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้น ป.6 ที่สูง มีแนวโน้มที่จะคะแนนสอบสมรรถนะของ PISA จะสูงด้วย ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำในผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พบจากผลการทดสอบ PISA ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แต่แท้จริงแล้วความเหลื่อมล้ำในผลลัพธ์การเรียนรู้เริ่มต้นตั้งแต่ระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ที่สำคัญงานวิจัยชิ้นนี้ยังพบว่านักเรียนยากจนที่ได้โอกาสเข้าศึกษาและสำเร็จจากโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคะแนน O-NET ป.6 สูง จะสอบทำคะแนน PISA ได้สูงกว่านักเรียนยากจนที่สำเร็จจากโรงเรียนประถมที่มีคะแนน O-NET ต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่าคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาเป็นหนึ่งปัจจัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงขนาดทางการศึกษาของนักเรียนยากจน และของระบบการศึกษาไทยได้

แผนภาพที่ 2-6 :

รายงานข้อค้นพบจากผลการทดสอบ PISA

(อ่านเพิ่มเติมได้ที่)

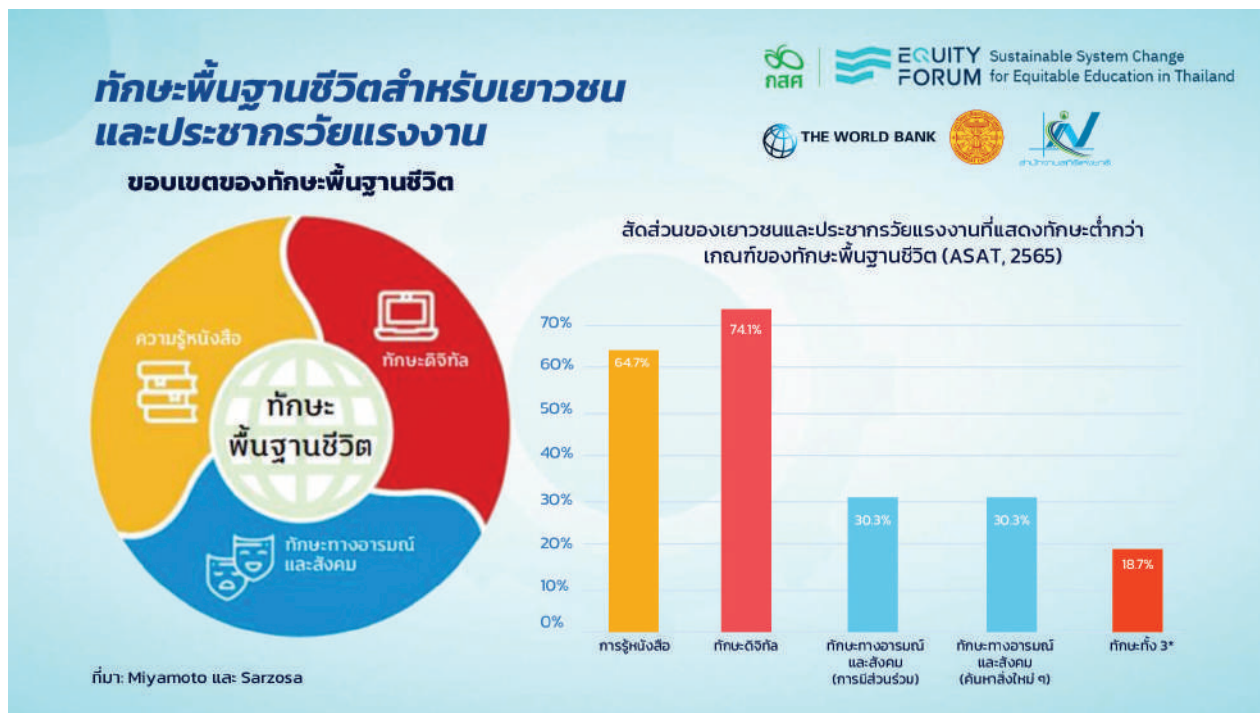
จากข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับสมรรถนะของผู้เรียน ซึ่ง**นักเรียนควรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ระดับประถมศึกษาหรือตั้งแต่ระดับปฐมวัย** หากรอจนถึงระดับมัธยมศึกษาอาจสายเกินกว่าที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเด็กกลุ่มนี้ คือ กำลังแรงงานของประเทศในอนาคต ดังนั้น ถ้าสามารถเปลี่ยนผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ จะหมายถึงความเป็นไปได้ของการแก้ปัญหาในภาพรวมของการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับประเทศในระยะยาว ในขณะที่ผลการสำรวจทักษะพื้นฐานชีวิตในด้านการรู้หนังสือ ทักษะดิจิทัล และทักษะทางอารมณ์และสังคม ภายใต้การดำเนินโครงการสำรวจทักษะและความพร้อมเยาวชนและประชากรวัยแรงงานในประเทศไทย (Adult Skills Assessment in Thailand: ASAT) ปี 2565 จากความร่วมมือระหว่าง กสศ. ธนาคารโลก และพันธมิตรทางวิชาการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้สำรวจทักษะพื้นฐานชีวิตของบุคคลอายุ 15-64 ปี มากกว่า 50 ล้านคนทั่วประเทศ เปรียบเสมือนการประเมิน PISA วัยแรงงานเป็นครั้งแรกของประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยพบว่า **เยาวชนและประชากรวัยแรงงานของประเทศไทย เกือบ 1 ใน 5 หรือร้อยละ 18.7 ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้** เพราะขาดทักษะพื้นฐานชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้หนังสือ ทักษะดิจิทัล และทักษะทางอารมณ์และสังคม หมายความว่าบุคคลนั้นแทบไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง และมีแนวโน้มว่าจะต้องพึ่งพาผู้อื่นเพื่อชดเชยการขาดทักษะในด้านต่าง ๆ ประเด็นนี้ทำให้เกิดความท้าทายต่อสังคมไทย เนื่องจากประเทศไทยมุ่งมั่นที่จะก้าวไปเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ลดความเหลื่อมล้ำ และปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-8

แผนภาพที่ 2-7 : รายงานวิจัยสำรวจทักษะและความพร้อมเยาวชนและประชากรวัยแรงงาน (เผยแพร่เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2567)

(อ่านเพิ่มเติมได้ที่)

แผนภาพที่ 2-8 : ผลการสำรวจทักษะพื้นฐานชีวิตสำหรับเยาวชนและประชากรวัยแรงงาน

5

การลงทุนทางการศึกษาที่ยังไม่ตรงจุดและไม่เพียงพอต่อการลดความเหลื่อมล้ำ

จากการวิจัยพัฒนาระบบบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ (National Education Account: NEA) พบว่า ประเทศไทยมีรายจ่ายด้านการศึกษาร้อยละ 4.68 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา หากเปรียบเทียบรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP ของประเทศไทยกับต่างประเทศ จะพบว่า ประเทศไทยมีรายจ่ายด้านการศึกษารวมต่อ GDP ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD (ร้อยละ 4.9 ต่อ GDP) และมีรายจ่ายด้านการศึกษารวมต่อ GDP มากกว่าหลายประเทศ อาทิ ประเทศเยอรมนี (ร้อยละ 4.6 ต่อ GDP) ประเทศอิตาลี (ร้อยละ 4.0 ต่อ GDP) ประเทศญี่ปุ่น (ร้อยละ 4.0 ต่อ GDP) และประเทศไอร์แลนด์ (ร้อยละ 2.9 ต่อ GDP) แต่หากพิจารณาในมิติงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กลับพบว่า ประเทศไทยจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 4 ของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา) ขณะที่งบประมาณในสัดส่วนร้อยละ 18 มีการจัดสรรในลักษณะถัวหน้า (เป็นการจัดสรรให้ผู้เรียนทุกคนในอัตราที่เท่ากัน) นอกจากนี้ งานวิจัยยังพบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับท้องถิ่นยังคงมีอยู่อย่างจำกัดและไม่สอดคล้องต่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตามบริบทของพื้นที่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว กสศ. จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการลงทุนทางการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้เพียงพอต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3 ประการ ประกอบด้วย

1 การพิจารณาเพิ่มสัดส่วนงบประมาณเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้มากขึ้น

เพื่อสนับสนุนความเสมอภาคในแนวนอน (horizontal equity) ให้มีความเข้มข้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายนักเรียนกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส นักเรียนผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (พิการ) และนักเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา เพื่อให้มีโอกาสในการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตามศักยภาพ

2 การปรับสูตรการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่สถานศึกษาให้สามารถส่งเสริมความเสมอภาคในแนวตั้ง (vertical equity) ได้มากขึ้น

เช่น การนำปัจจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ทั้งลักษณะภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประชากร และสถานการณ์ความยากจนหรือความด้อยโอกาสของประชากรในพื้นที่ มาประกอบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ในเขตเมือง เป็นต้น

3 การสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และกลไกการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับพื้นที่ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้มีความเข้าใจในประเด็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อให้สามารถริเริ่มโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือหรือลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส หรือนักเรียนผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (พิการ) ในระดับพื้นที่

6

ก้าวสู่สังคมสูงวัย-ผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณ ในโรงเรียนขนาดเล็ก และแนวโน้มการขาดแคลนแรงงาน

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ ในปี 2568 ซึ่งจะมีประชากรผู้สูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี) มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ (ประมาณ 14.4 ล้านคน) ในขณะที่อัตราการเกิดของประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2567 เป็นปีแรกในรอบ 75 ปี ที่มีจำนวนเด็กไทยเกิดน้อยกว่า 500,000 คน⁶ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่อาจทำให้ประเทศไทยมีประชากรเหลือเพียง 40 ล้านคน ในอีก 50 ปีข้างหน้า⁷ และจะส่งผลกระทบต่อสังคมใน 2 ประการสำคัญ ได้แก่

1

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กลดลงอย่างต่อเนื่อง

ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรงบประมาณลดลงหากยังมีแนวทางการจัดสรรงบประมาณแบบรายหัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งของโรงเรียนทั้งหมดในประเทศไทย

2

ประเทศไทยมีแนวโน้มขาดแคลนแรงงาน

อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดที่ลดลง ดังนั้น เด็กและเยาวชนทุกคนจึงเปรียบได้กับมนุษย์ทองคำ การสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ จึงเป็นแนวทางการดำเนินงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในห้วงเวลาปัจจุบันและในระยะยาว

⁶ ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

⁷ ข้อมูลจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ด้วยอัตราการเกิดของประชากรไทยที่มีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้การลงทุนในเด็กและเยาวชนกลายเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสูง เนื่องจากเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวจะกลายเป็นกำลังแรงงานที่จะพัฒนาประเทศในอนาคต

กสศ. จึงขอเสนอ 4 หลักการลงทุนในเด็กและเยาวชนที่ให้ความสำคัญต่อการใช้งบประมาณแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

หลักการที่ 1 :

ลงทุนในเด็กและเยาวชนให้เร็วที่สุดตั้งแต่ระดับปฐมวัย (invest early)

สอดคล้องกับผลการวิจัยการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา (PISA for schools) หน้า 33-34

หลักการที่ 2 :

ลงทุนอย่างเสมอภาค (invest equitably)

โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนให้มีความยืดหยุ่นรองรับเด็กทุกกลุ่ม

หลักการที่ 3 :

ลงทุนให้ถูกกลุ่มเป้าหมายสำคัญของประเทศและด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด (invest smartly)

ผ่านการบูรณาการข้อมูลรายบุคคล เพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับนักเรียน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส นักเรียนผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (พิการ) และนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา

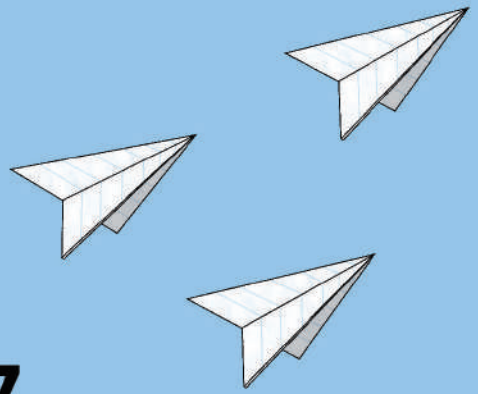
หลักการที่ 4 :

ลงทุนด้วยนวัตกรรมทางการเงินการคลังเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ (invest innovatively)

โดยใช้แรงจูงใจในการลดหย่อนภาษี 2 เท่า มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมความร่วมมือและนวัตกรรมทางสังคม อาทิ การออกสลากการกุศลเพื่อสนับสนุนมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการพัฒนาทุนมนุษย์ การออกพันธบัตรหรือตราสารหนี้เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน การเหนี่ยวนำทรัพยากรจากตลาดเงินและตลาดทุนมาร่วมลงทุนในมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการลงทุนในทุนมนุษย์อย่างเสมอภาคและยั่งยืน

ส่วนที่ 3 :

ผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2567

การดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาตลอดระยะเวลา 6 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2562-2567) กสศ. ได้รับความร่วมมือจากภาคีหลายภาคส่วนที่อยู่ในระบบนิเวศทางการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่ระดับนโยบาย (รัฐบาล) หน่วยพิจารณางบประมาณ (สำนักงบประมาณ) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หน่วยงานรัฐระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น นักวิชาการ ครู บุคลากรทางการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเชิงระบบ ร่วมกับการช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และประชากรวัยแรงงานกลุ่มที่ยากลำบากที่สุดให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาหรือได้รับการเรียนรู้ตามศักยภาพ ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นอาศัยกระบวนการการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเน้นการร่วมดำเนินงานจากหน่วยงานหลัก โดย กสศ. มีบทบาทหลักในการเป็นกลไกเหนี่ยวนำให้เกิดความร่วมมือและการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญในปี 2567 จำแนกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

3.1 การเชื่อมโยงข้อมูล นวัตกรรมองค์ความรู้ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) การเชื่อมโยงข้อมูลและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษา
- 2) ต้นแบบ นวัตกรรมการทำงาน ข้อค้นพบ สู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3.2 ผลการดำเนินงานที่สำคัญ 7 เรื่อง ที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์แห่งมาตรา 5 ของ พ.ร.บ. กสศ. ได้แก่

- 1) การลดอุปสรรค เข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้
- 2) การสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่น
- 3) การพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น
- 4) การพัฒนาครูและสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
- 5) การพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
- 6) การพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
- 7) ความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

3.1

การเชื่อมโยงข้อมูล นวัตกรรมองค์ความรู้ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา

หนึ่งในเป้าประสงค์สำคัญของ กสศ. ตามแผนกลยุทธ์ กสศ. ปี 2565 – 2567 คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change) ที่มุ่งหวังให้ตัวแบบและนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ กสศ. พัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่ายสามารถผลักดันให้เกิดนโยบาย การขยายผลตัวแบบการทำงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การริเริ่มสู่การผลักดันนโยบายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งในมิติโอกาสและมิติคุณภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในปี 2567 เป็นปีแห่งการเริ่มบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อนำไปสู่การผลักดันการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับนโยบาย โดยเฉพาะการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ผ่านการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทของ กสศ. ในการขับเคลื่อนระหว่างหน่วยงาน ที่ กสศ. ไม่ได้เป็นศูนย์กลาง แต่เป็น “ตัวเชื่อมโยง” ให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงานในจุดที่เป็นปัญหาเชิงระบบของประเทศ การดำเนินการลักษณะนี้เกิดขึ้นในหลายภารกิจของ กสศ. ตัวแบบและนวัตกรรมที่ได้ดำเนินการบนฐานองค์ความรู้ งานวิจัย และข้อค้นพบ เริ่มแสดงผลลัพธ์ความสำเร็จให้สาธารณชนเห็น ไม่ว่าจะเป็นต้นแบบการผลิตครูระบบปิดที่ส่งต่อโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพไปให้โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารผ่านครูรัก(ษ์)ถิ่นรุ่นแรก การขยายผลการดำเนินงานในกลุ่มเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอาญา ที่มาจากการมี “เป้าหมายร่วม” กับหน่วยงานเจ้าของเรื่อง คือ กระทรวงยุติธรรม จนเกิดการขยายผลทั่วประเทศ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบจากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ผลการดำเนินงานที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1

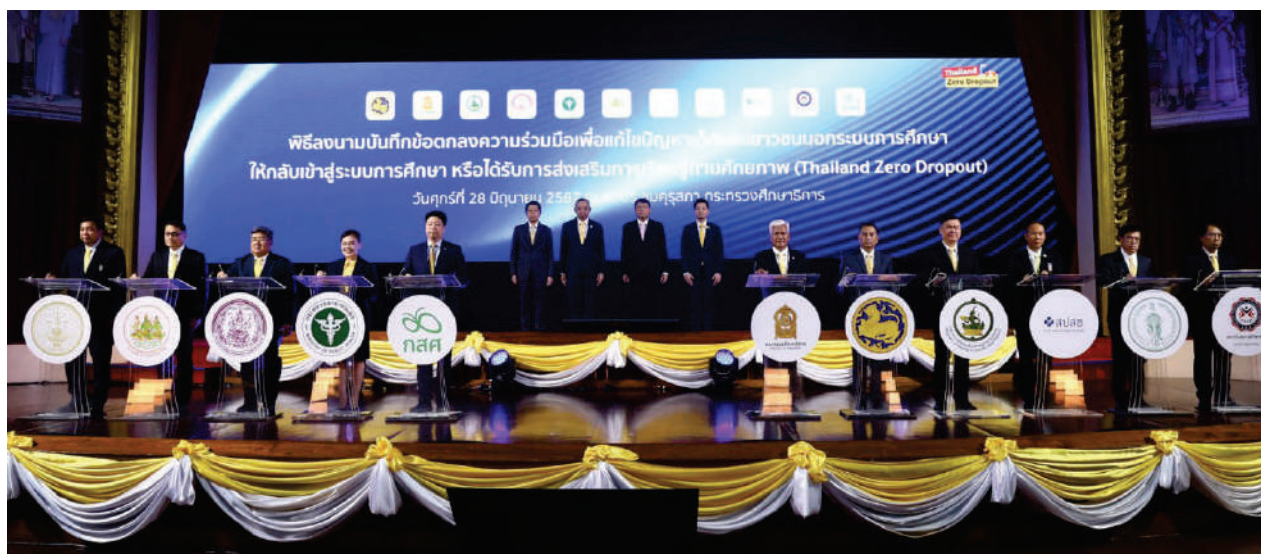
การเชื่อมโยงข้อมูลและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษา

ประเทศไทยไม่เคยมีฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการมาก่อน กสศ. ได้ประมวลข้อค้นพบและองค์ความรู้จากงานวิจัย และการทำงานในพื้นที่ร่วมกับภาคีทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2562 – 2567 จึงนำมาสู่ก้าวแรกของการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ คือ การรู้ว่าเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาคือใคร อยู่ที่ไหน และเผชิญกับสถานการณ์อะไร

กสศ. ในฐานะหน่วยงานในกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรี (นายเศรษฐา ทวีสิน) เพื่อหารือและขอรับนโยบายการดำเนินงาน หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ กสศ. เสนอจะดำเนินการ คือ **การเชื่อมโยงและบูรณาการฐานข้อมูล** เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษาและเด็กเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และ กสศ. บูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่หลุดออกจากระบบการศึกษา เพื่อหาทางให้การช่วยเหลือกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือพัฒนาทักษะตามความเหมาะสม โดยผลการเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชน อายุ 3-18 ปี ระหว่างระบบสารสนเทศของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กับสำนักบริหาร

การทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า มีเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 3-18 ปี ที่ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า จำนวนรวม 1,025,514 คน¹ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่เกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบขนาดของปัญหาเด็กและเยาวชนที่ไม่พบชื่อในระบบการศึกษา ชุดข้อมูลนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการติดตามช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นรายบุคคลตามเป้าหมาย Thailand Zero Dropout: TZD ของรัฐบาล

กสศ. ได้จัดทำข้อเสนอมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) เสนอต่อนายกรัฐมนตรี (นางสาวแพทองธาร ชินวัตร) และคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2567 มีมติรับทราบและมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับมาตรการไปพิจารณาดำเนินการ และเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2567 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 11 หน่วยงาน ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) (สคช.) และ กสศ. โดยได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพ หรือ Thailand Zero Dropout

แผนภาพที่ 3-1: MOU 11 หน่วยงาน เดินหน้า Thailand Zero Dropout

การดำเนินงานของ กสศ. ในการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ ในห้วงปี 2567 เกิดผลการดำเนินงานที่สำคัญตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงพื้นที่ระดับตำบล ดังนี้

1.1 การพัฒนาระบบสารสนเทศ Thailand Zero Dropout

เพื่อใช้เป็นระบบการเชื่อมโยงข้อมูลนักเรียนจากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการและข้อมูลประชากรอายุ 3-18 ปี ของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อติดตามเด็กและเยาวชนที่ไม่มีรายชื่อในระบบการศึกษา (อายุ 3-18 ปี) อย่างต่อเนื่อง เพื่อวางแผนการค้นหา ดูแล และส่งต่อความช่วยเหลือร่วมกับ 11 หน่วยงานต่อไป

¹ ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2566

1.2 การผลักดันการขับเคลื่อน Thailand Zero Dropout

ใน 25 จังหวัดนำร่อง มาจาก 16 จังหวัดตัวแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของ กสศ. ได้แก่ ราชบุรี สมุทรสงคราม ระยอง สงขลา สุราษฎร์ธานี ยะลา ปัตตานี สุรินทร์ ขอนแก่น นครพนม พิษณุโลก สุโขทัย พะเยา ลำปาง เชียงราย แม่ฮ่องสอน และ 9 จังหวัดนำร่องเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กตกหล่นทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้แก่ เชียงใหม่ น่าน ตาก บึงกาฬ อุบลราชธานี นครราชสีมา สระแก้ว กาญจนบุรี และตรัง เพื่อร่วมขับเคลื่อนมาตรการค้นหาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ให้เกิดผลงานระดับจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการเป็นประธาน และคณะทำงานระดับอำเภอ/ตำบล เพื่อค้นหา ดูแล และส่งต่อโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้ที่ยืดหยุ่นให้กับเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัด เป็นฐานทุนสำคัญในการขยายผลในปี 2568

1.3 ข้อค้นพบการบูรณาการข้อมูลเพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาอย่างรอบด้าน

ผลการคัดกรองเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ 25 จังหวัดนำร่อง สามารถแบ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เพิ่งหลุดจากระบบการศึกษา กลุ่มที่หลุดจากระบบการศึกษาเกิน 1 ปี และกลุ่มที่ไม่เคย เข้าระบบการศึกษา และพบว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาที่ซับซ้อนกันหลากหลายมิติ เช่น สุขภาพ เศรษฐกิจ ครอบครัว บางกลุ่มมีความจำเป็นต้องส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลโดยตรงเมื่อพบรายชื่อนี้เด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษาแล้ว

1.4 การออกแบบระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น

เกิดการขยายผลเชิงนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ทั่วประเทศ โดย สพฐ. การแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และโรงเรียนมือถือ (mobile school) เพื่อให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งดำเนินการร่วมกับภาคเอกชน เพื่อหาตัวแบบของการสร้างความร่วมมือภาคเอกชนในการดูแล และเอื้อโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้ และการพัฒนา ตนเอง ให้กับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ด้วยความร่วมมือจากทั้ง 11 หน่วยงาน ทำให้ในปี 2567 เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา กลับเข้าสู่ เส้นทางการศึกษาได้จำนวน 304,082 คน² เป็นผลสำเร็จจากการทำงานร่วมกันของทุกหน่วยงาน และเพื่อดำเนิน การอย่างต่อเนื่องในระยะต่อไป กสศ. ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน “Thai Zero Dropout” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการติดตามข้อมูลเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา และยืนยันการมีตัวตนอยู่จริง และ การจัดทำแผนดูแลช่วยเหลือเป็นรายบุคคล โดยออกแบบเพื่อช่วยงานบริหารจัดการข้อมูลใน 3 ด้าน ได้แก่ การสำรวจ การวางแผน และการติดตาม เด็กและเยาวชนที่ไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษา

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ไม่พบรายชื่อนี้ในระบบการศึกษา เป็นหนึ่งในมาตรการสำคัญที่จะช่วยลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา การทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม จะสามารถนำเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบกลับเข้าสู่ เส้นทาง การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินโครงการนี้ไม่เพียงช่วยแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา แต่ยังช่วย สร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับเด็กและเยาวชนไทยในระยะยาว

² ข้อมูลจากการเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชน อายุ 3-18 ปี ระหว่างระบบสารสนเทศของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กับสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2567 เทียบกับข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2567)

การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ของรัฐบาล ได้รับความชื่นชมจากองค์กรระหว่างประเทศ และภาคีเครือข่ายด้านนโยบายการศึกษาในระดับนานาชาติ เป็นอย่างมาก นับเป็นก้าวสำคัญที่ กสศ. จะได้ใช้โอกาสนี้ในการขยายโจทย์การทำงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไปสู่มิติอื่น ๆ เพื่อขับเคลื่อนมาตรการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งมีที่มาและปัจจัยหลากหลาย ทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความพิการ การเชื่อมโยงข้อมูลและการบูรณาการสวัสดิการกับหน่วยงานที่ดูแลเด็กและเยาวชน ในมิติต่าง ๆ จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาตรงจุดและต่อเนื่องมากขึ้น

2

ต้นแบบ นวัตกรรมการทำงาน ข้อค้นพบ สู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

เป้าประสงค์สำคัญประการหนึ่งตามแผนกลยุทธ์ กสศ. (ปี 2565-2567) คือ ข้อค้นพบจากงานวิจัยหรือต้นแบบ และนวัตกรรมการทำงานที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปสู่การผลักดันให้เกิดข้อเสนอเชิงนโยบายและการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

2.1 ต้นแบบการพัฒนาครูระบบปิด บัณฑิตทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นรุ่นแรกบรรจุรับราชการในโรงเรียน ปลายทาง

จำนวน 327 คน โดยไม่มีผู้รับทุนหลุดออกจากระบบการศึกษา และได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครู ในปีการศึกษา 2567 จาก สพฐ. ในสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารจำนวน 284 แห่งทั่วประเทศ และในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้าจะสามารถผลิตครูรัก(ษ์)ถิ่นไปปฏิบัติหน้าที่เป็น “ครูของชุมชน” รวม 1,500 คน

ครูรัก(ษ์)ถิ่น

แผนภาพที่ 3-2 : ครูรัก(ษ์)ถิ่นที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. จำนวน 327 คน

นับได้ว่า เป็นผลความสำเร็จจากการทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในการพัฒนาต้นแบบการพัฒนาระบบปิดที่ค้นหาครูจากพื้นที่เพื่อให้ได้ผู้ที่ยากเป็นครูของชุมชน ให้มาเรียนครูและกลับไปบรรจุในพื้นที่ ลดปัญหาการโยกย้าย และเป็นครั้งแรกที่สถาบันผลิตและพัฒนาครู 19 แห่งทั่วประเทศ ได้ร่วมกันพัฒนาเรื่องนี้ และหลังจากครูรัก(ษ์)ถิ่นบรรจุ สถาบันและพัฒนาครูทั้ง 19 แห่ง จะติดตามเพื่อสนับสนุนครูเหล่านี้ในชุมชนต่อไปอีก 6 ปี อย่างเข้มข้น

2.2 ขยายผลต้นแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กสศ. ดำเนินการพัฒนาต้นแบบการจัดการศึกษาทางเลือกและการศึกษาตลอดชีวิต และการสร้างโอกาสทางการศึกษา สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ ผ่านเครือข่ายหน่วยจัดเรียนรู้กว่า 120 แห่ง ครอบคลุมทุกภูมิภาค โดยมีแนวคิดในการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ เช่น เยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษา พ่อแม่วัยใส เยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้พิการ ผู้ว่างงาน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือผู้ด้อยโอกาส

ในกลุ่มเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กสศ. และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562-2564 จนนำมาสู่การลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2565 ประกอบด้วย ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน 9 แห่ง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 18 แห่ง ครอบคลุมทุกภูมิภาค ได้ยกระดับจากสถานควบคุมเป็นสถานศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้ได้รับวุฒิการศึกษาและสามารถนำไปใช้ต่อยอดในชีวิต รวมทั้งได้ดำเนินงานร่วมกับชุมชนในการโอบอุ้มคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ

ในปี 2567 เกิดการขยายผลสู่การขับเคลื่อนโอกาสทางการศึกษาร่วมกับกระทรวงยุติธรรม โดยใช้กลไกระดับกรม ซึ่งเป็นความร่วมมือของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติดำเนินการในพื้นที่ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจำนวน 35 แห่ง ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยใช้ “ศูนย์การเรียนรู้ตามมาตรฐาน 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” เป็นทางเลือกทางการศึกษา พร้อมทั้งสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ควบคุมเป็นพื้นที่การเรียนรู้ เปลี่ยนผู้คุมเป็นครูนักจัดการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรโอบอุ้มคุ้มครองระดับตำบลเพื่อดูแลเยาวชนหลังได้รับการปล่อยตัว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2567 มีเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมลงทะเบียนเรียนและผ่านกระบวนการจนสำเร็จการศึกษา จำนวน 1,336 คน รวมทั้ง กสศ. ได้พัฒนาความร่วมมือกับศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่อยู่ในความดูแลของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังเกิดความร่วมมือจากภาคเอกชนในการขยายผลรูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ร่วมกับ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และ KFC ประเทศไทย หรือ บริษัท ยัม เรสเทอรองส์ อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด ตั้งแต่ปี 2566 โดยร่วมกันพัฒนาโมเดลนาร่องการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตผ่านโครงการ KFC Bucket Search ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเต็มตามศักยภาพก่อนกลับคืนสู่สังคม ในปี 2567 จำนวน 130 คน ซึ่งได้รับการปล่อยตัวแล้ว 34 คน สามารถทำงานในสถานประกอบการหรือเรียนต่อสายอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนที่เหลืออีก 96 คน อยู่ระหว่างศาลพิจารณาปล่อยตัวและจัดทำแผนพัฒนาชีวิตและแผนการศึกษา ทั้งนี้ ในปี 2568 ได้กำหนดเป้าหมายไว้ที่ จำนวน 150 คน

2.3 นวัตกรรมเพื่อการคัดกรองทางสายตา I SEE THE FUTURE แคมเปญเห็นก็เปลี่ยนอนาคต

ปัญหาความผิดปกติของสายตาเป็นหนึ่งในสาเหตุของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ซึ่งประสบปัญหาการเข้าถึงการวัดสายตา การเข้ารับการรักษาและการรับแว่นสายตาที่สถานพยาบาล เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างสูง ข้อค้นพบของโครงการเด็กไทยสายตาดี กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ในปี 2565-2566 มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการคัดกรองสายตาเพียงร้อยละ 22 ของนักเรียนทั้งหมด แม้ว่าเด็กไทยอายุระหว่าง 3-12 ปี หรือนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 หากจักษุแพทย์ตรวจยืนยันมีภาวะสายตาผิดปกติจะได้รับชุดสิทธิประโยชน์ “แว่นตาฟรี” ทุกปีจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) แต่อัตราการใช้สิทธิเบิกแว่นตามสิทธิยังอยู่ในระดับต่ำ

โครงการออกแบบนวัตกรรมเพื่อการคัดกรองสายตา “I SEE THE FUTURE แคมเปญเห็นก็เปลี่ยนอนาคต” เป็นนวัตกรรมการทำงานเชิงพื้นที่ซึ่งพัฒนาต่อยอดมาจากงานวิจัยและข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหาสายตาที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก และพัฒนาต้นแบบกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่ในการคัดกรองสายตาและตัดแว่นภายใต้กลไกการดำเนินงานของ สปสช. ร่วมกับสมาคมทัศนมาตรแห่งประเทศไทย และภาคีการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ นำร่องในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ปัตตานี และสมุทรสงคราม สามารถคัดกรองสายตาเด็กได้ จำนวน 7,033 คน และมอบแว่นให้แก่นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษแล้ว จำนวน 1,048 คน ซึ่งร้อยละ 70 จากจำนวนดังกล่าว ไม่เคยได้รับการคัดกรองสายตาหรือไม่เคยมีแว่นมาก่อน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ของเด็ก และอาจส่งผลให้ครูและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจผิดว่าเด็กมีปัญหา ด้านพัฒนาการเนื่องจากเด็กมีปัญหาในการอ่านและเขียน ทั้งที่เด็กเพียงมีปัญหาด้านการมองเห็นเท่านั้น

นอกจากนี้ได้สร้างการรับรู้เรื่อง “สิทธิประโยชน์บัตรทอง แว่นตาเด็ก” ให้แก่ครูอนามัยและครูประจำชั้น จำนวน 83 โรงเรียน/สถานศึกษา การอบรมครูและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โดยนักทัศนมาตร จากสมาคมทัศนมาตรแห่งประเทศไทย และคณะทัศนมาตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 561 คน และนำไปสู่การผลักดันให้เกิดความร่วมมือระยะยาวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้านสายตาเครือข่ายด้านสาธารณสุข เครือข่ายด้านการศึกษา และเครือข่ายภาคเอกชน เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับพื้นที่เพื่อทำการคัดกรองสายต่านักเรียนทั้งจังหวัด ที่ริเริ่มโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จังหวัดปัตตานีและจังหวัดสงขลา

ข้อค้นพบจากโครงการได้นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์ในการเบิกจ่าย โดยเพิ่มสิทธิการเบิกแว่นสายตาเป็น 2 ชั้นต่อปี และขยายอายุให้ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายช่วงชั้นการศึกษาภาคบังคับ ในปี 2568-2570 โครงการวางแผนขยายผลต้นแบบกลไกหรือมาตรการระดับท้องถิ่นในการคัดกรองทั้งสายตา พัฒนาการ และความสัมพันธ์ต่อปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการต่อยอดความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

3.2 ผลการดำเนินงานที่สำคัญ

กสศ. ขับเคลื่อนภารกิจทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และประชากรผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส รวมถึงการพัฒนาต้นแบบการดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์แห่งมาตรา 5 ของ พ.ร.บ.กสศ. ผ่านการดำเนินงานที่สำคัญ 7 เรื่อง ดังตารางด้านล่างนี้

ความเชื่อมโยงการดำเนินงานกับวัตถุประสงค์มาตรา 5 ของ พ.ร.บ.กสศ. และกลุ่มผู้รับประโยชน์

การดำเนินงานสำคัญ	วัตถุประสงค์ ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ.	กลุ่มผู้รับประโยชน์	งบประมาณ (ล้านบาท) ¹
1. การลดอุปสรรค เข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้			
1.1 การพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา	ม.5 (1) (2)	เด็กปฐมวัยและเด็กในช่วงชั้น การศึกษาภาคบังคับ (3-14 ปี) ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส	4,375.26
2. การสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่น			
2.1 การสนับสนุนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง และทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ หรือ ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ	ม.5 (3) (4) (5) (6)	เยาวชนในระดับสูงกว่า ภาคบังคับ (15-24 ปี) ที่มีศักยภาพ แต่ขาดแคลน ทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส	887.06
2.2 การสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของ ชุมชน หรือ ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น			265.08
3. การพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น			
3.1 การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชน และแรงงานนอกระบบ	ม.5 (4) (7)	เยาวชนนอกระบบการศึกษา และ ประชากรวัยแรงงานที่ขาดแคลน ทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส	170.00
3.2 การส่งเสริมการพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษา และทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลาย			
4. การพัฒนาครูและสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ			
4.1 โรงเรียนพัฒนาตนเองและการขับเคลื่อนโรงเรียน พัฒนาตนเอง	ม.5 (3) (5) (6)	ครู โรงเรียน และสถานศึกษา ที่มีเด็กด้อยโอกาสหนาแน่น	74.00
4.2 การหนุนเสริมกลไกขยายผลการพัฒนาครู และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน			
4.3 การสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ผ่านเครือข่ายครูมุลินธีรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักร			
5. การพัฒนาตัวแบบการศึกษาเชิงพื้นที่และเมืองแห่งการเรียนรู้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ			
5.1 การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	ม.5 (1) (2) (3) (4) (5) (7)	เด็ก เยาวชนและประชากร วัยแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาสในพื้นที่ระดับ จังหวัดและเทศบาลเมืองขึ้นไป ที่มีความพร้อมและทรัพยากร ความร่วมมือที่เอื้อต่อการทำงาน	36.00
6. การพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา			
6.1 งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	ม.5 (7)		93.00
7. ความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา			
	ม.5 (1) (2) (4) (5) (7)		30.00
การบริหารและพัฒนาระบบงาน			113.68

หมายเหตุ : งบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รวม 6,044.08 ล้านบาท

1 การลดอุปสรรค เข้าถึงการศึกษและการเรียนรู้

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงิน แก่เด็กและเยาวชน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้วยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพครู เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุน ช่วยเหลือให้ ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และ ด้วยโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนา เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน และให้ช่วยเหลือสถานศึกษา ให้มีการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนา ได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทาง การพัฒนาครูเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน ดันแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนา องค์ความรู้ และส่งเสริม การนำไปใช้เพื่อลด ความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567

การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)

ลดอุปสรรคการเข้าถึงสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์ และสนับสนุนมาตรการให้คงอยู่ในระบบการศึกษาได้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนส่งต่อโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

สนับสนุนฐานข้อมูลเพื่อการปฏิรูประบบงาน กลไกที่เกี่ยวข้อง และการชี้เป้าข้อมูลเพื่อการจัดสรรทรัพยากร ใฝ่ระวังติดตาม ส่งเสริม และส่งต่ออย่างเป็นระบบ

“ความยากจน” ยังเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เด็กวัยเรียนไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมถึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กวัยเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา แม้ว่าเศรษฐกิจไทยปี 2567 จะฟื้นตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19¹ แต่ปัญหาความยากจนยังมีประเด็นสำคัญที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ไข ได้แก่ หนี้ครัวเรือนระดับสูง การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ค่าครองชีพที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบเส้นความยากจนปี 2566 สูงขึ้นจากปี 2565² แต่จำนวนประชากรไทยที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนกลับเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม

ข้อมูลที่สะท้อนชัดเจน คือ ผลการคัดกรองความยากจนของนักเรียน ปีการศึกษา 2567 ในสถานศึกษาทั้ง 6 สังกัด ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บข.ตชด.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) พบว่า นักเรียนกว่า 3 ล้านคน ที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ 3,043 บาทต่อคนต่อเดือน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2566 ที่มีจำนวน 2.8 ล้านคน แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ความยากจนยังคงเป็นปัญหาที่นักเรียนยังคงต้องเผชิญและย่อมส่งผลกระทบต่อทางใดทางหนึ่งกับโอกาสทางการศึกษา

1.1 การพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา

การศึกษาและการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยจนถึงการศึกษาภาคบังคับเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรไทยที่จะเติบโตไปเป็นพลเมืองคุณภาพและเป็นกำลังแรงงานศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนประเทศไทยในอนาคต กสศ. ได้พัฒนามาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปฐมวัยและเด็กวัยเรียนที่อยู่ในครัวเรือนฐานะยากจนและยากจนพิเศษหลุดออกจากระบบการศึกษา ตั้งแต่ปี 2562 ภายใต้ชื่อโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข ผ่านความร่วมมือกับ สพฐ. สถ. และ บข.ตชด. เพื่อลดอุปสรรคในการมาเรียนและให้คงอยู่ในระบบการศึกษา ต่อมาในปี 2565 ได้ปรับชื่อเป็น **โครงการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา** โดยตั้งแต่ปี 2566 มีหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาเข้าร่วมเพิ่มเติม 3 หน่วยงาน ได้แก่ พศ. สช. และ กทม. รวมเป็น 6 หน่วยงาน จุดมุ่งเน้นสำคัญเพื่อนำไปสู่การวางรากฐานระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาในทุกช่วงวัยอย่างไร้รอยต่อ ด้วยการผลักดันให้เกิดการบูรณาการสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างครอบคลุม และเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาองค์ความรู้-นำร่องต้นแบบ-ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

ตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา (ปี 2562-2567) กสศ. ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนการดำเนินงานเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปฐมวัยและเด็กวัยเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา และการลดอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา จนเกิดต้นแบบการดำเนินงานสู่การขยายผล 3 เรื่องสำคัญ ดังนี้

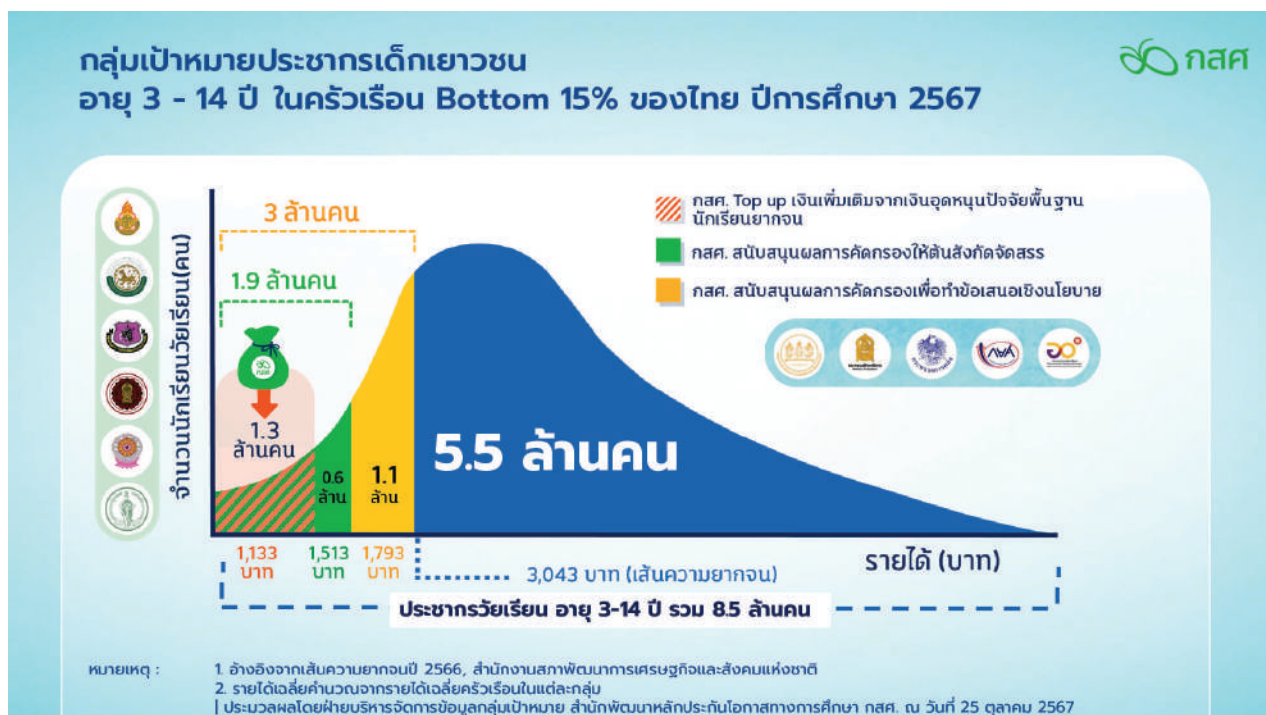
¹ กระทรวงการคลัง คาดการณ์การขยายตัวของเศรษฐกิจไทย ปี 2567 อยู่ที่ร้อยละ 2.7 สูงกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยปี 2566 ที่ขยายตัวที่ร้อยละ 1.9, ข่าวกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 71/2567, วันที่ 26 กรกฎาคม 2567

² เส้นความยากจนปี 2566 อยู่ที่ 3,043 บาท/คน/เดือน ปรับเพิ่มขึ้นจากปี 2565 ซึ่งอยู่ที่ 2,997 บาท/คน/เดือน, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, วันที่ 2 พ.ค. 2567

1 การพัฒนาด้านแบบเงินอุดหนุนการศึกษาช่วงชั้นการศึกษาภาคบังคับ แก่นักเรียนยากจน-ยากจนพิเศษ

กสศ. ได้รับการสนับสนุนจากครูทั่วประเทศกว่า 400,000 คน ในสถานศึกษา 6 สังกัด ครอบคลุมสถานศึกษา กว่าประมาณ 35,000 แห่ง ในการเดินทางลงพื้นที่เยี่ยมบ้านของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อประเมินคัดกรองสถานะ ความยากจน รวมถึงการบันทึกและส่งข้อมูลสถานะครัวเรือนนักเรียนให้แก่ กสศ. ดำเนินการคัดกรองความยากจน ด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test: PMT)³ แม้ว่าในหลายพื้นที่จะมีสภาพการเดินทางที่ยากลำบาก แต่ด้วยความปรารถนาดีของครู ที่อยากมอบความหวังและโอกาสทางการศึกษาให้แก่ศิษย์ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และต่อโอกาส เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้ครูสละเวลาในการลงพื้นที่คัดกรอง และบันทึกข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้ กสศ. มีฐานข้อมูลนักเรียนที่บันทึกเพื่อคัดกรองความยากจนในแต่ละปีการศึกษา จำนวนมากกว่า 2 ล้านคน

กลุ่มความยากจนของนักเรียนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ **กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ 3,043 บาท/คน/เดือน หรือพื้นที่สีเหลือง** มีจำนวนประมาณ 3 ล้านคน ในจำนวนนี้จัดเป็น**นักเรียนกลุ่มยากจน** หรือ **พื้นที่ สีเขียว** จำนวนประมาณ 1.9 ล้านคน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,513 บาท/คน/เดือน และในจำนวน 1.9 ล้านคน จัดเป็น**นักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษ** หรือ **พื้นที่สีส้ม** จำนวนประมาณ 1.3 ล้านคน โดยกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,133 บาท/คน/เดือน เป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยสุดร้อยละ 15 ล่างสุดของประเทศ (รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(1)-1)

แผนภาพที่ 3(1)-1 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายประชากรวัยเรียน อายุ 3-14 ปี ปีการศึกษา 2567

³ วิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test: PMT) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้คัดกรองนักเรียนยากจนโดยใช้ข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้อมูลรายได้เฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 3,000 บาท/คน/เดือน (2) ข้อมูลสถานะครัวเรือน ที่เป็นตัวชี้วัดทางอ้อมที่ไม่ใช่รายได้ แต่สามารถบ่งบอกระดับความยากจนได้ ได้แก่ ครอบครัวยากจนที่สุด สภาพการอยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่ดินทำการเกษตร การเข้าถึงแหล่งน้ำดื่ม-ไฟฟ้า ยานพาหนะในครัวเรือน และของใช้ในครัวเรือน โดยข้อมูลทั้ง 2 ประเภท จะถูกประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อหาค่าคะแนนความยากจนของนักเรียนแต่ละคน

นักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษ จะได้รับเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขจาก กสศ. หรือ ทุนเสมอภาค อย่างต่อเนื่อง 3 ปี การศึกษา และสามารถสมัครคัดกรองเพื่อขอรับทุนได้จนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ โดยมีเงื่อนไขการรับทุนคือการบันทึกอัตราการมาเรียนและน้ำหนักส่วนสูง เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญให้ กสศ. สามารถติดตามอัตราการคงอยู่ในสถานศึกษาและการมีพัฒนาการที่สมวัยตามเกณฑ์มาตรฐาน (พัฒนาการที่มีรากฐานจากภาวะโภชนาการและสุขภาพที่ดี คือ น้ำหนักและส่วนสูงที่เป็นไปตามเกณฑ์สมวัย)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เป็นปีแรกที่ กสศ. ได้ปรับอัตราเงินอุดหนุนทุนเสมอภาคตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 จากเดิม 3,000 บาทต่อคนต่อปี เป็น 4,200 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งเป็นการปรับอัตราเงินอุดหนุนแบบขั้นบันได ตั้งแต่ปีการศึกษา 2567 - 2569 (รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(1)-2)

การปรับอัตราเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค (มติ ครม. 14 มี.ค. 2566)						
ระดับการศึกษา	อัตราเดิม	อัตราใหม่	เพิ่มขึ้น	ปีการศึกษา		
				ปี 2567	ปี 2568	ปี 2569
อนุบาล	4,000	คงเดิม	คงเดิม	4,000	4,000	4,000
ประถม	3,000	4,200	1,200 (ที่เพิ่มขึ้น)	3,480	3,840	4,200
ม.ต้น	3,000			(+480) หรือ 1,740 บาท ต่อคนต่อภาคเรียน	(+360) หรือ 1,920 บาท ต่อคนต่อภาคเรียน	(+360) หรือ 2,100 บาท ต่อคนต่อภาคเรียน
ม.ปลาย (บข.ตชด.)	3,000					

แผนภาพที่ 3(1)-2 : การปรับอัตราเงินอุดหนุนทุนเสมอภาคตามมติคณะรัฐมนตรี (14 มี.ค. 2566)

กสศ. ได้จัดสรรเงินอุดหนุนทุนเสมอภาคให้แก่เด็กนักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษ จำนวนรวม 2,548,878 คน-ครั้ง⁴ เพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการศึกษา (รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(1)-3)

⁴ ข้อมูลรวม ณ วันที่ 17 ต.ค. 2567

หน่วย: คน-ครั้ง

ปีงบประมาณ	ปีการศึกษา	ภาคเรียน	จำนวน
2567	2566	ภาคเรียนที่ 2/2566	1,200,143
	2567	ภาคเรียนที่ 1/2567	1,348,740
รวม			2,548,878

แผนภาพที่ 3(1)-3 : จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษที่ได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ขณะเดียวกัน กสศ. ได้สนับสนุนข้อมูลผลการคัดกรองความยากจนให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อใช้ในการพิจารณาจัดตั้งงบประมาณเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน โดยมีนักเรียนกลุ่มยากจนและยากจนพิเศษได้รับประโยชน์ราว 1.9 ล้านคน หรือพื้นที่สีเขียวในแผนภาพที่ 3(1)-1 อย่างไรก็ตาม ยังมีนักเรียนที่ครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนอีกประมาณ 1.1 ล้านคน หรือพื้นที่สีเหลืองในแผนภาพที่ 3(1)-1 ยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือแต่อย่างใด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนโยบาย หน่วยจัดสรรงบประมาณ และหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา ควรร่วมกันพัฒนามาตรการเพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาในช่วงวัยสำคัญ

ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโครงการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สะท้อนการป้องกันไม่ให้นักเรียนยากจนพิเศษหลุดออกจากระบบก่อนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ ผ่านอัตราการคงอยู่ในระบบการศึกษา และอัตราการศึกษาต่อในช่วงชั้นรอยต่อของการศึกษา (อ.3, ป.6, ม.3) จากข้อมูลนักเรียนทุนเสมอภาคในปีการศึกษา 2567 พบอัตราการคงอยู่ในระบบการศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 97.88

นอกจากนี้ กสศ. ทดลองนำร่องการจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนทุนเสมอภาคที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับเงินอุดหนุนในอัตรา 3,000 บาท/คน เพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เช่น ค่าเดินทางและค่าธรรมเนียมการสมัครเรียน ในพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เชียงราย ตาก แม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ นครศรีธรรมราช และ นราธิวาส รวม 3 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา 2565-2567) เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนโอกาสสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ ภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 2,980 คน-ครั้ง และภาคเรียนที่ 1/2567 จำนวน 6,466 คน-ครั้ง รวมจำนวน 9,446 คน-ครั้ง โดยอยู่ระหว่างการถอดบทเรียนจากการดำเนินการดังกล่าวเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในปี 2568 ต่อไป

2 การพัฒนาต้นแบบระบบสารสนเทศเพื่อการคัดกรองความเสี่ยงของนักเรียนที่ครอบคลุมทุกมิติ

กสศ. ร่วมกับ สพฐ. ยกระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ด้วยการพัฒนาเครื่องมือสารสนเทศสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลการรู้จักนักเรียนรายบุคคลและเพื่อคัดกรองความเสี่ยงที่ครอบคลุมทุกมิติของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ป.1-ม.6) หรือ “ระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการเรียนรู้สำหรับการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (OBEC CARE)” ขึ้น⁵

ปัจจุบันมีการนำร่องใช้ระบบ OBEC CARE ในพื้นที่ต้นแบบจำนวนกว่า 29 เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,136 โรงเรียนทั่วประเทศ โดยในภาคเรียนที่ 1/2567 สถานศึกษาได้มีการบันทึกข้อมูลและคัดกรองความเสี่ยงของนักเรียนผ่านระบบ OBEC CARE จำนวนกว่า 286,302 คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ จำนวน 117,334 คน ซึ่งเป็นนักเรียนทุนเสมอภาค จำนวน 13,404 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระบบ OBEC CARE พบว่า สถานภาพพ่อแม่ของนักเรียนไม่ได้อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 38.68 (สาเหตุการหย่าร้างเป็นอันดับหนึ่ง) และมีมิติที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนพบว่า มีภาระพึ่งพิงเป็นผู้สูงอายุ ที่อายุเกิน 60 ปี ร้อยละ 24.71 เป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ร้อยละ 7.31 และมีคนว่างงาน (อายุ 15-60 ปี) ร้อยละ 6.54 ตามลำดับ

OBEC CARE ช่วยการทำงานของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งการบริหารจัดการข้อมูล การสรุปผลข้อมูลของนักเรียนทั้งระดับรายบุคคลและรายชั้นเรียน ซึ่งเป็นภาพรวมของสถานการณ์โรงเรียนในแต่ละภาคเรียน ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยชี้เป้าความเสี่ยงในมิติต่าง ๆ และใช้ในการจัดทำมาตรการป้องกันการเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำข้อมูลไปต่อยอดในการส่งเสริมพัฒนาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ กสศ. และ สพฐ. ได้จัดทำแผนการเชื่อมและส่งต่อข้อมูลร่วมกับกรมสุขภาพจิตในระยะต่อไปด้วย

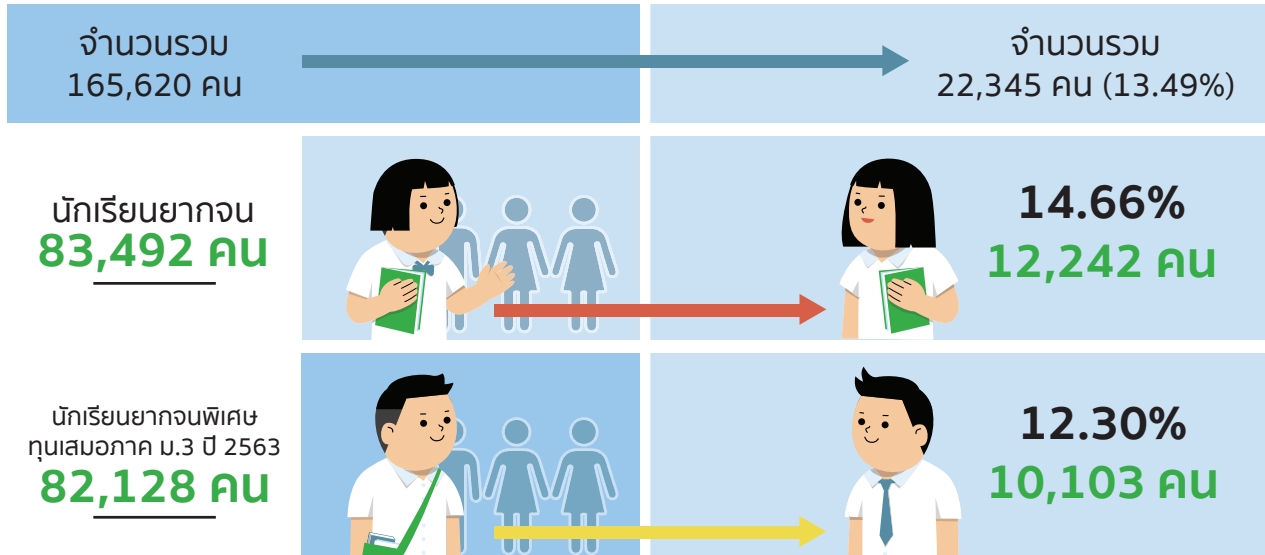
3 การพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการชี้เป้าและส่งต่อการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงกว่าศึกษาภาคบังคับ

กสศ. ได้เชื่อมต่อข้อมูลกับหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาต่อเนื่องเป็นปีที่สอง เพื่อติดตามนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษที่อยู่ในฐานข้อมูล พบว่านักเรียนยากจนและยากจนพิเศษที่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อปีการศึกษา 2563 จำนวนรวม 165,620 คน ยืนยันสิทธิ์ในระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (Thai university Center Admission System: TCAS) ประจำปีการศึกษา 2567 หรือ TCAS 67 จำนวนรวม 22,345 คน หรือร้อยละ 13.49 ของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษกลุ่มดังกล่าว ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนทุนเสมอภาคเกือบครึ่งหนึ่ง หรือจำนวน 10,103 คน โดย กสศ. ได้ส่งข้อมูลเสนอไปยังมหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาส่งเสริมหรือดูแลนักเรียนกลุ่มดังกล่าว เพื่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ที่มีศักยภาพและแรงจูงใจในการศึกษาต่อ หากไม่ได้รับการสนับสนุนใด ๆ อาจจะสูญเสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย (รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(1)-4)

⁵ ทำความรู้จักระบบ OBEC CARE ได้ที่ <https://www.eef.or.th/obec-care/> [QR code]

ยืนยันสิทธิ์ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ภายใต้ระบบ TCAS 67

แผนภาพที่ 3(1)-4 : ผลการยืนยันสิทธิ์เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ภายใต้ระบบ TCAS 67
ของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

นอกจากนี้ กสศ. ได้ดำเนินการ **โครงการส่งทางทุน** ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนยากจนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การรับทุนจาก กสศ. และนักเรียนที่ต้องการต่อยอดโอกาสทางการศึกษาได้เข้าถึงแหล่งทุนการศึกษาที่ครอบคลุมทุนทั้งจากหน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน มูลนิธิ สมาคม องค์กรการกุศล โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้น แหล่งทุนการศึกษารวบรวมไว้กว่า 156 แหล่งทุน และมีทุนการศึกษาจำนวนกว่า 451 ประเภททุนการศึกษา ครอบคลุมตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงปริญญาโท นอกจากนี้ยังได้รวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวและการค้นหาตัวตนของนักเรียน เพื่อสนับสนุนการใช้งานของครู ผ่านเมนู “เคล็ดลับทุน” เช่น เทคนิคการฝึกเขียนเรียงความ การทำแฟ้มสะสมผลงาน การเตรียมตัวสมัครขอรับทุนการศึกษา รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพกลุ่มครูแกนนำที่สนใจเรื่องทุนการศึกษาในแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นเครือข่ายช่วยประชาสัมพันธ์และต่อยอดการทำงาน จำนวนกว่า 160 คน ครอบคลุมทุกภูมิภาค ผู้เข้าใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์มากกว่า 163,829 ครั้ง

แผนภาพที่ 3(1)-3 : QR Code

เว็บไซต์ ส่งทางทุน by กสศ.

<https://findstudentship.eef.or.th/>

ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย-สู่การขยายผล

การช่วยเหลือและบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา

กสศ. ได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง การช่วยเหลือและบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เพื่อสนับสนุน Sim/E-Sim โทรศัพท์มือถือ แบบไม่เสียค่าใช้จ่ายให้แก่นักเรียนทุนเสมอภาคในระดับชั้น ม.1-ม.3 จำนวน 357,000 คน เป็นระยะเวลา 1 ปี ภายใต้กรอบงบประมาณราว 200 ล้านบาท (รายละเอียดผลการดำเนินงานฯ ในหน้าที่ 98)

การผลักดันการตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนในโรงเรียนสังกัด อปท.

เพื่อให้ นักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนยากจนได้รับสิทธิประโยชน์จากการจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน กสศ. และ สธ. จึงร่วมกันวางแผนทางเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนในสถานศึกษาสังกัด อปท. ได้อย่างครอบคลุมทุกคนเป็นรายบุคคล และวางแผนทางการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลการคัดกรองนักเรียนยากจน สำหรับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับพื้นที่ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ

- (1) การส่งต่อเชื่อมโยงข้อมูลนักเรียนสำหรับการคัดกรองความยากจนนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด อปท. ทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข หรือ ทุนเสมอภาค ได้มากกว่า 17,000 คน ต่อปีการศึกษา
- (2) การปฏิรูประบบการจัดสรรเงินปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน ด้วยการใช้ข้อมูลการคัดกรองความยากจนชี้เป้าเพื่อการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขให้แก่ นักเรียนเป็นรายบุคคล มากกว่า 25,000 คน ต่อปีการศึกษา
- (3) เกิดแผนการทำงานเชิงรุกในการคัดกรองความยากจนของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัด อปท. ประจำปีการศึกษา 2567 ในพื้นที่ 12 จังหวัดนำร่อง เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน สังกัด อปท.

พลังความร่วมมือ – จากจุดเริ่มต้น.. สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อยิบปิก

การดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสในช่วงชั้นการศึกษาภาคบังคับของ กสศ. และหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาได้สร้างความตระหนักให้ภาคเอกชนเห็นถึงความสำคัญของการได้รับการศึกษา และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ทุนเชิธรล ทำ สานฝันการศึกษา

กสศ. ร่วมกับบริษัท กลุ่มเชิธรล จำกัด ดำเนินโครงการ “เชิธรล ทำ สานฝันการศึกษา” เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อเนื่องเป็นปีที่สี่ ผ่านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE) ในการชี้เป้า ในปี 2567 มีนักเรียนได้รับโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนรวม 1,233 คน จากสถานศึกษาเขตพื้นที่เดียวกับที่ตั้งของกิจการในเครือกลุ่มเชิธรล 42 จังหวัด

ทุนมิชชูปิชิ มอเตอร์ส ให้น้องได้เรียน

กสศ. ร่วมกับ มิชชูปิชิ มอเตอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด และ มูลนิธิ มิชชูปิชิ มอเตอร์ส ประเทศไทย ดำเนินโครงการ “มิชชูปิชิ มอเตอร์ส ให้น้องได้เรียน” เป็นปีที่สี่เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีผลการเรียนดี มีความประพฤติดี ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา เขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี และปทุมธานี ซึ่งเป็นที่ตั้งของกิจการ ผ่านการชี้เป้าของ กสศ. จำนวนรวม 100 คน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

เด็กทุกคนมีความฝันและหลายคนยังขาดต้นทุนชีวิตและโอกาส “ทุนเสมอภาค” ได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงชีวิตของเด็กไม่เพียงแค่การบรรเทาอุปสรรคการมาเรียนและลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว แต่วันหนึ่งเกิดผลลัพธ์เป็นเส้นทางที่องกงามดังเช่นชีวิตของน้องวีและน้องปอ

น้องวีได้รับคัดเลือกเป็นนักศึกษาทุนก้าวเพื่อน้อง ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 1-3 น้องวีกล่าวว่า “พอได้เรียนมาถึงตรงนี้ ผมรู้สึว่าการศึกษาคือช่วยให้ผมมองโลกได้กว้างขึ้นจริง ๆ ได้เห็นคนหลายมุม แล้วก็เข้าใจหลายอย่างมากขึ้นด้วย ถ้าผมไม่ได้รับการศึกษาอาจจะใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก”

สีสนของความฝัน :

เมื่อการศึกษาสร้างเส้นทางศิลป์ให้เป็นจริง

น้องวี หรือ นายวิระชัย พัฒนาวงค์ หนึ่งในผู้ที่ได้รับทุนเสมอภาคจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กลายเป็นส่วนสนับสนุนให้น้องวีได้ค้นพบศักยภาพของตัวเองที่เพิ่มขึ้นจากเรียน วางแผนที่จะเดินทางสานต่อความฝันตัวเองในด้านศิลปะด้วยการเข้าเรียนที่โรงเรียนเพาะช่าง

(อ่านเพิ่มเติมได้ที่นี้)

(อ่านเพิ่มเติมได้ที่นี้)

เติมฝันด้วยโอกาส : เมื่อทุนการศึกษากลายเป็นเครื่องมือสร้างอนาคต

น้องปอ หรือ นายปวิธ มัชฌิมะแสน เล่าว่า ช่วงที่เรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนต้น ครูมาเยี่ยมบ้านได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ที่ปออาศัยอยู่กับย่าเพียง 2 คน โดยพึ่งพารายรับจากพ่อแม่ของปอที่ทำงานอยู่กรุงเทพฯ แม้จะมีเงินผู้สูงอายุของย่าแต่ก็ยังไม่เพียงพอ ปอจึงได้รับทุนเสมอภาค

“ทุนเสมอภาคไม่ได้ทำให้วิถีชีวิตของผมเปลี่ยน แต่ช่วยให้ผมไม่ต้องกังวล เพราะสามารถช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายทั้งอุปกรณ์การเรียนและกิจกรรมระหว่างเรียน”

น้องปอ พุดถึงทุนเสมอภาคด้วยน้ำเสียงที่ไม่ใช่ความรู้สึกว่าตัวเอง “โชคดี” แต่เป็นน้ำเสียงของคนที่ไม่ใช่รางวัล เข้าใจความหมายที่แท้จริงของทุนเสมอภาค ที่ไม่ใช่รางวัลที่เสกให้ชีวิตของเขาพ้นจากความลำบากได้ในชั่วข้ามคืน แต่ทุนคือแรงสนับสนุนที่ช่วยให้เขาก้าวต่อไปโดยไม่ต้องพะวงกับภาระชีวิตที่หนักจนเกินกำลัง น้องปอได้รับโอกาสสำคัญจากครูประจำชั้นที่เห็นศักยภาพ ได้แนะนำให้สมัครเข้าคัดเลือกเพื่อขอรับทุนเฉลิมราชกุมารี ระดับปริญญาตรี ที่จะนำพาน้องปอไปสู่การเป็นครูตามที่ตั้งใจไว้ด้วย

การให้โอกาสทางการศึกษา ไม่เพียงเป็นการให้โอกาสในเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่เป็นการให้โอกาสที่ส่งผลต่อเนื่องไปถึงชีวิต อนาคต และสภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กด้อยโอกาสคนนั้น ๆ การดำเนินงานในปี 2567 เป็นผลลัพธ์ของความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ที่แบ่งบานให้สังคมได้เห็น จากการสนับสนุนทุนเสมอภาคเพื่อแบ่งเบาภาระในการเรียนอย่างน้อยจนจบ ม.3 เป็นแรงผลักดันให้อยากเรียนต่อ เป็นความหวังให้มีอาชีพมีรายได้

การดำเนินงานของ กสศ. ไม่อาจเห็นผลลัพธ์ที่แบ่งบานได้หากขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น และประชาสังคม ซึ่งเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้ระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาเกิดขึ้นได้จริงในประเทศไทย

2

การสร้างโอกาสทางการศึกษา เพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่น

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก
โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยได้รับ
การพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงินแก่
เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลน
ทุนทรัพย์และด้วยโอกาส
จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ
และประสิทธิภาพครู
เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
ตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุน ช่วยเหลือให้
ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และ
ด้วยโอกาสได้รับการศึกษา
หรือการพัฒนา
เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน
และให้ช่วยเหลือสถานศึกษา
ให้มีการเรียนการสอน
ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนา
ได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทาง
การพัฒนาครูเพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ
ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน
ต้นแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนา
องค์ความรู้ และส่งเสริม
การนำไปใช้เพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567

การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)

นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ ควบคู่กับการป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมถึงมีการแนะแนวและการส่งต่อโอกาสทางการศึกษา

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)

- นักเรียน นักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส มีโอกาสยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาเส้นทางอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองด้วยการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ รวมถึงได้รับการดูแลสุขภาพ สติภาพ สุขภาพ และพัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสมสำหรับโลกยุคปัจจุบัน
- นักศึกษาครูมีคุณภาพสอดคล้องกับการทำงานในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นภูมิสำเนาตนเอง บุคลากรในโรงเรียนได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

- มีระบบทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน นักศึกษาผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส รวมถึงการระดมทรัพยากรและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาที่จะเป็นตัวอย่างไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายได้
- เกิดตัวแบบการผลิตครูระบบปิดเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนครูในพื้นที่ห่างไกล

กสศ. ร่วมกับหน่วยงานรัฐและภาคีสถานศึกษา สนับสนุนและช่วยเหลือให้เยาวชนที่มีผลการเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสได้เข้าถึงการศึกษาในระดับสูงกว่าภาคบังคับ ผ่านการทำงานสำคัญ ได้แก่

2.1 การสนับสนุนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

สนับสนุนและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่เป็นความต้องการแรงงานของประเทศ (หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาลและผู้ช่วยทันตแพทย์) และทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ (ทุนพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ) สนับสนุนและส่งเสริมโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอกตามความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน

2.2 การสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน หรือ ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

สนับสนุนและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในสาขาวิชาที่ขาดแคลนครู (สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และประถมศึกษา) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตครูรุ่นใหม่ที่เป็นระบบปิด และการค้นหามาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องเนื่องจากปัญหาขาดแคลนครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล

2.1 การพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการชี้เป้าและส่งต่อการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ

กสศ. ได้ติดตามข้อมูลเส้นทางการศึกษาของนักเรียนจากครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษตั้งแต่ปี 2562-2567 มีข้อค้นพบว่า โอกาสที่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะได้เรียนต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับลดลงเรื่อย ๆ ในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนยากจนและนักเรียนยากจนพิเศษ จำนวนเพียง 22,345 คน จากนักเรียนทั้งหมด 165,585 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.49 เท่านั้น ที่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาจนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของประชากรไทยกว่า 2 เท่า รวมทั้งช่วงชั้นรอยต่อทางการศึกษาถือเป็นช่วงเวลาวิกฤตที่เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบมากที่สุด เพราะจำเป็นต้องย้ายสถานศึกษาและต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก จนในที่สุดต้องตัดสินใจยุติเส้นทางการศึกษาแม้จะมีความต้องการแค่ไหนก็ตาม อาจนำไปสู่การสูญเสียกำลังแรงงานทักษะสูงไปอย่างน่าเสียดาย รูปแบบของการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายนี้จึงต้องมีรูปแบบที่ตอบโจทย์ชีวิต สามารถพัฒนาตัวเองไปพร้อมกับการมีรายได้ระหว่างเรียน และเรียนจบแล้วมีงานทำทันทีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว

โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงและทุนพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ เป็นต้นแบบการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาและศึกษาต่อในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เพื่อโอกาสในการก้าวออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่น และเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนการผลิตและพัฒนาบุคลากรสายอาชีพเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ผ่านทุนการศึกษาในสาขา 10 เป้าหมายอุตสาหกรรมกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต ได้แก่ สาขาที่ขาดแคลนด้านสายอาชีพ และสาขาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและเทคโนโลยีดิจิทัล ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต สถาบันอุดมศึกษา¹ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานภาคเอกชน การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

¹ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 กุณวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

สนับสนุนเยาวชนในระดับสูงกว่าภาคบังคับ (อายุ 15-24 ปี) ที่มีศักยภาพแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ให้เข้าถึงการศึกษาในช่วงชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อนุปริญญา และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีเป้าหมายสำคัญเพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ เน้นพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีงานทำทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษา และยังเป็นการผลักดันให้นักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับชั้น ม.6 หรือ ปวช. จากครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 20 ล่างสุดของประเทศ ได้มีโอกาสก้าวออกจากกับดักความยากจน

รุ่น/ประเภททุน	จำนวนนักศึกษาทุนกุณวัตกรรมสายอาชีพ (คน)
กลุ่มสะสม (รุ่น 1-5)	6,799 (ในจำนวนนี้เป็นผู้พิการ 428 คน)
กลุ่มใหม่ (รุ่น 6)	1,840
รวมทั้งสิ้น	8,639

แผนภาพที่ 3(2)-1 จำนวนนักศึกษาทุนกุณวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ปี 2567

ในปี 2567 มีนักศึกษาทุนกุณวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงระดับ ปวช. ต่อเนื่อง ปวส./อนุปริญญา (5 ปี) นักศึกษาทุนระดับอนุปริญญา (2.5 ปี) นักศึกษาทุนระดับ ปวส. (2 ปี) นักศึกษาทุนที่มีความต้องการพิเศษ (บกพร่องทางการเคลื่อนไหว บกพร่องทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย บกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางการเรียนรู้และกลุ่มออทิสติก) และนักศึกษาทุนหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล/ผู้ช่วยทันตแพทย์ (1 ปี) รวม 6 รุ่น เป็นจำนวน 8,639 คน² (รายละเอียดตามตารางที่ 3(2)-1) ผ่านความร่วมมือจากสถาบันอาชีวศึกษารัฐและ เอกชนทุกสังกัด จำนวน 165 แห่ง ในพื้นที่ 60 จังหวัดทั่วประเทศ โดยผลการเรียนของนักศึกษาทุนในภาคเรียนที่ 2/2566 และภาคเรียนที่ 1/2567 อยู่ในเกณฑ์ดี - ดีมาก (3.00-4.00)

2 กุณพระกนิษฐาสัมมาชีพ

สนับสนุนโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนที่มีศักยภาพสูง มีผลการเรียนในระดับดีเด่น แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส หรือเรียกว่า “กลุ่มช้างเผือก” ให้ได้รับโอกาสศึกษาต่อตามศักยภาพในระดับปริญญาตรี-ปริญญาโท-ปริญญาเอก ควบคู่ไปกับการกระตุ้นและบ่มเพาะพัฒนาศักยภาพนักศึกษาทุนศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาหลักสูตร 10 เป้าหมายอุตสาหกรรมกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (new engine of growth) สาขาขาดแคลน และสาขา STEM และเทคโนโลยีดิจิทัล

ในปี 2567 มีนักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ จำนวนรวม 149 คน จำแนกเป็นกลุ่มใหม่ รุ่น 6 จำนวน 39 คน และกลุ่มสะสม รุ่นที่ 1-5 จำนวน 110 คน (รายละเอียดตามตารางที่ 3(2)-2) โดยผลการเรียนของนักศึกษาทุนระดับปริญญาตรีในภาคเรียนที่ 2/2566 และ 1/2567 อยู่ในเกณฑ์ดี - ดีมาก (3.00-4.00) และนักศึกษาทุนระดับปริญญาโทในภาคเรียนที่ 2/2566 และ 1/2567 มีผลการเรียนระดับ 4.00 ทุกคน

² ข้อมูลรวบรวม ณ วันที่ 17 ต.ค. 2567

³ ข้อมูลรวบรวม ณ วันที่ 9 ธ.ค. 2567

รุ่น/ประเภททุน	จำนวนนักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ
กลุ่มสะสม (รุ่น 1-5)	110
กลุ่มใหม่ (รุ่น 6)	39
รวมทั้งสิ้น	149

แผนภาพที่ 3(2)-2 จำนวนนักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ ปี 2567

พัฒนาองค์ความรู้ - นำร่องต้นแบบ – ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

กสศ. ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเมินและสำรวจการดำเนินงานทำของนักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงและนักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ ประจำปี 2567 สรุป 3 ประเด็น ดังนี้

1 ร้อยละ 82 ของนักศึกษาทุนมีงานทำทันที

หลังสำเร็จการศึกษา สาขาที่มีอัตราการมีงานทำสูงสุด 8 อันดับแรก ได้แก่ (1) ผู้ช่วยพยาบาล (2) ผู้ช่วยทันตแพทย์ (3) การจัดประชุมและนิทรรศการ (4) ไฟฟ้า (5) เทคโนโลยีระบบขนส่งทางราง (6) อาหารและโภชนาการ (7) แมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์ และ (8) การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน

2 รายได้เฉลี่ยสูงกว่ารุ่นพ่อแม่ถึง 4 เท่า

(ประมาณ 12,000 บาท/เดือน) สาขาที่มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สาขาผู้ช่วยพยาบาล/ผู้ช่วยทันตแพทย์ 15,000 บาท/เดือน และสาขาเทคนิคเครื่องกล 14,163 บาท/เดือน

3 นักศึกษาทุนเป็นคนแรกของครอบครัวที่วุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ

สถานะการศึกษาของพ่อแม่ นักศึกษาทุน ร้อยละ 22.47 ต่ำกว่า ปวส./อนุปริญญา ร้อยละ 52.85 ต่ำกว่า ประถมศึกษา/ไม่ได้เรียน และกว่าร้อยละ 75.92 เป็นผู้ที่มีรายได้ไม่น้อยที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 45 มีภาระพึ่งพิงในครอบครัว⁴

⁴ จำแนกเป็น ร้อยละ 31.69 มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และร้อยละ 13.67 มีผู้พิการ, การประเมินและสำรวจการดำเนินงานและการสำรวจที่เกี่ยวข้องในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่านักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษารวมจำนวน 453 คน⁵ เนื่องจากปัญหาทางอารมณ์ ความมุ่งมั่น กำลังใจ และการมองเห็นคุณค่าของตนเองลดลง โดยสาเหตุสำคัญมาจากความยากจน ความเปราะบาง และความไม่สมบูรณ์ของชีวิต กสศ. จึงร่วมกับสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต และผู้เชี่ยวชาญอาสาสมัครด้านสุขภาพจิต พัฒนาตัวแบบการดูแลและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาผ่านฐานข้อมูลสารสนเทศนักเรียนรายบุคคลและระบบการดูแลและให้คำปรึกษาแก่วัยรุ่น (Hero-V) เพื่อเป็นข้อมูลให้ครูสามารถส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อนให้แก่ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะดูแลช่วยเหลือ จากการพัฒนาระบบดังกล่าวพบว่า คะแนนสุขภาพจิตโดยเฉลี่ยของนักเรียนทุนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสามารถนำการดำเนินงานไปขยายผลและยกระดับเป็นนโยบายทางศึกษาและสุขภาพในระยะต่อไปได้

ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย - สู่การขยายผล

ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ความคุ้มค่าของการลงทุนด้านการศึกษา

กสศ. ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำการประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม (Social Return of Investment: SROI) จากการลงทุนในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงที่ดำเนินการต่อเนื่องแล้ว 6 ปี (ปี 2562-2567) เพื่อศึกษาและประเมินผลกระทบของโครงการต่อผู้เกี่ยวข้องและเครือข่ายการดำเนินงานในการผลักดันให้เกิดการพัฒนากำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาพบว่า การลงทุนในทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงเฉลี่ยทุกประเภททุนด้วยงบประมาณ 1 บาท เกิดผลประโยชน์ทางสังคมอย่างน้อย 1.93 บาท หรือเกือบ 2 เท่า ซึ่งคุ้มค่าในการลงทุน และพบว่า ในกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (พิการ) มีผลตอบแทนของการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด คือ งบประมาณ 1 บาท เกิดประโยชน์ทางสังคม 4.134 บาท หรือ 4 เท่า นอกจากนี้ยังพบว่า ผลตอบแทนของการลงทุนในประเภททุนระยะสั้น 1 ปี (หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล/ผู้ช่วยทันตแพทย์) และประเภททุน 2 ปี (ปวส./อนุปริญญา) ให้ความคุ้มค่าที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเภททุนอื่น ๆ โดยประเภททุน 5 ปี (ปวช. ต่อเนื่อง ปวส.) มีผลตอบแทนของการลงทุนน้อยที่สุด เพราะมีต้นทุนที่สูงกว่า เนื่องจากการให้ทุนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน

⁵ ข้างานเป็น นักเรียนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (รุ่นที่ 1-5) จำนวน 448 คน และ นักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ (รุ่นที่ 1-5) จำนวน 5 คน

แผนภาพที่ 3(2)-3 : ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลตอบแทนของการลงทุนได้นำผลประโยชน์เฉพาะส่วนที่ประเมินได้เป็นรูปธรรม และผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงแต่อาจยังมีผลประโยชน์ส่วนอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตที่ยังไม่สามารถวัดค่าออกมาได้ในปัจจุบันด้วย ดังนั้น ค่าของผลตอบแทนจากการลงทุน (SROI) ที่เกิดขึ้น จึงเป็นเพียงค่าขั้นต่ำของความคุ้มค่าในการลงทุนเท่านั้น

ต้นแบบทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สู่การสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ประเภททุน 1 ปี (หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาลและหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์) (รุ่น 2-6) จำนวนรวม 1,419 คน ใน 15 จังหวัดทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา กรุงเทพมหานคร นครนายก พิษณุโลก ชลบุรี ขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา มหาสารคาม อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช นราธิวาส และปัตตานี สำเร็จการศึกษาได้ประกาศนียบัตรจากสภาการพยาบาลและทันตแพทย์สภา และมีงานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา โดยทำงานในสถานพยาบาลของภาครัฐและภาคเอกชนแล้ว จำนวน 920 คน มีรายได้เริ่มต้นที่ 12,787 บาท/เดือน และสูงสุดที่ 30,000 บาท/เดือน นับเป็นการสร้างต้นแบบการสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในปัจจุบัน

หนุนเสริมสถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ

กสศ. ได้สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการและสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน การเสริมสร้างประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงการดูแลความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาด้วยแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง หรือระบบ TVET รายละเอียดดังนี้

- การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้ประกอบการเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน จำนวน 9 แห่ง ตลอดจนการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ ร่วมกับบริษัท เอสแอนด์พี ซินดิเคต จำกัด (มหาชน) และสาขาวิชาไฟฟ้า ร่วมกับบริษัทพร้อมเทคโนโลยีสervis
- การเข้าเยี่ยมสถานศึกษาใหม่ในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสัญญาทุนการศึกษา การดูแลความเป็นอยู่และสวัสดิภาพของนักศึกษาทุน การพัฒนาการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงและแนวปฏิบัติเมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ กับนักศึกษาทุน รวมถึงการใช้งานระบบ TVET เพื่อติดตามสถานการณ์ด้านการเรียนและสุขภาพจิตของนักศึกษาทุน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ

พลังความร่วมมือ – จากจุดเริ่มต้น.. สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อขยับปีก

สลากเสมอภาค เพื่ออนาคตการศึกษาของเด็กและเยาวชน

สลากเสมอภาคเพื่ออนาคตการศึกษาของเด็กและเยาวชน เป็นสลากการกุศลเพื่อสนับสนุนการสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับแรกของประเทศไทย ที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2567 เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ กสศ. ตามมาตรการ Thailand Zero Dropout ภายใต้วงเงินงบประมาณ 135.98 ล้านบาท เพื่อพาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 5,750 คน กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต และสนับสนุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสแต่มีผลการเรียนดี มีความประพฤติดี จำนวน 456 คน ได้โอกาสเรียนต่อในหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 1 ปี สาขาผู้ช่วยพยาบาลและผู้ช่วยทันตแพทย์ซึ่งเป็นสาขาที่มีความต้องการกำลังแรงงาน และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะช่วยให้เยาวชนผู้รับประโยชน์มีรายได้ นำไปสู่การออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้สำเร็จ

พัฒนาต้นแบบกำลังคนสายอาชีพ ขยายผลสู่แผนความต้องการกำลังคนระดับจังหวัด

กสศ. ร่วมกับหอการค้าไทย พัฒนาต้นแบบสร้างกำลังคนสายอาชีพระดับจังหวัด ผ่านการสนับสนุนทุนการศึกษาสายอาชีพระดับจังหวัดและความร่วมมือร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงทำความเข้าใจเกี่ยวกับต้นแบบและการแลกเปลี่ยนแนวทางร่วมมือร่วมทุนกับสถานประกอบการในพื้นที่ 3 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ ภูเก็ต ขอนแก่น และกำแพงเพชร โดยหอการค้าจังหวัดและสถานประกอบการในทุกจังหวัดจะดำเนินการสรุปตำแหน่ง สาขา งาน ทักษะที่ต้องการ และจำนวนความต้องการกำลังคนที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การคัดเลือกสถานศึกษาที่มีสาขาวิชา สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนสายอาชีพระดับจังหวัดต่อไป

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

ทุนเปลี่ยนชีวิต สู่การทำงาน โรงพยาบาลในจังหวัดภูมิลำเนา

นางสาวนันทิดา ไม่มีนามสกุล (น้องดาว)

นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง รุ่นที่ 5 ประเภททุน 1 ปี (หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล) จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สำเร็จการศึกษาด้วยผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) 3.49 ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยพยาบาล แผนกไต่เทียม โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จ.ตาก

น้องดาวอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน อาศัยบ้านเช่า บิดาประกอบอาชีพรับจ้าง มารดาประสบอุบัติเหตุล้ม ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ ต้องหารายได้เพื่อแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในครอบครัว โดยรับจ้างทำความสะอาด พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร รับจ้างถอนหญ้า ก่อนจบการศึกษา ม.6 น้องดาวกังวลว่าจะไม่ได้เรียนต่อ จนมีครูและเพื่อนแนะนำให้รู้จัก ทุน กสศ. การได้รับทุนจึงสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตของน้องดาวเป็นอย่างมาก

เมื่อได้รับทุนการศึกษาจาก กสศ. ทำให้ได้มีโอกาสเรียนต่อในรั้วมหาวิทยาลัย แบ่งเบาภาระของครอบครัว มีนิสัยการออมเงิน อาจารย์ประจำหลักสูตรให้คำปรึกษาดูแลความเป็นอยู่ของนักศึกษาเป็นอย่างดี เมื่อจบการศึกษา น้องดาวได้ทำงานโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จ.ตาก ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่เป็นบ้านเกิดของตนเอง มีรายได้ช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว

การศึกษาระดับชีวิตและครอบครัว : ครูอาชีพศึกษาที่จังหวัดบ้านเกิด

นางสาวภัทราภรณ์ ไทยเอื้อ (น้องฟ้า)

นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง รุ่นที่ 1 ประเภททุน 2 ปี (ปวส./อนุปริญญา) จากวิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และนักศึกษาทุนพระกนิษฐาธิราชเจ้าภูมิภาธรูป รุ่นที่ 3 ระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนคร สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะเรียนต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับ เพื่อไปสู่จุดหมายในสายอาชีพที่ต้องการ และมีความตั้งใจจะเป็นครูในสถานศึกษา อาชีวศึกษาในจังหวัดภูมิลำเนาบ้านเกิด ปัจจุบันน้องฟ้าเป็นครูพิเศษสอน สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 16,000 บาท และเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานของสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ดูแลนักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงของวิทยาลัย

ปลดศักยภาพด้วยโอกาสทางการศึกษา พลังเปลี่ยนชีวิตให้มีแรงผลักดัน

นางสาวจิตาภา นิติวิระกุล (น้องมะปราง)

นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ประเภททุน 2 ปี (ปวส.) สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ จากวิทยาลัยเทคโนโลยีพระมหาไถ่ พัทยา สาขาเทคโนโลยีธุรกิจดิจิทัล

น้องมะปรางเป็นผู้มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวแต่มีศักยภาพที่จะศึกษาต่อในสาขาที่มีความถนัด โดยเป็นตัวแทนประเทศไทย เดินทางไปแข่งขัน “ความท้าทายทางเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสากล” ในปี 2562 (Global IT Challenge for Youth with Disabilities: GICT 2019) ที่เมืองปูซาน ประเทศเกาหลีใต้ ได้รับ 1 เหรียญทอง กับ 2 เหรียญเงิน กลับมาเป็นรางวัล และในปี 2563 ได้รับรางวัล “นักเรียนพระราชทาน” และในปี 2564 ได้รับรางวัล “ยุวสตรีพิการดีเด่น” ในวันสตรีสากล

ด้วยศักยภาพของน้องมะปราง ทำให้น้องมะปรางได้ฝึกงานในบริษัท ไมโครซอฟท์ (ประเทศไทย) จำกัด ในลักษณะรูปแบบการทำงานออนไลน์ และปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง Administrator (People Service Sect.) บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

2.2 การสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน หรือ ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

ผลการสำรวจของธนาคารโลก (World Bank) เมื่อปี 2563 พบว่า ประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน) มากถึง 1,155 โรงเรียน โดยมีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด 90,348 คน แต่มีครูที่บรรจุเพียง 9,484 คน เมื่อเทียบสัดส่วนครูและนักเรียนพบว่า ค่าเฉลี่ยมีครู 0.95 คนต่อห้อง หรือครู 1 คน ต้องดูแลเด็กถึง 2 ห้องเรียน ทำให้ประสบปัญหาครูไม่เพียงพอ รวมถึงครูขอย้ายบ่อยเนื่องจากไม่ใช่คนในท้องถิ่น

เด็กนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่ห่างไกล ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน การมีอยู่ของโรงเรียนจึงไม่ได้ทำหน้าที่ “สถานศึกษา” เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างโอกาสให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนครูจึงต้องแก้ปัญหาให้ตรงจุดด้วยการเพิ่มจำนวนครูและต้องเป็นครูที่เป็นผลผลิตของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะไม่เกิดการโยกย้ายบ่อย และทำให้การเรียนการสอนมีความต่อเนื่อง

โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน หรือ ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาครูและสถานศึกษาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ให้มีครูไปสอนในโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่ห่างไกล โดยไม่ด่วนตัดสินใจย้ายออก ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กสศ. ได้ทดลองสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 18-24 ปี) ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส แต่มีผลการเรียนดีและมีจิตวิญญาณความเป็นครูให้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาที่ขาดแคลนครู (สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ และสาขาประถมศึกษา) เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลในท้องถิ่นของตนเอง จำนวนรวม 1,500 คน แบ่งเป็นรุ่นละ 300 คน รวม 5 รุ่น ควบคู่กับการพัฒนาต้นแบบการผลิตครูระบบปิด ซึ่งแนวคิดสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ครูและนักพัฒนากลับไปทำงานในท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเอง

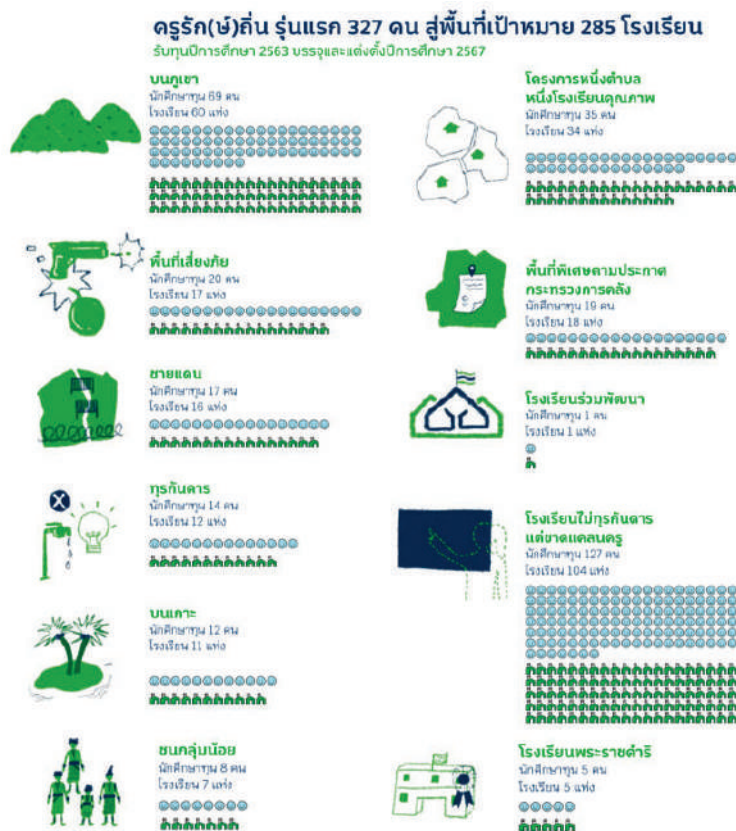
แม้ว่าประเทศไทยมีโครงการในลักษณะเช่นนี้อยู่หลายโครงการ เช่น โครงการครูทายาท โครงการครูคืนถิ่น หรือครูพัฒนาท้องถิ่น ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) หรือโครงการเพชรในตมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แต่แนวทางการดำเนินงาน “ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น” ของ กสศ. มีหลักการคัดเลือกเด็กที่จะเข้ามาสู่โครงการที่แตกต่างออกไป คือ ไม่ได้คัดเลือกจากเด็กที่เก่งที่สุด แต่เป็นการค้นหาเด็กที่มีผลการเรียนดีและมีความตั้งใจอยากเป็นครูจากพื้นที่ห่างไกลที่โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งอยู่ โดยทำการคัดเลือกตั้งแต่นักเรียนตั้งแต่อยู่ระหว่างการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 ซึ่งไม่สูงเท่ากับโครงการผลิตครูอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากหลักสูตรปกติในมหาวิทยาลัย หรือเรียกว่า enrichment program ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จะช่วยเติมเต็มศักยภาพให้เด็กผู้รับทุนให้เป็นครูนักพัฒนาชุมชน และมีการกำหนดโรงเรียนปลายทางไว้ตั้งแต่เด็กผู้รับทุนเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้กลับไปสอนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่ห่างไกลที่เป็นบ้านเกิดของตนเอง ซึ่งมีเงื่อนไขห้ามโอนย้ายภายในระยะเวลา 6 ปี หลังการบรรจุ แต่หากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนโรงเรียนจริง ๆ ก็สามารถขอย้ายได้เฉพาะโรงเรียนในตำบลเดียวกันไม่ข้ามเขตอำเภอ จึงเป็นที่มาของคำว่า “โรงเรียนเลือกครูของตนเองได้”

ครูรัก(ษ์)ถิ่นและนักพัฒนาชุมชน ถือเป็นภารกิจที่โครงการมีความตั้งใจมอบเฉพาะให้ผู้รับทุนเป็นทั้งครูและนักพัฒนาชุมชนในคนเดียวกัน เพราะสภาพลักษณะของครูในพื้นที่ห่างไกล ไม่ได้มีหน้าที่เป็นเพียงครูเท่านั้น แต่ครูยังเป็นผู้ทุกอย่างของชุมชนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเกิดอะไรขึ้นก็ต้องมาปรึกษาครูก่อน จึงเป็นที่มาที่โครงการมีการพัฒนาครูรัก(ษ์)ถิ่นให้เป็นนักพัฒนาชุมชนด้วย

พัฒนาองค์ความรู้ - นำร่องต้นแบบ - ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

การดำเนินงานทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นไปอย่างราบรื่นด้วยความร่วมมืออย่างดีจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ที่ทั้งสนับสนุนการพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูรุ่นใหม่สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลด้วยวิธีที่เหมาะสมกับโจทย์ระดับพื้นที่ เพื่อให้ครูรัก(ษ์)ถิ่นสามารถพัฒนาตนเอง นักเรียน โรงเรียน และชุมชนได้อย่างยั่งยืน จนเกิดเป็นนวัตกรรมกระบวนการผลิตและพัฒนาครูตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลที่เป็นโรงเรียนปลายทางครูรัก(ษ์)ถิ่น ด้วยหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมทักษะผู้เรียนที่ตรงกับบริบทพื้นที่ และการสนับสนุนอัตราการบรรจุเป็นข้าราชการครูเพื่อให้ครูได้กลับไปทำงานในท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเอง ป้องกันการโยกย้ายและความไม่ต่อเนื่องของคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล จนเกิดเป็นต้นแบบการผลิตครูระบบปิด

การดำเนินงานโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ดำเนินงานต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 ก้าวเข้าสู่รุ่นสุดท้ายของเป้าหมายจำนวน 5 รุ่น เด็กผู้รับทุนรวม 1,500 คน เป็นนักศึกษาทุนกลุ่มใหม่ รุ่นที่ 5 จำนวน 328 คน และนักศึกษาทุนกลุ่มสะสม รุ่น 2-4 จำนวนรวม 845 คน

แผนภาพที่ 3(2)-4 : นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 327 คน ที่สำเร็จการศึกษาและบรรจุเป็นข้าราชการครูรุ่นแรกในปีการศึกษา 2567 จำแนกตามประเภทโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล

ในปีการศึกษา 2567 เป็นปีแห่งความสำเร็จของโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ซึ่งมีนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นแรก จำนวน 327 คน จากสถาบันผลิตและพัฒนาครู 11 มหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาและเข้าสู่การเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลที่เป็นเป้าหมายของโครงการ จำนวน 285 แห่งในพื้นที่ 44 จังหวัด ครอบคลุม 77 เขตพื้นที่การศึกษา ใน 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ (รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(2)-1) และจะสามารถสร้างรายได้ที่มากกว่าครอบครัวตัวเองถึง 5 เท่า หรือมากกว่านั้น รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยเด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลจำนวนกว่า 60,776 คน ได้รับโอกาสในการเรียนการสอนที่มีคุณภาพจากครูรัก(ษ์)ถิ่น

การดำเนินงานในระยะต่อไป กสศ. ร่วมกับมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ 18 แห่ง จัดทำกลไกการติดตามประเมินผลครูรัก(ษ์)ถิ่น ที่สำเร็จการศึกษา ให้สอบใบประกอบวิชาชีพครูให้ได้ตามมาตรฐานของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาและบรรจุเป็นข้าราชการครู ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 6 ปี ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผลสำเร็จของโครงการนี้ การติดตามประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 : ช่วง 2 ปีแรก หลังเข้าบรรจุ เพื่อติดตามปัญหาและให้แนวทางการช่วยเหลือแก่บัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่น โดยมหาวิทยาลัยต้นทางของบัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่นจะยังคงเป็นผู้ช่วย เพราะถือว่าอยู่ในพื้นที่เดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีครูที่เลี้ยงในพื้นที่ใกล้เคียง ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่อยู่ไม่ไกลกัน ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี ดังนั้น การติดตามปัญหาและการให้แนวทางการช่วยเหลือจะมีกลไกการทำงานในลักษณะของเครือข่ายที่มีการช่วยเหลือกันอย่างใกล้ชิด

ระยะที่ 2 : ช่วง 4 ปีถัดมา เมื่อบัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่น เปลี่ยนจากครูผู้ช่วยเป็นครูตัวจริง เครือข่ายจะทำหน้าที่สนับสนุนให้บัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่นมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และการพัฒนางานวิชาการ เพราะว่าคุณครูในประเทศไทยส่วนใหญ่มักจะย้ายไปอยู่โรงเรียนที่ใหญ่ขึ้น หรือการสอบเป็นผู้บริหาร ซึ่งเป็นเส้นทางความก้าวหน้าของชีวิตข้าราชการครู การที่โครงการกำหนดให้บัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่นทำหน้าที่ครูต่อเนื่องอย่างน้อย 6 ปี หมายความว่า จะต้องเติบโตในหน้าที่การงานเป็นข้าราชการครูในบ้านเกิดตัวเอง และสามารถยกระดับวิทยฐานะของตนเองได้

ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย - สู่การขยายผล

กสศ. ตั้งเป้าหมายการดำเนินงานในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อม จำนวน 18 แห่ง ในปี 2567-2568 จึงเป็นปีที่สำคัญที่คาดว่าจะหลังจากนี้จะมีสถาบันการศึกษาอื่น ๆ นำต้นแบบนี้ไปใช้ รวมทั้งเกิดการขับเคลื่อนในระดับนโยบายร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอัตราการบรรจุข้าราชการครูในแต่ละปีของ สพฐ. มีการบรรจุครูประมาณ 20,000 ตำแหน่ง ถ้าประเทศไทยมีการผลิตและพัฒนาครูระบบปิด หรือ การผลิตครูในลักษณะเดียวกับต้นแบบครูรัก(ษ์)ถิ่น อาจต้องมีสถาบันต้นแบบการผลิตและพัฒนาครูประมาณ 20 แห่ง รัฐบาลจึงควรมีนโยบายที่ต่อเนื่องต่อการดำเนินงานและมีหน่วยงานที่เป็นอิสระเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทั้งมิติการสนับสนุนงบประมาณและมิติทางนโยบายการทำงาน

พลังความร่วมมือ – จากจุดเริ่มต้น.. สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อขยับปีก

ความร่วมมือผลิตครู สร้างชุมชน เพื่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

มูลนิธิ ซี.ซี.เอฟ. เพื่อเด็กและเยาวชน ร่วมกับ กสศ. พัฒนาศักยภาพครูและสร้างโอกาสสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล ให้ได้รับการศึกษาที่สามารถพัฒนาศักยภาพจนกลับไปเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในชุมชนผ่านโครงการ “ครูสร้างชุมชน เพื่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” เพื่อสนับสนุนนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และอยากเป็นครู ให้ได้มีโอกาสเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ในสาขาการศึกษาพิเศษและการศึกษาระดับประถมศึกษาวิชาเอกภาษาไทย จำนวน 30 ทุน โดยได้รับโอกาสด้านการศึกษาคูขนานไปพร้อมกับนักศึกษาโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 5 ปีการศึกษา 2567 โดยการเรียนรู้ในทั้ง 2 สถาบัน เป็นหลักสูตรระยะ 4 ปี ผู้ที่ได้รับทุนโครงการครูสร้างชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จะได้รับการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายที่ครอบคลุม ทั้งด้านค่าครองชีพ ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหอพัก ค่าตำราเรียน และอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็น รวมเป็นเงินปีละ 150,000 บาท ตลอด 4 ปี

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

“ครูฝน” นางสาวกัญญารัตน์ แซ่อั่ว

ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการตำแหน่งครูผู้ช่วย เมื่อเดือนตุลาคม 2567 ที่ผ่านมา ณ โรงเรียนไตรมิตรวิทยา ตำบลปอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ตามโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ภายใต้ความร่วมมือของ กสศ. และหน่วยงานภาคีต่างๆ ที่ได้สนับสนุนและพัฒนาจนครูฝนสามารถสานฝันตามความตั้งใจในการเป็นครูของตนเองตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 5

ครูฝน เป็นครูเพียงคนเดียวของโรงเรียนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์ เป็นชาวม้งที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นคนที่ 3 ของหมู่บ้าน ต้องฝ่าฟันกับค่านิยมเดิมของชาวม้งที่ไม่ต้องการให้ลูกสาว

เรียนจบสูงมากไปกว่าการได้แต่งงาน ทำหน้าที่ของผู้หญิงให้สมบูรณ์ตามธรรมเนียมเดิม

“หนูอยากเป็นตัวอย่างให้กับน้อง ๆ และคนในหมู่บ้านได้รู้ว่าเราไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาแค่ ม.3 หรือ ม.6 แล้วไปแต่งงาน

เท่านั้น เรามีทางเลือกให้เดินได้มากมาย”

ครูฝนสะท้อนการตัดสินใจของตนเองในการเลือกเดินบนเส้นทางที่แตกต่างไปจากธรรมเนียมปฏิบัติเดิม โดยมีแม่เป็นหนึ่งในผู้ผลักดันอยู่เบื้องหลัง

“ครูชะห์”

นางสาวอาอีชะห์ บาสอ

อีกหนึ่งใน 327 บัณฑิตจบใหม่จากโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ได้รับบรรจุเข้ารับราชการตำแหน่งครูผู้ช่วย ในโรงเรียนบ้านรัตนา ต.ยะหา อ.ยะหา จ.ยะลา เธอเล่าว่า เป็นลูกคนที่ 2 จาก 7 คน ขณะใกล้จบการศึกษาชั้น ม.6 เป็นช่วงที่ต้องเริ่มหาทุนเรียนเอง เพื่อศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เพราะหากเรียนโดยไม่อาศัยทุน นื่อง ๆ ที่เหลือคงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อ จึงเป็นที่มาของการสมัครเข้ารับทุนในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอเปิดมุมมองใหม่ที่ต่ออาชีพ “ครู”

“หนูอยากเป็นครูที่นอกจากจะสอนเด็กให้เก่งแล้ว ยังสามารถสอนให้เด็กเป็นเด็กดีให้ได้ด้วยค่ะ”

ปี 2567 เป็นปีที่บัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่นรุ่นแรก จำนวน 327 คน ได้บรรจุเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลจำนวน 285 แห่ง ความสำเร็จจากการลงทุนในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เริ่มแสดงภาพให้เห็นชัดเจนขึ้น ต่อจากนี้ไปอีก 6 ปี จะเป็นกระบวนการติดตามและหนุนเสริมการปฏิบัติงานของครูรุ่นใหม่ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนในชุมชนพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้เกิดการยกระดับทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นการทำงาน เพื่อให้ได้ต้นแบบการผลิตครูระบบปิดของประเทศ

3

การพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษา
และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ. กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก
โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยได้รับ
การพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงินแก่
เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลน
ทุนทรัพย์และด้อยโอกาส
จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ
และประสิทธิภาพครู
เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
ตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุน ช่วยเหลือให้
ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และ
ด้อยโอกาสได้รับการศึกษา
หรือการพัฒนา
เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน
ให้ช่วยเหลือสถานศึกษา
ให้มีการเรียนการสอน
ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนา
ได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทาง
การพัฒนาครูเพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ
ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน
ต้นแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนา
องค์ความรู้ และส่งเสริม
การนำไปใช้เพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567

การศึกษาทางเลือก (alternative education)

พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่สามารถรองรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งทักษะอาชีพและทักษะชีวิต เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เชื่อมโยงกับมิติของครอบครัว ชุมชน และบริบทเชิงพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

สนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศเพื่อสร้างการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันสร้างพื้นที่ใหม่สำหรับการศึกษาทางเลือกและอาชีพ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและกลไกที่สัมพันธ์กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ ที่เอื้อให้เกิดการโออบอุ้ม คุ้มครอง ดูแล สร้างการเรียนรู้ และจัดการกับปัญหาที่มีความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดรูปแบบการทำงานกับภาคียุทธศาสตร์ที่เห็นความสัมพันธ์ในเชิงระบบ

ท่ามกลางความหลากหลายและความแตกต่างของเด็กและเยาวชนที่กำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวเปราะบาง ทักษะของผู้ปกครองต่อการศึกษา ความยากจน รวมทั้งปัญหาทางสังคม อาจทำให้เด็กและเยาวชนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน นำมาสู่วงจรความยากจนที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น

การออกแบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการที่หลากหลายสำหรับทุกคนจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและครอบครัว สามารถเปลี่ยนคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์จากการลดลงของอัตราการเกิด ปี 2567 เป็นครั้งแรกในรอบ 70 ปี ที่มีจำนวนเด็กเกิดใหม่ไม่ถึง 5 แสนคนต่อปี หรือไม่ถึงร้อยละ 10 ของกลุ่มประชากรวัยแรงงาน และยังมีแนวโน้มว่าอัตราการเกิดจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะกลายเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากประชากรวัยแรงงานมากขึ้น

กสศ. ได้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา รวมทั้งประชากรวัยแรงงานด้อยโอกาส ได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการที่หลากหลายและยืดหยุ่น มุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการสร้างรายได้เพื่อดูแลตนเอง นำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตและยกระดับความเป็นอยู่เพื่อก้าวผ่านความยากจนข้ามรุ่นได้ด้วยการดำเนินงานสำคัญได้แก่

¹ วารสาร LEARNING by DOING เรียนรู้จากฐานชุมชน VOL.3, สำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้, กสศ., มีนาคม 2567.

² รายงานฉบับพิเศษ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางการศึกษาปี 2568, กสศ., กุมภาพันธ์ 2568.

- 3.1 การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ
- 3.2 การส่งเสริมการพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาและทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลาย

(3.1) การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ

กสศ. ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ท้องถิ่น และชุมชน ส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชากรวัยแรงงานนอกระบบที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ภายใต้แนวคิด “การใช้ชุมชนเป็นฐาน” ด้วยมุ่งหวังให้เกิดหน่วยจัดการเรียนรู้ระดับชุมชน เพื่อการต่อยอดขยายผลในระดับท้องถิ่นและนโยบายในระยะยาว

พัฒนาองค์ความรู้-นำร่องต้นแบบ-ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

ตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา กสศ. ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจเพื่อสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ และภาคเอกชน เช่น บริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด มูลนิธิเอสซีจี มูลนิธิเคเอฟซี ประเทศไทย ร่วมดำเนินการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้แก่เยาวชนและแรงงานนอกระบบ

ในปี 2567 เกิดเครือข่ายหน่วยจัดการเรียนรู้จำนวนกว่า 150 แห่ง ในพื้นที่ 50 จังหวัดครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษา เยาวชนในกระบวนการยุติธรรม พ่อแม่วัยใส ผู้พิการ ผู้ว่างงาน ซึ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรมนุษย์ของไทยที่มีรายได้ต่ำ มีความอ่อนแอและเปราะบางในระบบเศรษฐกิจ โดยมีเยาวชนและแรงงานนอกระบบ จำนวน 23,126 คน ทั้งกลุ่มพัฒนาต่อเนื่องจำนวน 12,722 คน และกลุ่มระหว่างการพัฒนา จำนวน 10,404 คน ได้รับการยกระดับความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะการประกอบการ และทักษะการจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนและการบริหารหนี้สิน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ

พัฒนาองค์ความรู้-นำร่องต้นแบบ-ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

การดำเนินงานของ กสศ. นำไปสู่การขับเคลื่อนทั้งระดับนโยบายและระดับพื้นที่ ดังนี้

ระดับนโยบาย

- การขับเคลื่อนนโยบายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงยุติธรรมโดยใช้กลไกระดับกรม ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติ ซึ่งได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานขับเคลื่อนโอกาสทางการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องราชทัณฑ์ เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และผู้ถูกคุมประพฤติ นอกจากนี้ ยังเกิดความร่วมมือกับศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่อยู่ในความดูแลของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางด้วย
- การขับเคลื่อน การพัฒนาระบบส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางในสถานรองรับที่อยู่ในความดูแลของกรมกิจการเด็กและเยาวชน เป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการศึกษาและพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสถานรองรับเพื่อยกระดับเป็นสถานรองรับต้นแบบและพัฒนากลไกเครือข่ายสหอาสาในพื้นที่ต้นแบบในการโอบอุ้มคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยเริ่มดำเนินงานในปี 2568

ระดับพื้นที่

การพัฒนาระบบดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ตัวแบบ 7 แห่ง ได้แก่ (1) เทศบาลนครขอนแก่น (2) เทศบาลนครนครสวรรค์ (3) เทศบาลเมืองปากพูน (4) เทศบาลเมืองทุ่งสง (5) เทศบาลตำบลลำปางหลวง (6) อบต.หนองสนธิ จ.สุรินทร์ และ (7) อบต.แม่สวด จ.แม่ฮ่องสอน ซึ่งมีความหลากหลายทั้งบริบทของพื้นที่และขนาดของ อปท. การดำเนินงานมุ่งเน้นการพัฒนากลไกดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษา ระดับตำบล ตั้งแต่กระบวนการสำรวจ ค้นหา และจัดทำข้อมูลเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อนำไปสู่กระบวนการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ด้านอาชีพ กระบวนการดูแลและช่วยเหลือ บำบัดและทรัพยากรของชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคลในระยะยาว ดังนั้นการสื่อสารรณรงค์และทำความเข้าใจเครือข่ายระดับพื้นที่จึงมีเป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งที่ขาดไม่ได้

พลังความร่วมมือ – จากจุดเริ่มต้น... สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อขยับปีก

ความเข้าใจในปัญหาของเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ รวมถึงสถานการณ์แนวโน้มของกำลังแรงงานและภาระพึ่งพิงในอนาคต นำมาสู่ความร่วมมือกับภาคเอกชน ตัวอย่างดังนี้

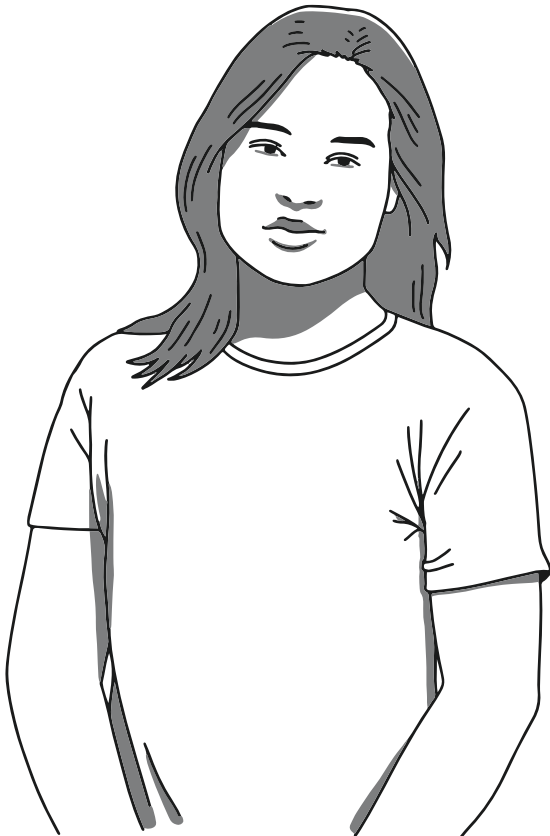
- การระดมทุนร่วมกับภาคเอกชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ สำหรับจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มพ่อแม่วัยใส
- การระดมทุนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการพิเศษ จากความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการในพื้นที่ จ. สมุทรสงคราม
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ดูร่วมสมัยภายใต้แบรนด์ GOOD GOODS ซึ่งเป็นสินค้าในตลาดไฮเอนด์ของคนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น ผลิตภัณฑ์กกและผืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อบ้านโพธิ์ทอง จ.บึงกาฬ และการสร้างแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจรในพื้นที่ อบต.หนองสนธิ จ.สุรินทร์ โดยความร่วมมือจากบริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด
- การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าฝ้ายเชิงดอย โดยนักออกแบบรุ่นใหม่ เพื่อเป็นชิ้นส่วนตกแต่งเสื้อผ้าร่วมสมัยภายใต้แบรนด์ MUJI
- การจัดตั้งกองทุนพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อนำไปสู่การระดมทุนในพื้นที่สำหรับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชนและแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส เช่น กองทุน ก.กก จ.บึงกาฬ โดยความร่วมมือจากมูลนิธิเอสซีจี

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

“น้องปอนด์”

ชีวิตที่ดิ้นรนของคนจนเมือง

น้องปอนด์ เยาวชนอายุ 15 ปี
จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมทางรถไฟใกล้ตลาดสดขนาดใหญ่ของอ.หาดใหญ่ จ.สงขลา น้องปอนด์มีอาชีพรับจ้างทำทุกอย่างในตลาดเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงดูตัวเองและช่วยดูแลครอบครัว

น้องปอนด์ได้เข้าร่วมโครงการ “การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม growth mindset และเป้าหมายชีวิตของเยาวชนนอกระบบการศึกษา” โดยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับ กสศ. ชีวิตน้องปอนด์เปลี่ยนแปลงเริ่มจากการได้รู้จักตัวเองมีความเป็นผู้ใหญ่ มีเหตุผล และระเบียบวินัยมากขึ้น รวมถึงมีเป้าหมายในชีวิตของตัวเองที่ชัดเจนขึ้น นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญครั้งหนึ่งในชีวิต

ปัจจุบันน้องปอนด์ตัดสินใจเข้าเรียนต่อที่ศูนย์การเรียนรู้เยาวชนสร้างสุข และกำลังจะได้รับวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะเป็นใบเบิกทางให้น้องปอนด์ได้มีช่องทางมากขึ้นในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว

(3.2) การส่งเสริมการพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาและทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลาย

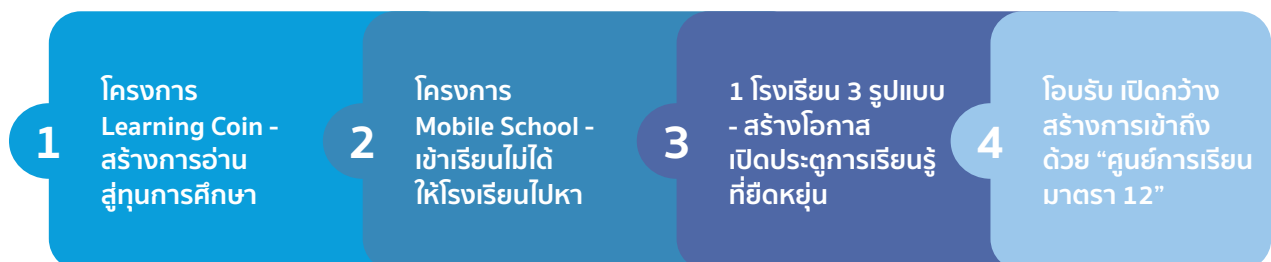
การศึกษาที่ยืดหยุ่น (flexible learning) เปรียบเสมือนกุญแจสำคัญที่จะปลดล็อกศักยภาพของเด็กและเยาวชน ด้วยโอกาส โดยมอบโอกาสทางการศึกษาที่เปิดให้เรียนรู้ด้วยวิธีการหลากหลายที่สอดคล้องกับเงื่อนไขชีวิต จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การสหประชาชาติที่มองว่า เป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งจะช่วยสร้างการศึกษาที่ครอบคลุมภายใต้หลักการความ ยุติธรรม ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชน

“ยืดหยุ่น-เปิดกว้าง-ไร้ขอบเขต-ตอบโจทย์ชีวิต-ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง” เป็นการจำกัดความที่เป็นหมุดหมายการทำงานของ กสศ. และภาคีเครือข่าย ในการสร้างการศึกษาที่ยืดหยุ่น ด้วยมุ่งหวังว่าจะช่วยให้ประเทศบรรลุ เป้าหมาย Thailand Zero Dropout และทำให้ประโยค “จากนี้ไปเด็กทุกคนต้องได้เรียน” เกิดขึ้นได้จริง โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

- เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียนแบบดั้งเดิม แบบออนไลน์ หรือแบบผสมผสาน (blended learning) ตามความสะดวก โดยมีกระบวนการวัดผลอย่างเปิดกว้างและยืดหยุ่น
- ขุดทักษะความรู้ : มีความหลากหลาย เปิดกว้าง ไม่จำกัดแค่ความรู้
- รูปแบบการเรียนรู้ : มีความหลากหลาย เช่น สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ หลักสูตรออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่ม การลงมือปฏิบัติจริง
- ความเร็วในการเรียน : ผู้เรียนสามารถปรับความเร็วและระยะเวลาการเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องตามความสามารถของตนเอง

พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ขยายพื้นที่ยืดหยุ่นรองรับทุกคน

ปี 2567 กสศ. ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐทั้งระดับนโยบายและระดับท้องถิ่น ภาคเอกชน มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา ครู ท้องถิ่น และชุมชน ร่วมพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นหลากหลาย รวมถึงการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มสำหรับการเรียนรู้ สรุปการดำเนินงานใน 4 โครงการสำคัญ ดังนี้

1 โครงการ learning coin - สร้างการอ่านสู่ทุกการศึกษา

กสศ. ร่วมกับ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) จัดทำโครงการ learning coin เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (learning coin for equitable education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านการพัฒนาการรู้หนังสือของเด็กกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กที่มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา เด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษา เด็กด้อยโอกาสที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (พิการ) และเด็กในชุมชนแออัดในโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ นวัตกรรมและแนวทางที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มการอ่านหนังสือของเด็กกลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) **การเรียนรู้ด้วยสื่อออนไลน์** เด็กกลุ่มเป้าหมายภายใต้โครงการจะได้รับแท็บเล็ตพร้อมกับแอปพลิเคชัน “learn big” ภายในมีหนังสือและสื่อการเรียนรู้มากกว่า 1,000 รายการ มีระบบบันทึกและติดตามพัฒนาการด้านทักษะการรู้หนังสือของเด็ก จากการทดลองในเด็กและเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ร้อยละ 85 มีทักษะการอ่านสูงขึ้น และร้อยละ 79 มีผลการเรียนดีขึ้น

2) **การส่งเสริมด้านการรู้หนังสือและการอ่านหนังสือของเด็กด้อยโอกาส** ระบบแอปพลิเคชันช่วยให้ครูสามารถติดตามระยะเวลาและความสม่ำเสมอในการอ่าน และการตรวจสอบความเข้าใจของเด็กจากการตอบคำถาม

3) **การกำหนดแนวทางการทำงานของครูผู้ดูแลเด็ก** ครูถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้คำแนะนำหนังสือสำหรับอ่านที่เหมาะสม รวมถึงการติดตาม การกระตุ้นให้นักเรียนอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านสำหรับกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยสัดส่วนนักเรียนต่อครูที่เหมาะสมที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีที่สุดอยู่ที่ นักเรียน 5 คน ต่อ ครู 1 คน

4) **การสร้างแรงจูงใจผ่านการให้ทุนการศึกษาจากการเรียนรู้ผ่านการอ่าน** เมื่อเด็กที่เข้าร่วมโครงการมีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามที่โครงการกำหนดจะได้รับทุนการศึกษา เด็กในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แม่ฮ่องสอน นครนายก สงขลา และยะลา จะได้รับทุนการศึกษาเดือนละ 800 บาท ส่วนเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครจะได้รับทุนการศึกษาเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้เฉลี่ยของครอบครัวในชุมชนเหล่านี้ อีกทั้งจะได้รับโบนัสมากขึ้นหากมีจำนวนสถิติการอ่านหนังสือมากกว่าเดือนที่ผ่านมา

จากโครงการดังกล่าว กสศ. ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการอ่านหนังสือ เพื่อสร้างความเข้าใจและการรับรู้ในสังคมถึงผลกระทบที่เกิดจากการให้แรงจูงใจผ่านเด็กและผู้ปกครองด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนารูปแบบการดำเนินโครงการและการให้ทุนการศึกษาที่เป็นแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อไป

2 โครงการ mobile school - เข้าเรียนไม่ได้ ให้โรงเรียนไปหา

mobile school หรือ โรงเรียนมือถือ เป็นโครงการเชิงรุกที่นำโอกาส “การเรียนรู้” และ “วุฒิการศึกษา” ไปให้เด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศ สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, Line, Google Classroom มีการวัดและการประเมินผลผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำให้ทราบผลการเรียนได้ตลอดเวลา ขั้นตอนและหลักการสำคัญของโครงการมีดังนี้

1. **การสำรวจความต้องการและศักยภาพของเด็ก** เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้หรือฝึกอาชีพให้ได้มีวุฒิการศึกษาอย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. **การเทียบโอนประสบการณ์** ทั้งผลการเรียนเดิม ประสบการณ์ชีวิต และหน่วยกิต โดยเป็นไปตามเกณฑ์จากระบบการศึกษาภาคบังคับ

3. การทลายกรอบเรื่องห้องเรียน-ครู-เวลา โดยเด็กไม่จำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในโรงเรียน เด็กสามารถเป็นครูของตัวเองได้ และทุกช่วงเวลาของชีวิตคือการเรียนรู้

4. การเปิดโอกาสให้เรียนหลักสูตรระยะสั้นกับผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้ประกอบการที่ ชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ๆ ในพื้นที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้

การดำเนินงานได้ทดลองในพื้นที่ 25 จังหวัดนำร่องการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout (หน้า 97) เป็นความร่วมมือระหว่าง กสศ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โดยสถาบันทางสังคม ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และภาคีเครือข่ายด้านการศึกษา โดยเฉพาะสถานประกอบการ ภาคเอกชน นักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ และชุมชน มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา อายุระหว่าง 7 -24 ปี ที่มีข้อจำกัดในชีวิตไม่สามารถเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษารูปแบบอื่นได้ ดำเนินการโดยเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมจากทั่วประเทศ ทั้งรูปแบบในห้องเรียนและรูปแบบออนไลน์ มีครูพี่เลี้ยงทำหน้าที่เป็น learning designer ช่วยแนะแนว ให้คำปรึกษา ร่วมกับการออกแบบแผนการศึกษาและเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจที่แตกต่างกันเป็นรายบุคคล เชื่อมการทำงานร่วมกับผู้จัดการรายกรณี หรือ case manager ของเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาในพื้นที่เดียวกัน

โรงเรียนมือถือ จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยปลดล็อกข้อจำกัดทางการเรียนต่าง ๆ ผ่านบันได 4 ขั้น (แผนภาพที่ 3(3)-1) คือนำมาจากการศึกษาให้ไปอยู่ในมือผู้เรียน เพื่อให้เรียนรู้ได้ทุกเวลา เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเด็กจะรู้สึกว่าคุณค่า เพราะสิ่งที่ทำในชีวิตประจำวันสามารถนำมาเทียบโอนเป็นเกรดได้

แผนภาพที่ 3(3)-1 : การเรียนรู้ ก้าวเดิน ด้วยบันได 4 ขั้น

“เด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา สามารถสมัครเข้าเรียนรู้ในโครงการ mobile school - เข้าเรียนไม่ได้ ให้โรงเรียนไปหา ได้ที่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ mobileschool@eef.or.th หรือ โทร 02-079-5475 กด 0”

3 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ-สร้างโอกาส เปิดประตูการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ เป็นการจัดการศึกษาที่มีกฎหมายรับรองถูกต้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาในระบบด้วยหลักสูตรทั่วไปตามโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษานอกระบบที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม รวมถึงเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือจัดทั้ง 3 รูปแบบ สามารถให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ได้ทั้งรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ ทั้งจากสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างกัน โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน นักเรียน และชุมชน เน้นความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของผู้เรียน มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพให้เหมาะสมกับวัย รวมถึงสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ จึงเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยคว้ามือเด็กที่กำลังจะหลุดออกจากระบบการศึกษา หรือกระทั่งหลุดออกไปแล้วให้กลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาอีกครั้ง เพื่อให้อย่างน้อยเด็กเหล่านั้นจะได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

นิยามของคำว่า “ห้องเรียน” อาจต้องเปลี่ยนไป
นักเรียนคนแรกก็สำเร็จการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเก็บหน่วยกิต
จากการเลี้ยงวัวและการทำงานในไร่ข้าวโพด

โรงเรียนนหาราช 7 ตั้งอยู่ในตำบลแก้มอัน อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ซึ่งห่างไกลจากพื้นที่เมือง

เป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนในพื้นที่นี้ ที่ต้องหยุดเรียนกลางคันด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกัน คือ มีความจำเป็นต้องไปทำงานรับจ้างหารายได้แบ่งเบาภาระครอบครัว โดย

เฉพาะอย่างยิ่งเด็กในครอบครัวตามค่านิยม “ยากจนพิเศษ” ซึ่งมีทางเลือกไม่มากนัก

นายณัฐกร วงศ์ยะลา (น้องพ็อต) เยาวชนวัย 16 ปี มีความจำเป็นต้องออกมาทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงดูตัวเอง พ่อและย่า ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนตามเวลาปกติได้

หากเข้าเรียนจะขาดรายได้อย่างน้อยวันละ 300 บาท จากการรับจ้างเลี้ยงวัวและทำงานในไร่ข้าวโพด สิ่งเหล่านี้จึงเป็นโจทย์ที่ทำให้คณะครูโรงเรียนนหาราช 7 ช่วยกันออกแบบวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ การเลี้ยงวัวของน้องพ็อตสามารถเทียบโอนตัวชี้วัดกับหลากหลายรายวิชา เช่น

วิชาวิทยาศาสตร์ - วัดผลและเทียบโอนประสบการณ์จากการเลี้ยงวัว ด้วยการรายงานลักษณะการขยายพันธุ์วัว

วิชาคณิตศาสตร์ - ใช้ใบงานให้เก็บข้อมูลน้ำหนักของข้าวโพดที่ตัดและม่ตลอดทั้งสัปดาห์ และการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามตัวชี้วัดในบทเรียนเรื่องสถิติ

วันนี้น้องพ็อต เป็นนักเรียนคนแรกของประเทศไทยที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเก็บหน่วยกิตและเทียบโอนประสบการณ์จากการเลี้ยงวัวและการทำงานในไร่ข้าวโพด ภายใต้โครงการ “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” เป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นว่า เด็กทุกคนควรมีโอกาสได้เรียน และสามารถเรียนจบได้หากวิธีการเรียนนั้นสอดคล้องกับบริบทของชีวิต ขอเพียงให้โอกาสทางการศึกษาที่ตอบโจทย์ชีวิตของเด็กทุกคน

(อ่านเพิ่มเติมได้ที่นี้)

4 โอบรับ เปิดกว้าง สร้างการเข้าถึงด้วย “ศูนย์การเรียนรู้ มาตรา 12”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12 ระบุว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

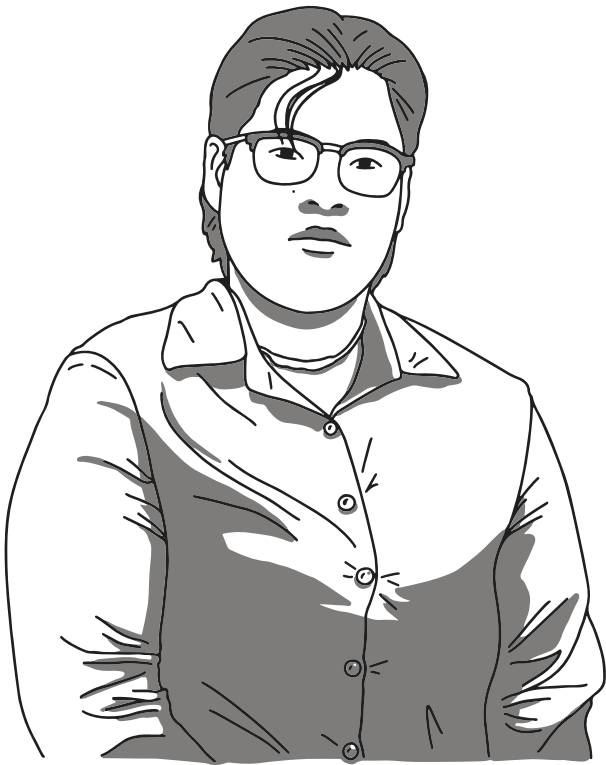
การรักษาไว้ซึ่งสิทธิในการศึกษาของเด็กทุกคน เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ ตามมาตรา 12 เพื่อตอบโจทย์ชีวิตและลดจำนวนเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาให้น้อยลง เปรียบเสมือนหนึ่งในตาข่ายการศึกษาที่เกิดจากความทุ่มเททั้งกายและใจของผู้คนในชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่ไม่นิ่งเฉยให้มีเด็กคนใดหลุดออกไปจากระบบการศึกษาไม่ว่าจะมีข้อจำกัดเพียงใดก็ตาม ปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้ มาตรา 12 จำนวน 128 แห่งทั่วประเทศ เป็นทางเลือกของเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการเฉพาะ มีข้อจำกัดในชีวิต และการศึกษาในระบบไม่สามารถตอบสนองได้ เช่น เด็กพิการ เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ พ่อแม่วัยใส เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอาญา

กสศ. ได้ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ มาตรา 12 แสวงหาข้อค้นพบและทางออกใหม่ ๆ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาและลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่มีข้อจำกัด ตัวอย่างดังนี้

- Free From School จากกลุ่มคลองเตยดีจัง ห้องเรียนนอกรอบเพื่อให้เด็กมีทักษะการทำงานและวุฒิการศึกษาทางเลือกที่ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการศึกษาและเศรษฐกิจจนต้องหลุดจากระบบการศึกษา ให้กลับเข้าห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และได้รับวุฒิการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ไร่ส้มวิทยา จ.เชียงใหม่ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ออกแบบการศึกษานอกโรงเรียนใช้ชีวิตของเด็กๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติและกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กๆ สามารถพาน้องมาเลี้ยงและมาเรียนด้วยได้
- ศูนย์การเรียนรู้ CYF (Children and Youth Development Foundation) ร่วมกับ กสศ. คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดนครพนม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม และภาคีเครือข่ายพัฒนาเด็กนอกระบบจังหวัดนครพนม ใช้นวัตกรรมโรงเรียนมือถือ โรงเรียนที่สามารถเคลื่อนที่ไปหากกลุ่มเป้าหมาย ช่วยผู้เรียนให้เลือกรเรียนได้ตามความสนใจในทุกที่ทุกเวลา
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยพ่าน จ.น่าน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนพ่อง วิถีชุมชนกะเหรี่ยงในป่าใหญ่กลางทุ่งใหญ่เรศวรตะวันตก อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี เป็นสถานศึกษาที่เกิดจากชาวบ้านในชุมชนจัดการศึกษาให้บุตรหลานด้วยตัวเอง นอกจากลูกหลานไม่ต้องลำบากเดินทางไกลแล้ว ยังทำให้เด็ก ๆ เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด และได้เรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงในชุมชน

- ศูนย์การเรียนรู้สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสังคม จ.อุดรดิตถ์ จัดตั้งขึ้นบนพื้นที่ขนาดเพียง 4 ตารางวา เพื่อออกแบบการเรียนรู้สำหรับเด็กทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เยาวชนนอกระบบการศึกษา และเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้รูปแบบการศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่น ออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สร้างนิเวศการเรียนรู้ที่กว้างขวางร่วมกับชุมชน มีกิจกรรมช่วยส่งเสริมและผลักดันให้เด็กและเยาวชนค้นพบศักยภาพของตนเอง
- ศูนย์การเรียนรู้ทางเลือกแห่งทางนำ มูลนิธิธัญนะตุลพิรเดาส์ กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้มิติของศาสนาอิสลามเข้ามาผสมผสานในการออกแบบการเรียนรู้ เน้นรายวิชาที่สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตของเด็กแต่ละคน เช่น ภาษาอาหรับ ประวัติศาสตร์ศาสนาอิสลาม

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

“น้องกัน”

ตัวแทนเยาวชนนอกระบบการศึกษา
ที่กลับสู่เส้นทางการเรียนรู้

น้องกัน เด็กวัยรุ่นที่มีทั้งศักยภาพและความฝัน แต่ชีวิตพลิกผันต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาตอน ม.5 ด้วยปัญหาที่ตนเองไม่ได้ก่อ น้องกันเป็นหนึ่งในเยาวชนนอกระบบการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสังคม จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

น้องกันเล่าว่า “ศูนย์การเรียนรู้ฯ ทำให้ตนเองได้รู้จักพื้นที่ปลอดภัยที่กว้างขวางและยืดหยุ่น และเข้าใจว่าหัวใจของการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดแค่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่อยู่ที่ mindset ของคนในชุมชนที่พร้อมจะโอบรับพวกตน และทำให้ตนมีโอกาสนับการเรียนรู้มากมาย เพราะห้องเรียนของพวกตน คือ ชุมชน และยังเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำมาเทียบโอนหน่วยกิตเข้าสู่หลักสูตร และมีวุฒิการศึกษารองรับ”

ปัจจุบันน้องกันได้วุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว และอยู่ระหว่างศึกษาต่อในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อสานฝันความสนใจในอาชีพด้านการเมืองและการปกครอง

ความก้าวหน้าของศูนย์การเรียนรู้ฯ มาตรา 12 ยังคงเป็นการทำงานที่ภาคประชาสังคมมุ่งมั่นที่จะทำงานและอาจต้องเผชิญกับข้อจำกัดมากมาย ข้อเสนอสำคัญที่จะนำไปสู่การปลดล็อกความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ บทบาทของภาครัฐ ที่ควรเน้นการกระจายความเป็นเจ้าของ ให้อำนาจการตัดสินใจกับชุมชน และเพิ่มบทบาทในการเป็นตัวกลางดึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมาทำงานร่วมกัน ภาครัฐทำหน้าที่ในการสร้างกระบวนการ สร้างความร่วมมือกับประชาชน และเป็นเจ้าภาพในการจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน⁴

4

การพัฒนาครูและสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ. กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงินแก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนา เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน และให้ช่วยเหลือสถานศึกษาให้มีการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทางการพัฒนาครูเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันต้นแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนาองค์ความรู้ และส่งเสริมการนำไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

⁴ ศิริพร พรหมวงศ์, “สร้างพื้นที่แห่งความหวัง” แหล่งเรียนรู้ของเด็กทุกชุมชนที่เข้าถึงง่ายและตอบโจทย์ความหลากหลาย จากการทำงานกว่า 10 ปีของ “ครูอ้อมแอ้ม”, เข้าถึงได้ที่ <https://www.eef.or.th/article-unlock-bangkok-040422/>

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567

การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)

นักเรียนด้อยโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาลดลง

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ครูสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ ผ่านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีทางเลือกและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคลได้

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education)

เกิดนวัตกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายตามบริบทพื้นที่ ที่สอดคล้องตามความต้องการของนักเรียนรายบุคคลเพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งเกิดการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการเข้าถึงการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ให้มีโอกาเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

เกิดการขับเคลื่อนกลไกการทำงานทุกภาคส่วน เกิดความร่วมมือด้วยหลักการมีส่วนร่วมที่ยึดโยงการทำงานกับพื้นที่หรือต้นสังกัด เกิดการขึ้นทางสังคมในการปฏิรูปคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบและจัดการศึกษาแนวใหม่ที่ยืดหยุ่นและสามารถพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

ภาพของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ไม่เพียงแต่เป็นมิติด้านโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นมิติด้านคุณภาพทางการศึกษาด้วย คุณภาพของโรงเรียนในประเทศไทยยังมีความแตกต่างกันมาก รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศในรูปแบบเงินอุดหนุนรายหัว ส่งผลให้โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่มีต้นทุนสูงกว่าในการบริหารจัดการไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ หลายโรงเรียนจึงต้องอาศัยศักยภาพของตัวเอง

ในการระดมทรัพยากรด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ ซึ่งอาจเป็นการแก้ปัญหาเพียงชั่วคราว ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรให้โรงเรียนที่ได้รับงบประมาณและมีทรัพยากรน้อยกว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น

กสศ. จึงได้ขับเคลื่อนภารกิจเพื่อพัฒนาครูและสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ให้เกิดขึ้นในระดับห้องเรียน โรงเรียน และเครือข่ายโรงเรียน ดังนี้

4.1

โรงเรียนพัฒนาตนเองและ
การขับเคลื่อน
โรงเรียนพัฒนา
ตนเอง

4.2

การหนุนเสริมกลไก
ขยายผล
การพัฒนาครูและ
โรงเรียนตำรวจ
ตระเวนชายแดน

4.3

การสร้างโอกาส
ทางการศึกษาและ
พัฒนาเครือข่าย
การเรียนรู้
โดยเครือข่ายครู
มูลนิธิรางวัลสมเด็จ
เจ้าฟ้ามหาวชิรุ

4.4

โรงเรียนพัฒนา
ตนเองและ
การขับเคลื่อน
โรงเรียนพัฒนา
ตนเอง

กสศ. ได้ขับเคลื่อนภารกิจโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Program: TSQP) อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562 - 2566 เป็นการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อมุ่งสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ Values – Attitude – Skills - Knowledge (VASK) ให้เกิดกับผู้เรียนทุกคน ผ่านการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและหน่วยงานการศึกษาระดับย่อย โดยมุ่งเน้นไปที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก จำนวนกว่า 700 แห่ง ซึ่งมีจำนวนเด็กยากจนและด้อยโอกาสสูงถึงร้อยละ 60-65 ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในตำบลหรือหมู่บ้าน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดข้อค้นพบว่า การสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบต้องสนับสนุนให้เกิด “กลไก” เพื่อเข้ามาช่วยหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและระบบนิเวศทางการศึกษา กสศ. จึงได้ยกระดับการทำงานจากเดิมไปสู่การขับเคลื่อน (Movement : M) ร่วมกับกลไกจังหวัดที่เป็นการทำงานในระดับพื้นที่ ซึ่งมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนและมีภาคีที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนมากขึ้น นำมาสู่การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Movement: TSQM) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับโรงเรียนและพื้นที่

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

“TSQM” เปลี่ยนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ

การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) มุ่งให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์สำคัญ คือ เด็กและเยาวชนในวัยเรียนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและยืดหยุ่นเต็มตามศักยภาพ มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้น โดยใช้ต้นทุนการทำงานของจังหวัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายในเชิงพื้นที่ และเชิงประเด็นในการดำเนินการ รวมถึงต่อยอดทุนทางปัญญาจากหลายโครงการที่ กสศ. ดำเนินการ ในปี 2567 เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานใน 3 รูปแบบสำคัญ ดังนี้

(1) การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (TSQM-A)

ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต ศรีสะเกษ สุรินทร์ ลำปาง สระแก้ว พิชณุโลก เพชรบูรณ์ สงขลา ขอนแก่น และนราธิวาส โดยกำหนดทีมหลัก (core team) เพื่อบริหารการความร่วมมือและจัดทำแผนบูรณาการระดับจังหวัดเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในระยะเวลา 3 ปี โดยในระยะปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 มีโรงเรียนเป้าหมายร่วมดำเนินงาน จำนวน 837 แห่ง มีครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมและได้รับประโยชน์กว่า 8,000 คน และครอบครัวเด็กที่ได้รับประโยชน์กว่า 80,000 คน

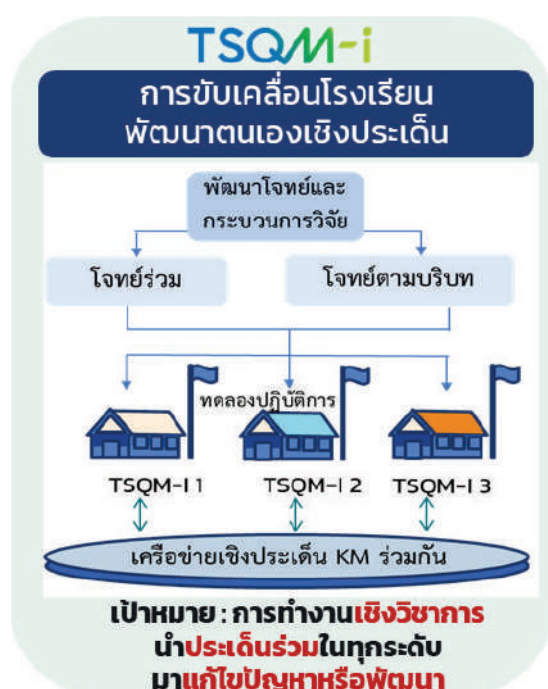
(2) การขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM-N)

การดำเนินงานในปี 2567 เป็นการเตรียมการหรือเริ่มต้น (preparation stage) โดยเกิดการรวมกลุ่มของเครือข่ายโรงเรียนจำนวน 26 เครือข่าย ในพื้นที่ดำเนินงาน 40 จังหวัด ครอบคลุม 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ มีโรงเรียนร่วมทั้งหมด 330 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนแกนนำ 50 แห่ง และโรงเรียนเครือข่าย 273 แห่ง โดยเกิดเป็นแผนพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนที่ผ่านกระบวนการออกแบบพัฒนาร่วมกันของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในเครือข่าย มีครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมและได้รับประโยชน์กว่า 3,000 คน และครอบครัวเด็กที่ได้รับประโยชน์กว่า 30,000 คน

3) การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงประเด็น (TSQM-I)

เป็นรูปแบบการทำงานเชิงวิชาการโดยนำประเด็นร่วมมาแก้ไขปัญหาร่วมกัน เช่น ประเด็นปัญหาของเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จากการวิเคราะห์รากของปัญหา (root cause) พบ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) วิธีการจัดการเรียนการสอนของครู 2) สิ่งแวดล้อม บริบทพื้นที่ และความหลากหลายทางภาษา และ 3) ปัญหาที่เกิดจากเด็ก เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disorder: LD) นำมาสู่การพัฒนาแนวทาง นวัตกรรม พร้อมทั้งการสื่อสารองค์ความรู้เพื่อดูแลช่วยเหลือเด็กในพื้นที่การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งได้นำนโยบายของรัฐบาลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตามมาตรการ Thailand Zero Dropout มาบูรณาการด้วย

กสศ. มีบทบาทในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

- (1) **การหนุนเสริมด้านวิชาการ** ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เข้ามาเป็น “ทีมพี่เลี้ยง” เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับทีมหลัก (core team) ด้านวิชาการและการระดมทรัพยากรในจังหวัด
- (2) **การสนับสนุนเครื่องมือหนุนเสริมการทำงาน** ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการวางแผนและติดตามผลอย่างมีส่วนร่วม และการประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation : DE)
- (3) **การสนับสนุนระบบสารสนเทศ** เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Quality Learning Information System : Q-info) ที่เปิดให้ใช้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ด้วยความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 5 พื้นที่นำร่อง (เชียงใหม่ กาญจนบุรี สุรินทร์ ระนอง และภูเก็ต) และ กสศ. ในปี 2567 มีโรงเรียนใช้ระบบสารสนเทศ Q-info จำนวน 586 แห่ง (เป็นโรงเรียนขยายผลที่ไม่เคยใช้ระบบมาก่อน 461 แห่ง) มีนักเรียนที่ได้รับการดูแลรายการนี้จากฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศ Q-Info จำนวนกว่า 120,000 คน
- (4) **การสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน** ทั้งรูปแบบ onsite และ online เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างครูและเสริมความเข้มแข็งภาคีเครือข่าย อย่างไรก็ตาม กสศ. พิจารณาสับสนับสนุนตามความจำเป็นและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด

แผนภาพที่ 3(4)-1 : พิธีประกาศเจตนารมณ์ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2567

ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย - สู่การขยายผล

ผลลัพธ์สำคัญของการขยายผลการขับเคลื่อนงาน TSQM ในระยะช่วงเริ่มต้น คือ

- (1) หน่วยงานระดับพื้นที่ดำเนินการได้ด้วยกระบวนการ “คิดเอง-ทำเองได้” ทั้งหน่วยจัดการระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับโรงเรียน การทำงานในลักษณะ Movement ของ TSQM จะเป็นการ คิดงานและการทำงานร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน โรงเรียนกับต้นสังกัดที่เป็นเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด โรงเรียนกับเครือข่ายผู้ปกครอง รวมถึงโรงเรียนกับชุมชนหรือภาค เอกชนในพื้นที่
- (2) เครือข่ายโรงเรียน จำนวน 26 เครือข่าย ร่วมกันออกแบบแนวทางการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนและ เชื่อมโยงการดำเนินงานระดับนโยบายกับเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ประกอบ ด้วย ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา เน้นสร้างความร่วมมือจากระดับล่างขึ้นไปยังระดับบน เพื่อ ให้เกิดความเข้มแข็งและมีความพร้อมสู่การขับเคลื่อนในระดับจังหวัด
- (3) เกิดความเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างโครงการ TSQM กับความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout ที่ใช้โรงเรียนในโครงการ TSQM เป็นต้นทางในการดูแลช่วยเหลือเด็กและ เยาวชน การป้องกันเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา และการขับเคลื่อนงาน ร่วมกับโรงเรียนปลายทางครูรัก(ษ์)ถิ่น ที่จะเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายโรงเรียนในโครงการด้วย

พลังความร่วมมือ-จากจุดเริ่มต้น.. สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อขยับปีก

- (1) เกิดความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่สนับสนุนการขับเคลื่อนงานทั้ง ในรูปแบบ TSQM-A และ TSQM-N ผ่านการสนับสนุนเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในสังกัด สพฐ. รวมถึงสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมและร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
- (2) เกิดความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ดำเนินงาน ที่เข้าร่วมเป็นพันธมิตรและร่วมสนับสนุนการ พัฒนาด้านวิชาการให้แก่จังหวัด
- (3) เกิดความร่วมมือระหว่างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษากับโครงการ TSQM-A ด้วยเป้าหมายเดียวกันกับพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา คือ การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกลไกขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของจังหวัด การขยายผลโรงเรียนพัฒนาคุณภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างทีมพี่เลี้ยงในพื้นที่เพื่อให้เกิด ความยั่งยืน จึงเกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานร่วมกับจังหวัดที่เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดภูเก็ต

- (4) เกิดการยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพผ่านลมใต้ปีกของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด TSQM-A จังหวัดลำปาง เป็นตัวอย่างของการจัดทำบริการสาธารณะและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ผ่านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของชุมชน พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ไปจนถึงการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ในพื้นที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบของชุมชน ถือเป็นการสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน โดยใช้ต้นทุนสมัชชาการศึกษานครลำปางที่เข้มแข็งได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นกลไกกลางเพื่อเชื่อมโยงการทำงานระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล โดยสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางที่เข้ามาหนุนเสริมการขับเคลื่อน

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

“โรงเรียน” ในบทบาทการเป็นพื้นที่แห่งการบ่มเพาะตัวตนของเด็ก

การขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQM) มุ่งให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์สำคัญ คือ เด็กและเยาวชนในวัยเรียนมีโอกาเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและยืดหยุ่นเต็มตามศักยภาพ มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้น โดยใช้ต้นทุนการทำงานของจังหวัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายในเชิงพื้นที่ และเชิงประเด็น ในการดำเนินการ รวมถึงต่อยอดทุนทางปัญญาจากหลายโครงการที่ กสศ. ดำเนินการ ในปี 2567 เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานใน 3 รูปแบบสำคัญ ดังนี้

“เพื่อน ๆ น่ารัก ช่วยกันแก้ปัญหา ยอมรับในสิ่งที่เราเป็น ครูเข้าใจคอยให้คำแนะนำ และสนับสนุนความเป็นตัวเองของเรา” เสียงของน้องอลนิว เด็กชาย ธณวัฒน์ เกษี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสลักเพชร บนเกาะช้าง จ.ตราด เป็นโรงเรียนแกนนำของเครือข่ายโครงการ TSQM-N ที่พัฒนาจากโรงเรียนในโครงการ TSQP ซึ่งเดิมในโรงเรียนมีทั้งเด็กที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้และพฤติกรรม จึงได้มีการนำนวัตกรรม “จิตศึกษา” ของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ร่วมกับเครื่องมือ Project-Based Learning และ PLC เข้ามาพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งมิติกายและใจ

น้องอลนิวเล่าว่า “เมื่อก่อนไม่ค่อยกล้าเข้าหาผู้คน แต่ตั้งแต่ขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้เรียนรู้ผ่านนวัตกรรมจิตศึกษา ก็ช่วยให้กล้าแสดงออกมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความเห็นกับเพื่อน ได้เรียนสิ่งที่ชอบ ชอบเรียนเรื่องวิทยาศาสตร์และระบบสุริยะ เพราะมีความฝันอยากเป็นนักบินอวกาศ นักวิทยาศาสตร์ เมื่อครูสอนก็จะรู้สึกสนุกและตื่นเต้นทุกครั้งที่ได้เรียน และชอบเวลาที่ต้องร่วมกันกับเพื่อนหาคำตอบต่าง ๆ ”

ปลายทางของการ Movement โรงเรียนพัฒนาตนเอง มุ่งหวังให้เกิดการทำงานในเชิงพื้นที่ (area based) ตั้งแต่ระดับจังหวัด พื้นที่ หรือโรงเรียน เกิดการกระจายความเป็นเจ้าของในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน เกิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นอย่างมีคุณภาพรองรับทุกคน รวมถึงเกิดการบูรณาการนโยบายการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา (Thailand Zero Dropout) เพื่อให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในวัยเรียนได้รับโอกาสในการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เหมาะสม

(4.2) การสนับสนุนกลไกขยายผลการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สภาพปัญหาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (โรงเรียน ตชด.) มีหลากหลายมิติที่ซับซ้อนและท้าทายสูงทั้งคุณภาพการศึกษา การขาดแคลนครู ขาดจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ตชด. ที่เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสเป็นทุนเดิม แต่มีจุดเด่นที่เป็นต้นทุนสำคัญในการดำเนินงาน อาทิ การมีแหล่งเรียนรู้จากการดำเนินงานโครงการพระราชดำริฯ ที่หลากหลาย ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างโรงเรียน ครู ชุมชน และผู้ปกครอง กสศ. ร่วมมือกับกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน (กก.ตชด.) และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครู จำนวน 4 แห่ง ดำเนินการพัฒนาครูและโรงเรียน ตชด. ต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 (ปี 2562-2567) ด้วยการนำแนวคิด “การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ” มาใช้เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน ใช้โรงเรียนและหน่วยปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาครูโดยไม่ต้องดึงครู ตชด. ที่มีจำนวนน้อยอยู่แล้วออกจากห้องเรียน พร้อมยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตชด. ให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

พัฒนาองค์ความรู้ - นำร่องต้นแบบ - ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

ปี 2567 บช.ตชด. ได้ขยายผลการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนครอบคลุมทั้ง 220 แห่งทั่วประเทศ โดย กสศ. เป็นผู้หนุนเสริมกลไกดังกล่าว และสนับสนุนให้โรงเรียนใช้ระบบสารสนเทศ Q-info ซึ่งเป็นระบบเพิ่มคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพนักเรียน (Quality Learning Information System) เพื่อการประมวลผลและจัดทำเอกสารที่จำเป็นสำหรับครู รวมถึงการใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการโรงเรียนและการดูแลนักเรียน เช่น การเฝ้าระวังความเสี่ยงและติดตามนักเรียนในมิติต่าง ๆ เป็นรายบุคคล เป็นต้น เพื่อออกแบบวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทันทั่วถึงและลดความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา

กสศ. ได้ต่อยอดการพัฒนาสมรรถนะครูและโรงเรียน ตชด. ต้นแบบ จำนวน 44 แห่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ควบคู่กับการพัฒนาครูในโรงเรียนต้นแบบให้สามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (coach) เพื่อช่วยให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 51 แห่ง ที่มีครู ตชด. จำนวน 257 คน ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี

¹ สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูโรงเรียน ตชด. จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (2) มหาวิทยาลัยทักษิณ (3) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ (4) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² ครู ตชด. ที่ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี จำนวน 257 คน จำแนกเป็น 3 รุ่น/ปีการศึกษา ดังนี้ รุ่นที่ 1 (ปี 2565) จำนวน 58 คน รุ่นที่ 2 (ปี 2566) จำนวน 85 คน และรุ่นที่ 3 (ปี 2567) จำนวน 114 คน

นอกจากนี้ ยังได้บูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (แผน กพด.) เพื่อลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนและช่วยสนับสนุนครูให้ทำงานเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งเปิดพื้นที่นำร่องโรงเรียนต้นแบบ 4 แห่ง ประยุกต์ใช้กลไกนวัตกรรมการศึกษา 4CEF+ ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะ Executive Function (EF) เพื่อสนับสนุนการจัดการสอนแบบ active learning และ high functioning classroom เพื่อส่งเสริมทักษะสมองและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง ได้แก่ โรงเรียน ตชด.บ้านห้วยเป่า โรงเรียน ตชด.ฮิลมาพาเบิล โรงเรียน ตชด.บ้านนากปัด จังหวัดเลย และโรงเรียน ตชด.บ้านห้วยเวียงงาม จังหวัดอุดรธานี

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

จ.ส.ต.จตุพงษ์ วิไลบรรเจิดกร ครูใหญ่โรงเรียน ตชด.บ้านเลตองคุ อ.อุ้มผาง จ.ตาก เป็นครูใหญ่โรงเรียน ตชด. ที่อายุน้อยที่สุด ผู้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตชด. ในฐานะศิษย์เก่าโรงเรียน ตชด. เพื่อส่งต่อโอกาสให้รุ่นน้อง

ในวัยเรียน ครูใหญ่จตุพงษ์ศึกษาในโรงเรียน ตชด. บ้านแม่กลองคี จึงได้มีโอกาสเรียนรู้จาก ร.ต.ต.คณิต ช่างเงิน (ครูรางวัลคุณากร ครั้งที่ 3 ปี 2562) และสัมผัสถึงความทุ่มเทเพื่อเด็ก ๆ และชุมชนของครูใหญ่คณิต “หากไม่มีโรงเรียน ตชด. ผมก็ไม่รู้ว่าวันนี้ชีวิตผมจะเป็นอย่างไร ตอนแรกไม่มั่นใจว่าจะทำได้มากน้อยเท่าใด แต่มองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง พัฒนานักเรียน โรงเรียน และชุมชน และได้กำลังใจที่ครูใหญ่คณิตที่คอยส่งเสริม แนะนำ และให้กำลังใจ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้”

ด้วยความเชื่อมั่นว่า “ครูคุณภาพจะทำให้เด็กมีคุณภาพ” ครูใหญ่จตุพงษ์ได้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใตโครงการพัฒนาครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อพัฒนาตนเองให้มีทักษะความพร้อมที่สามารถนำไปพัฒนาผู้อื่นได้ โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่โรงเรียน

(4.3) การสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี

รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี (Princess Maha Chakri Award : PMCA) เป็นรางวัลพระราชนิพนธ์ระดับนานาชาติอันมีเกียรติยศสูงยิ่ง จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเชิดชูเกียรติครูผู้มีผลงานดีเด่นและสร้างคุณประโยชน์ต่อการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ กสศ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2558 ต่อเนื่องทุก ๆ 2 ปี รวมจัดแล้ว 5 ครั้ง และครั้งที่ 6 กำหนดจัดขึ้นในเดือนตุลาคม 2568

ในปี 2567 กสศ. ได้สนับสนุนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนผ่านการทำงานของครู PMCA รุ่นที่ 5 รวบรวม 165 คน โดยมุ่งเน้นให้ครูประยุกต์ใช้องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญของตนเองในการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับผู้เรียน และเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อดูแลและช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชน พร้อมทั้งพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับเพื่อนครูในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นภายในจังหวัดและนอกจังหวัด โดยมีเครือข่ายการทำงานครูนักพัฒนาในพื้นที่ 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ผลลัพธ์การเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลด้วย เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนเชิงระบบทั้งครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและเครือข่ายเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน

พลังความร่วมมือ-จากจุดเริ่มต้น.. สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อขยับปีก

การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสผ่านเครือข่ายครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี มุ่งขยายผลเครือข่ายการทำงานของครู PMCA กับเพื่อนครู โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานสนับสนุนการศึกษา และเครือข่ายครูรัก(ษ์)ถิ่นตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ให้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ห่างไกลและส่งผลกระทบต่อทั้งระดับโรงเรียน ชุมชน และระบบการศึกษาในวงกว้าง เกิดเป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน เช่น การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกันของครู จ.นครศรีธรรมราช การรวมตัวกันของครูโรงเรียนบางจานวิทยา จ.เพชรบุรี เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาและชุมชน 5 โรงเรียน/ชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพตามบริบท ท้องถิ่นร่วมกัน การรวมตัวกันของครูโรงเรียนเทศบาลเขาพิทักษ์และโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนเทศบาลหัวหิน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านอาชีพที่เป็นศิลปะชั้นสูงของชาติเพื่อการอนุรักษ์ เป็นต้น

³ ครูรางวัลคุณากร เป็นรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรีที่คัดเลือกครูในประเทศไทยที่มีคุณสมบัติเป็นครูผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในชีวิตลูกศิษย์และเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการการศึกษา

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

ครูนอกโรงเรียน ผู้บุกเบิกการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตศิษย์บนดอยสูง

ครูนิวัฒน์ เงินงามมีสุข ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านมอโก๊คี อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ครูผู้ได้รับรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี ประจำปี 2566 ด้วยความทุ่มเทในการทำงานและเป็นผู้สร้างความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของลูกศิษย์และมีคุณภาพต่อการศึกษา

ศศช.บ้านมอโก๊คี ตั้งอยู่บริเวณชายแดนประเทศไทย-เมียนมา ห่างจากตัวอำเภอสองยาง 56 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครูนิวัฒน์ได้ทุ่มเทให้กับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่ตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกิจกรรมที่สนใจ เช่น การบวชป่า ทำฝายชะลอน้ำ การปรับปรุงซ่อมแซมถนนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางและการส่งคนไข้ไปโรงพยาบาล

จากความทุ่มเทที่ผ่านมาของครูนิวัฒน์เกิดข้อค้นพบว่า การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ คือ การที่เด็กและชาวบ้านได้ลงมือปฏิบัติและรู้ผลลัพธ์ของการแก้ไขปัญหา หากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่ตั้งไว้ก็ต้องกลับไปวิเคราะห์หาสาเหตุและจัดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ทำซ้ำจนกว่าจะแก้ไขปัญหาได้ รวมทั้งช่วยให้มองเห็นภาพชุมชนของตนเองอย่างชัดเจน นับเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้นักเรียนและประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตามถนัดและความสนใจ ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน

5

การพัฒนาตัวแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงินแก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพครู เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุน ช่วยเหลือให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนา เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน และให้ช่วยเหลือสถานศึกษา ให้มีการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทาง การพัฒนาครูเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน ดัชนีแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนา องค์ความรู้ และส่งเสริม การนำไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

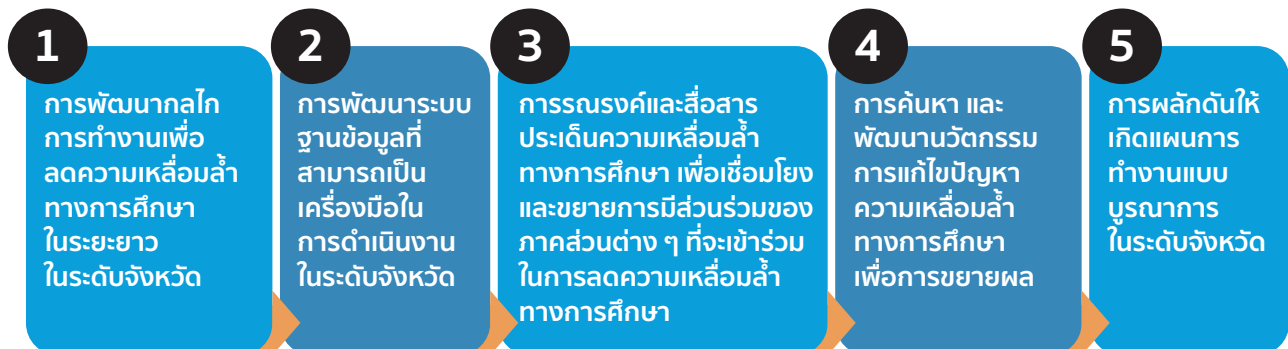
เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมขับเคลื่อนให้หน่วยงานระดับพื้นที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ การบูรณาการทรัพยากร และเกิดกลไกการทำงานที่ยั่งยืน

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนหลายมิติ และมีปัจจัยแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องนำปัจจัยต่าง ๆ ในพื้นที่ มาอยู่ในสมการของการวิเคราะห์และปฏิบัติการ การใช้สูตรสำเร็จเดียวในการแก้ไขปัญหาอาจทำได้เพียงบรรเทาปัญหาลงแบบระยะสั้น แต่ไม่ได้ทำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาได้ทั้งหมด การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเป็นการเปิดโอกาสและกระจายการมีส่วนร่วมให้ผู้เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการปัญหาได้อย่างทั่วถึง และทำให้ “ทุนในพื้นที่” ถูกนำมาใช้สนับสนุนการสร้างเสมอภาคทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) ที่เกิดจากปวงชนร่วมลงมือลงแรงให้เกิดการจัดการศึกษาขึ้น (all for education)

5.1 การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

กสศ. ขับเคลื่อนภารกิจจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562 จนถึงปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตัวแบบของ 1) การลดขนาดของปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับประเทศ ให้ย่อขนาดลงมาในระดับจังหวัดหรือพื้นที่ที่มีขนาดเล็กกว่าจังหวัด 2) การกระจายการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัด ให้เกิดการทำงานบูรณาการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยใช้ “ทุนในพื้นที่” ในการขับเคลื่อน 3) การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system Change) รูปแบบของการจัดความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการขับเคลื่อนการทำงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทและทิศทางการพัฒนาระดับพื้นที่

การดำเนินงานที่ผ่านมามีจังหวัดตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน จำนวน 16 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี สมุทรสงคราม ระยอง สงขลา สุราษฎร์ธานี ยะลา ปัตตานี สุรินทร์ ขอนแก่น นครพนม พิษณุโลก สุโขทัย พะเยา ลำปาง เชียงราย และแม่ฮ่องสอน กลุ่มเป้าหมายสำคัญเป็นเด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน และเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา ตลอดจนประชากรวัยแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส โดยมีเป้าหมายปลายทาง คือ การทำให้จังหวัดสามารถบริหารจัดการตนเองด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่เอื้อต่อคนทุกคน ผ่าน 5 แนวทางสำคัญ รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(5)-1

แผนภาพที่ 3(5)-1 แนวทางการพัฒนาจังหวัดตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

พัฒนาองค์ความรู้-นำร่องต้นแบบ-ขยายพื้นที่ดำเนินงาน

จาก “16 จังหวัดตัวแบบ” ในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำสู่การบูรณาการการทำงานเพื่อช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์

หลังจากรัฐบาลได้ประกาศนโยบายการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ หรือ Thailand Zero Dropout ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2567 โดยมีแนวทางในการพัฒนาจังหวัดนำร่องเพื่อเป็นต้นแบบสำคัญของการทำงาน ส่งผลให้เกิดขยายผลการดำเนินงานจากจังหวัดตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้ง 16 จังหวัด ที่ กสศ. ดำเนินการ ผนวกเข้ากับจังหวัดนำร่องเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กตกหล่นทางการศึกษาที่ดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ น่าน ตาก บึงกาฬ อุบลราชธานี นครราชสีมา สระแก้ว กาญจนบุรี และตรัง รวมเป็น 25 จังหวัดนำร่อง

ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ดำเนินการภายใต้ 4 มาตรการสำคัญตามแนวทางคณะกรรมการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ระดับชาติ ได้แก่

1

มาตรการค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาผ่านการบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การค้นพบเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

2

มาตรการติดตาม ช่วยเหลือ ส่งต่อ และดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนแต่ละรายทั้งด้านการศึกษา สุขภาวะ พัฒนาการ สภาพความเป็นอยู่ และสภาพสังคม

3

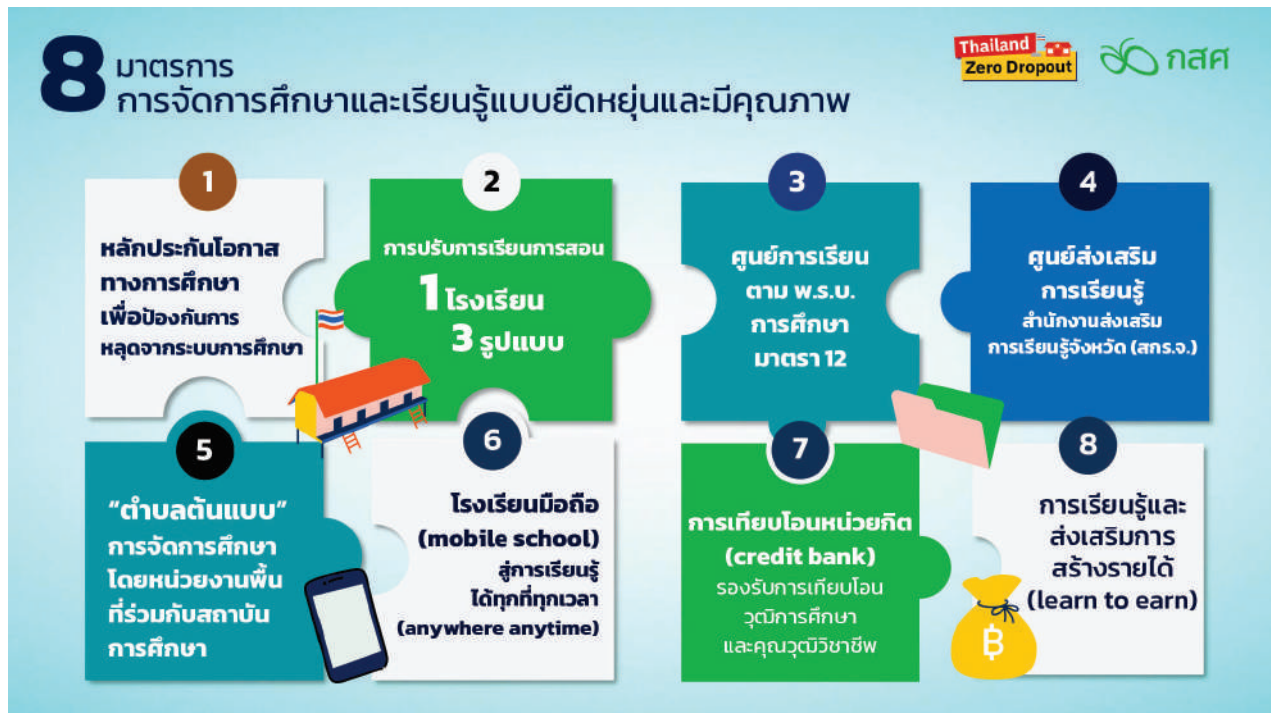
มาตรการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและมีคุณภาพ เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาและพัฒนาเต็มศักยภาพของตนเอง

4

มาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคเอกชนให้เข้าร่วมจัดการศึกษาหรือเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ในลักษณะ learn to earn ให้เด็กและเยาวชนอายุ 15-18 ปี ได้พัฒนาทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน เหมาะสมตามศักยภาพและมีรายได้เสริมระหว่างการศึกษา

องค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานระดับจังหวัดทั้ง 25 จังหวัดนำร่อง ประกอบไปด้วย คณะทำงานระดับจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีศึกษาธิการจังหวัดเป็นเลขานุการ และมีบุคลากรของศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้ดูแลข้อมูลระดับจังหวัด หรือที่เรียกว่า แอดมิน (admin) จังหวัด และคณะทำงานอำเภอและ/หรือตำบล โดยทั้ง 2 คณะทำงานประกอบไปด้วยภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ ภาครัฐ รัฐท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต.) เอกชน สื่อสารมวลชน สถาบันการศึกษา ประชาสังคม และประชาชนซึ่งเป็นอาสาสมัครในมิติต่าง ๆ อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เข้าร่วมร่วมดำเนินการใช้ระบบสารสนเทศในการค้นหา ช่วยเหลือ และดูแลส่งต่อเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาให้เข้าถึงโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและครอบครัว ตั้งแต่ปี 2567 จนถึงปัจจุบัน

กสศ. ได้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอกตั้งแต่ระดับนโยบายและระดับพื้นที่ ในการขับเคลื่อนมาตรการที่ 3 มาตรการจัดการศึกษาและการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น และมาตรการที่ 4 มาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคเอกชนให้เข้าร่วมจัดการศึกษาหรือเรียนรู้ เพื่อให้เกิดช่องทางของการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและเงื่อนไขของชีวิตเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษารายละเอียดตามแผนภาพที่ 3(5)-2 รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนรู้และการสร้างรายได้ (learn to earn) สอดคล้องกับศักยภาพและเงื่อนไขชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กอายุ 15-18 ปี ที่มีบทบาทเป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว (รายละเอียดผลการดำเนินงานอยู่ในหน้า 69-75)

แผนภาพที่ 3(5)-2 มาตรการการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ยืดหยุ่น

พลังความร่วมมือ-จากจุดเริ่มต้น.. สู่ปรากฏการณ์ผีเสื้อขยับปีก

กองทุนระดับพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

ความยั่งยืนในการดำเนินงานเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ กสศ. จึงผลักดันการสนับสนุนให้กลไกระดับจังหวัดเกิดการระดมทุน เพื่อเสริมช่องว่างของการใช้ทรัพยากรภาครัฐ การเชื่อมโยงกับทุนของพื้นที่ ควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิดการรณรงค์และสื่อสารระดับพื้นที่เพื่อความเป็นเจ้าของร่วมของหน่วยงานและภาคีทุกภาคส่วน เช่น

จังหวัดปัตตานี

กองทุนจากฐานความเชื่อทางศาสนาวัฒนธรรม และฐานทุนในภาคเกษตรกรรมและอาชีพ เช่น กองทุนชาภาค กองทุนวาฬ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กองทุนผลิตจากไร่หมุนเวียนจากกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กองทุนเมืองคนดี (10 บาท เพื่อโอกาสคนสุราษฎร์) เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เด็กและเยาวชนเข้าถึงโอกาสลดความเหลื่อมล้ำ

จังหวัดขอนแก่น

กองทุน 10 บาท สร้างโอกาสให้น้อง เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ยากจนและขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มีโอกาสเข้าสู่อะบบการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพ

กองทุนที่ยกตัวอย่างข้างต้นไม่เพียงเป็นการสะสมระดมทุนงบประมาณในการดำเนินงาน แต่หมายรวมถึงการทำงานกับ “ทุน (capital)” ในมิติอื่น ๆ เช่น ทุนของคนในพื้นที่ที่มีความสามารถ ทุนทรัพยากรที่นำมาพัฒนาการเรียนรู้และต่อยอดอาชีพ การขับเคลื่อนเรื่องทุนและกองทุนในระดับพื้นที่จึงจะเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์สำคัญของการขยายการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมของประชาชนทุกคนในระยะต่อไป

ความเสมอภาคที่มีชีวิต

จังหวัดตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้ง 16 จังหวัด มีผลลัพธ์การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมสามารถผลักดันให้เกิดกลไกการทำงานที่เข้มแข็งระหว่างหน่วยงานภายในจังหวัดเพื่อบูรณาการความร่วมมือร่วมกัน ตัวอย่างจังหวัดตัวแบบที่เห็นผลลัพธ์ของการพัฒนาและการขยายผลการดำเนินงาน ดังนี้

จังหวัดปัตตานี - ตัวแบบบูรณาการหลักการทางศาสนาร่วมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เริ่มต้นจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีที่ขับเคลื่อนการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาใน 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) เด็กปฐมวัย และ (2) เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จนขยายผลการดำเนินงานไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หอการค้าจังหวัด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเครือข่ายมัสยิด นับเป็นการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งของจังหวัดปัตตานี

การขับเคลื่อนการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในจังหวัดปัตตานี ได้ผลักดันให้เกิดตัวแบบการใช้หลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมหนุนเสริมการทำงานเพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดี โดยปรับรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยจากรูปแบบการพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้า หรือ Executive Function (EF) เป็นรูปแบบการพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าด้วยจริยวัตรอิสลาม หรือ Islamic Executive Function (I-EF) ทำให้เกิดการขยายผลการดำเนินงานไปยังประชาชนทั่วไปได้อย่างทั่วถึงและทำให้เกิดความต่อเนื่องระยะยาว

ในขณะเดียวกัน กลไกการทำงานระดับจังหวัดได้ผลักดันให้เกิดการใช้ “ทุนในพื้นที่” ผ่านหลักการทางศาสนา มาสู่การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสและมีความเสี่ยงของการไม่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษา การเรียนรู้ หรือการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้แนวทางของการบริจาคทานที่เรียกว่า “ซากาต” และ การบริจาคหรืออุทิศทรัพย์สินที่ให้ประโยชน์ ในรูปแบบที่คงสภาพดั้งเดิมของทรัพย์สินนั้นไว้ โดยผู้รับประโยชน์จะมีสิทธิ์จากผลผลิตหรือรายได้ของทรัพย์สินดังกล่าว หรือเรียกว่า “วะกัฟ” นำมาสู่การระดมทุนในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาภายใต้ชื่อ “กองทุนการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี” เพื่อส่งต่อโอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองให้แก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาจังหวัดปัตตานีในอนาคต

จังหวัดแม่ฮ่องสอน - ตัวแบบความร่วมมือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ทางไกลทุรกันดาร เป็นกลไกการดำเนินงานที่ขยายผลจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะทำงานพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชาสัมพันธ์จังหวัด หอการค้าจังหวัด ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาปิติ วิทยาลัยชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายชาติพันธุ์ มุ่งเน้นให้เกิดการดำเนินงานเพื่อส่งต่อโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสและอยู่นอกระบบการศึกษา

การดำเนินงานใช้บริบทพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์เป็นตัวตั้งในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ออกแบบรูปแบบการทำงานที่ไม่รวมศูนย์กลางอยู่เพียงพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่กระจายให้เกิดเป็นคณะทำงานตามภูมิเวศทั้งเครือข่ายลุ่มน้ำและเครือข่ายชาติพันธุ์ รวมถึงการใช้ “ทุนในพื้นที่” ที่เป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาปรับเปลี่ยนเป็นเนื้อหาการเรียนรู้และการพัฒนาดตนเองของเด็กและเยาวชนที่จะพัฒนาต่อเนื่องไปถึงการมีอาชีพ เช่น การทอผ้า การแปรรูปบุก และการขยายผลการดำเนินงานร่วมกับ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เกิดการพัฒนาสายส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตในเขตป่าเพื่อสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่จะขยายขอบเขตของการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น ถือว่าเป็นต้นแบบการผลักดันกลไกความร่วมมือที่นำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาและการเข้าถึงการเรียนรู้ในระดับจังหวัด

จังหวัดระยอง-ตัวแบบการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนและประชาชน ดำเนินงานผ่านกลไกระหว่าง 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สถาบันการเรียนรู้ของคนทุกช่วงวัย จังหวัดระยอง (RILA) องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหอการค้าจังหวัด เพื่อร่วมสื่อสารความสำคัญของการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเหนี่ยวนำความร่วมมือจากภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชน ให้เข้าสนับสนุนและร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของจังหวัดระยองให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในด้านการผลิตและการแข่งขันในภาคอุตสาหกรรม และการขยายตัวของเศรษฐกิจในภาคการเกษตรและภาคบริการ (การท่องเที่ยว)

การพัฒนากลไกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของจังหวัดระยองให้ความสำคัญอย่างมากกับความเห็นจากภาคเอกชนและประชาชน โดยสถาบันการเรียนรู้ฯ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานให้เกิด “พื้นที่กลาง” ของการแลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาให้มีทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะพื้นฐานด้านการอ่านออกเขียนได้ ทักษะทางดิจิทัลในการใช้งานเทคโนโลยี และการสร้างความตระหนักรู้และการเป็นพลเมืองที่สามารถเชื่อมโยงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดระยองให้เข้ากับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของโลก

ความเห็นจากภาคเอกชนและประชาชน การใช้ปัจจัยทุนเสริมเชิงนโยบายทั้งการเป็นพื้นที่พิเศษทางเศรษฐกิจและพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และการบูรณาการแผนการพัฒนาจังหวัดให้เข้ากับแผนการพัฒนากำลังคน ทำให้จังหวัดระยองมีกลไกการทำงานที่เข้มแข็งที่สามารถสร้างสมดุลการพัฒนาจาก “ทุนในพื้นที่” ทั้งหมดที่มี ได้อย่างครอบคลุมทุกมิติและมีความอย่างยั่งยืน นับเป็นตัวอย่างสำคัญของกลไกการมีส่วนร่วมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากภาคเอกชนและประชาชน

วารสารเรื่องเล่า
จากพื้นที่ตัวแบบ
ปี 2567
(อ่านเพิ่มเติมได้ที่นี้)

5.2 เมืองแห่งการเรียนรู้ (learning city) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

“เมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นแนวคิดการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งลดความเหลื่อมล้ำ ยก ระดับคุณภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในพื้นที่ระดับเมือง ที่เริ่มต้นจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เมื่อปี 2015 โดยมีเป้าหมายที่ 4 (SDG4) ด้านการศึกษา และเป้าหมายที่ 11 (SDG11) เมืองปลอดภัย ปัจจุบันมีเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (The UNESCO Global Network of Learning Cities: GNLC) ทั้งหมด 356 เมืองจากทั่วโลก

กสศ. พัฒนากลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Area Based Education: ABE) ระดับเทศบาล ผ่านแนวคิดพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (learning city) เป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดจากระดับจังหวัดสู่เมือง โดยผลักดันให้เกิดเมืองต้นแบบในระดับเทศบาล จำนวน 5 เมือง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลนครอุดรธานี เทศบาลนครยะลา และเทศบาลนครตรัง รวมถึงการพัฒนาโจทย์การพัฒนาเมืองเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จำนวน 3 เมือง ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ เทศบาลเบตง และเทศบาลเมืองตาก

การดำเนินงานมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ระดับเทศบาลที่ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้และพื้นที่เรียนรู้เพื่อรองรับการศึกษาและเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้กับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในพื้นที่เมือง ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น “นักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ (City Administrator: CA)” เพื่อหนุนเสริมทางวิชาการแก่นักจัดการเรียนรู้จากเมืองแห่งการเรียนรู้ ร่วมกับสถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยพะเยา รวม 2 รุ่น จำนวน 87 คน นอกจากนี้หลักสูตร CA ยังเปิดรับบุคคลทั่วไปที่สนใจพัฒนาตนเองให้เป็นนักจัดการเมืองแห่งการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ รวม 2 รุ่น จำนวน 297 คน ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา บุคลากรที่ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักวิชาการอิสระ

แหล่งรวบรวม
องค์ความรู้
นักจัดการเมืองแห่ง
การเรียนรู้
(อ่านเพิ่มเติมได้ที่นี้)

พัฒนาองค์ความรู้-นำร่องต้นแบบ-ขยายพื้นที่ดำเนินงาน กรุงเทพมหานคร สมาชิกใหม่เมืองแห่งการเรียนรู้ UNESCO ปี 2567

กรุงเทพมหานครเป็น 1 ใน 3 เมือง ของประเทศไทย ที่ยูเนสโกได้คัดเลือกและประกาศรับรองให้เป็นสมาชิกใหม่ในเครือข่ายระดับโลกของเมืองแห่งการเรียนรู้ ประจำปี 2566 เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2567 ด้วยศักยภาพและความโดดเด่นในการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นจริงได้สำหรับทุกคนในระดับท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการ จาก กสศ. ร่วมกับหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสนับสนุนการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร นับเป็นพื้นที่สำคัญในการดำเนินงานตามนโยบาย Thailand Zero Dropout เนื่องจาก 1 ใน 3 มาตรการขับเคลื่อน Thailand Zero Dropout คือ การศึกษาที่ยืดหยุ่น มีเครือข่ายการทำงานการศึกษาที่มีทางเลือก เช่น การเรียนรู้ในย่านประกอบการในชุมชน การเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย เครือข่ายการทำงานเหล่านี้สามารถทำให้ learning city และ Thailand Zero Dropout ทำงานใกล้ชิดกันมากขึ้น

แผนภาพที่ 3(5)-3 ขอบเขตหลักในการทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันประเทศไทยมีเมืองที่ได้รับการประกาศให้เป็นสมาชิกเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้รวม 10 เมือง ได้แก่ เชียงราย (ปี พ.ศ. 2562) เชียงใหม่ ภูเก็ต ฉะเชิงเทรา (ปี พ.ศ. 2563) สุโขทัย พะเยา หาดใหญ่ (ปี พ.ศ. 2565) และในปี พ.ศ. 2567 คือ กรุงเทพมหานคร ขอนแก่น และยะลา

ภารกิจการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเป็นตัวอย่างรูปธรรมของการผลักดันให้เกิดการเหนี่ยวนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองของเด็กและเยาวชน ที่มีความเข้าใจต่อสภาพปัญหาที่มีความเฉพาะเจาะจง เข้าใจและรู้จัก “ทุนในพื้นที่” ที่สามารถนำไปต่อยอดให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือของหุ้นส่วนทางการศึกษาทำให้เห็นความเป็นไปได้ของแนวทางการใช้ “พื้นที่เป็นฐาน” ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่ขยายผลไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับนโยบาย โดยเฉพาะการออกแบบโครงสร้างของกลไกการทำงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ตั้งแต่ระดับพื้นที่เมือง จังหวัด จนถึงระดับนโยบาย

6

การพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก
โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยได้รับ
การพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงินแก่
เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลน
ทุนทรัพย์และด้อยโอกาส
จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ
และประสิทธิภาพครู
เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
ตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุน ช่วยเหลือให้
ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และ
ด้อยโอกาสได้รับการศึกษา
หรือการพัฒนา
เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน
และให้ช่วยเหลือสถานศึกษา
ให้มีการเรียนการสอน
ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนา
ได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทาง
การพัฒนาครูเพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ
ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน
ต้นแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนา
องค์ความรู้ และส่งเสริม
การนำไปใช้เพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์
แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ
(system change)

การนำองค์ความรู้และผลการประเมิน
บทเรียนจากการทำงานต้นแบบในพื้นที่
นำร่อง ร่วมกับการใช้ข้อมูลจากงานวิจัยและ
นวัตกรรมเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่มี
ความชัดเจนและสามารถนำไปขยายผลได้
จริง

กสศ. ให้ความสำคัญในการดำเนินงานร่วมกับภาคีเพื่อ
ดำเนินงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อความเสมอภาคทางการ
ศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ งาน
วิจัย และนวัตกรรม ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่
สามารถเติมเต็มช่องว่างการดำเนินงานของหน่วยงานภาคีเชิง
ยุทธศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในด้าน
โอกาสการเข้าถึงการศึกษา ยุทธศาสตร์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
และงานวิจัยเพื่อทดลองต้นแบบความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อ
การขยายผลและส่งต่อ ดังนี้

6.1 งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการเข้าถึงโอกาสทางการ
ศึกษาและการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สำหรับเด็กและเยาวชน
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

6.2 นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการยกระดับการเรียนรู้ตามเส้น
ทางของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

6.3 การพัฒนาและยกระดับต้นแบบความร่วมมือกับภาค
เอกชนเพื่อการขยายผลและส่งต่อ

6.4 การพัฒนาฐานข้อมูลระยะยาวเพื่อติดตามกลุ่มเป่า
หมาย กสศ.

6.1 งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สำหรับเด็กและเยาวชนที่ ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

ในปี 2567 งานวิจัยที่ กสศ. ดำเนินการได้ชี้ข้อค้นพบและหลักฐานเชิงประจักษ์ในหลากหลายประเด็น อาทิ มิติทางสุขภาพ มิติการเข้าถึงทรัพยากรของผู้เรียนและสถานศึกษา มิติทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงการส่งเสริมบทบาทของผู้ที่ใกล้ชิดกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่าง 3 เรื่อง ดังนี้

1) อุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ

1.1) การประเมินผลกระทบของการจัดสรรเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค

การจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขแก่นักเรียนยากจนพิเศษ (ทุนเสมอภาค) นอกจากจะให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการศึกษาในช่วงวัยการศึกษาภาคบังคับแล้ว ยังให้ความสำคัญกับมิติด้านสุขภาพด้วย จึงกำหนดเงื่อนไขของการได้รับทุนเสมอภาคให้นักเรียนที่ได้รับทุนต้องรักษาอัตราการมาเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 85 ควบคู่กับการมีพัฒนาการร่างกายที่สมวัยตามเกณฑ์ ผ่านการสนับสนุนทุนเสมอภาค เพื่อเป็นค่าอาหารเช้าและค่าใช้จ่ายในการไปเรียน ซึ่งครูและสถานศึกษาต้องติดตามสุขภาพและดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันหรือบรรเทาปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนด้วย

ผลการวิจัยจากโครงการประเมินผลกระทบของเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขต่อนักเรียนยากจนพิเศษโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ กสศ. พบว่า นอกจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจฐานของครัวเรือนแล้วอัตราการมาเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสุขภาพและภาวะโภชนาการของนักเรียน โดยพบว่า การเจริญเติบโตที่เหมาะสมตามช่วงวัยช่วยให้นักเรียนมาเรียนมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ยังมีนักเรียนยากจนพิเศษบางส่วนมีภาวะทุพโภชนาการ แม้จะได้รับการสนับสนุนค่าอาหารเช้าและการรับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการดำเนินมาตรการอื่น ๆ เพื่อดูแล ช่วยเหลือนักเรียนยากจนพิเศษ เช่น มิติด้านสุขภาพอนามัย ควบคู่ไปพร้อมกันด้วย

1.2) การพัฒนาและทดลองต้นแบบการจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร

ข้อค้นพบจากงานวิจัยสำรวจข้อมูลของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เมื่อปี 2564 ที่ กสศ. ดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพบว่า กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร จำนวน 907 โรงเรียน ยังประสบปัญหาความขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการศึกษา ทำให้ต้องจัดหาทุนสนับสนุนเพื่อสมทบค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากร การดูแลนักเรียน และการดำเนินงาน รวมกว่า 8 หมื่นบาทต่อโรงเรียนต่อปี นำไปสู่ข้อเสนอให้ปรับปรุงสูตรจัดการสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนรูปแบบใหม่ที่ควรผันแปรตามขนาดโรงเรียน สภาพภูมิศาสตร์ (เกาะ พื้นที่สูง สันเขา ไกลชายแดน) และความจำเป็นของผู้เรียน (ความยากจน พิการ และการพักนอน) ตามความหลากหลายของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

กสศ. จึงได้นำสูตรจัดสรรงบประมาณฯ ทดลองในโรงเรียน 180 แห่ง ต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี เพื่อชี้วัดผลกระทบจากการให้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นต่อประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรโรงเรียน ความเสมอภาค และคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ จากการเก็บข้อมูลพื้นฐานในปี 2567 สะท้อนปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มนี้ เช่น ปัญหาความขาดแคลนบุคลากรในระดับผู้อำนวยการ ร้อยละ 20 จำนวนครูไม่เพียงพอ ร้อยละ 73 ต้องสอนคละชั้นเรียน ประกอบกับมีประสบการณ์น้อย (ผู้อำนวยการ 3.2 ปี และครู 4.5 ปี) รวมทั้งนักเรียนมีปัญหาด้านพุทโชนาการ มีภาวะเตี้ยเฉลี่ยร้อยละ 10.6 ต่อโรงเรียน

กสศ. ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในโรงเรียนขนาดเล็ก stand alone หรือ protected school ที่ไม่สามารถยุบและควบรวมได้ โรงเรียนเหล่านี้เป็นความหวังเดียวในพื้นที่ หากสนับสนุนให้โรงเรียนเหล่านี้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ จะเป็นส่วนสำคัญให้เด็กในพื้นที่ยังเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา สรุปข้อเสนอใน 4 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1

คน: ต้องมีระบบการผลิตและพัฒนาครูที่ตอบโจทย์ชุมชนและการจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอ เพื่อแก้ไขปัญหาครูไม่ครบชั้น/สาระวิชา และไม่มีบุคลากรที่ยืนระยะอยู่ได้อย่างเต็มที่ ต้นแบบการผลิตครูระบบปิด “ครูรัก(ษ์)ถิ่น” กสศ. ดำเนินการร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสถาบันผลิตและพัฒนาครู 19 แห่งทั่วประเทศ จะเป็นส่วนหนึ่งการแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อลดการโยกย้ายและมีการติดตามสนับสนุนต่อเนื่องหลังการบรรจุอีก 6 ปี

ประเด็นที่ 2

งบประมาณ: ปรับสูตรจัดสรรงบประมาณเพื่อมาตรฐานคุณภาพโรงเรียนขั้นต่ำ (Fundamental School Quality Level: FSQL) ปัจจุบันงบประมาณที่แต่ละโรงเรียนได้รับคำนวณจากจำนวนนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งไม่สอดคล้องต่อบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลให้ได้รับงบประมาณน้อย รวมทั้งมีความต้องการทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง - ขนาดใหญ่ เนื่องจากมีเรื่องระยะทาง ความห่างไกล และความทุรกันดารเพิ่มเติมด้วย

ประเด็นที่ 3

นวัตกรรมการเรียนการสอน: การทำห้องเรียนคละชั้น (multi-age classroom) และการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นที่ 4

การเชื่อมโยงชุมชน/ท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน สอดคล้องกับหลักการปวงชนเพื่อการศึกษา (all for education)

2) อุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงกว่าภาคบังคับ

กสศ. ได้ติดตามนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในปีการศึกษา 2566 พบว่า มีเพียงร้อยละ 12.46 ที่สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีเศรษฐกิจฐานรากต่ำกว่า 6 เท่า จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยเพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางความท้าทาย (customer journey) ของเด็กและเยาวชน ด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาและมีงานทำ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเส้นทางความท้าทายของเด็กและเยาวชน (มัธยมศึกษาปีที่ 2 - ระดับอุดมศึกษา ปีที่ 2) ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามีทั้งความขาดแคลนทรัพยากรในการดำรงชีวิตและการศึกษาทัศนคติต่อการ ศึกษา การขาดกำลังใจ การถูกกลั่นแกล้ง การขาดข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้และการวางแผนอนาคต รวมถึง ความสัมพันธ์ในเชิงลบกับเพื่อนและครู ทั้งนี้ งานวิจัยค้นพบว่า บทบาทของ ครู สถานศึกษา และพื้นฐานครอบครัว มี อิทธิพลต่อการสร้างคุณลักษณะทัศนคติของนักเรียนและส่งผลต่อ “ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อ” และนำไปสู่การตัดสินใจศึกษาต่อของเด็กและเยาวชนมากที่สุด จึงจำเป็นต้องผลักดันบทบาทของครูและสถานศึกษา รวมถึงการเสริมสร้าง ครอบครัวให้เข้มแข็งเพื่อร่วมกันสร้างคุณลักษณะและทัศนคติเชิงบวก (growth mindset) เพื่อให้เด็กและเยาวชน เกิดความมุ่งมั่นและตัดสินใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ผ่านการพัฒนานวัตกรรมการให้คำปรึกษาและการ เน้นแนวแบบตลอดช่วงชั้น การเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของประเภททุนการศึกษา การสนับสนุนค่าครองชีพ การลดค่าใช้จ่ายในการสมัครเข้ารับการคัดเลือกเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา การปรับหลักสูตรและรูปแบบการเรียนให้ มีความยืดหยุ่น รวมถึงการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน

3) การพัฒนานวัตกรรมในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม

โครงการพัฒนาระบบสร้างเสริมโอกาสให้เด็กมีความเสมอภาคทางการศึกษาและสังคมเป็นโครงการต่อเนื่องที่ กสศ. ดำเนินการร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมและความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ประสบปัญหาทางสังคม ด้วยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบแจ้งเหตุเพื่อขอรับความช่วยเหลือ ตลอดจนการเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากระบวนการให้ความช่วยเหลือและส่งต่อความช่วยเหลือ และการประเมินค่าใช้จ่ายสำหรับการช่วยเหลือรายกรณี การดำเนินงานมี 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1

พัฒนาระบบฐานข้อมูลและการแจ้งเหตุ ควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลปัญหาสังคม เพื่อเตรียมพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือรายกรณีต่อไป มีการพัฒนาระบบสำคัญ 2 ระบบ ได้แก่

ระบบ พม. สมาร์ท

เป็นระบบฐานข้อมูลของผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมที่ กสศ. ดำเนินงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ในพื้นที่ 16 จังหวัด เพื่อให้ข้อมูลการวางแผนและออกแบบแนวทางการให้ความช่วยเหลือเด็กเยาวชน รวมถึงกลุ่มเปราะบาง มีการจัดเก็บเป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์

ระบบแจ้งเหตุ ESS Help Me (Line OA)

เป็นช่องทางหนึ่งในการรับแจ้งเหตุและส่งต่อความช่วยเหลือเร่งด่วนที่ กสศ. และ พม. ดำเนินงานร่วมกับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) เพื่อเชื่อมข้อมูลและส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทันที เมื่อมีการแจ้งเหตุ ทำให้ผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมได้รับความช่วยเหลือเร็วขึ้น

ระยะที่ 2

ขยายผลระบบ พม. Smart เป็น 77 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมทั้งด้านการสงเคราะห์และการคุ้มครองในระดับจังหวัด การต่อยอดระบบ ESS Help Me ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานตามพื้นที่ รวมถึงการออกแบบแนวทางการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นร่วมกับสหวิชาชีพ ส่งผลให้เด็ก เยาวชน และผู้ประสบปัญหาทางสังคมเข้าถึงสวัสดิการและโอกาสตามสิทธิที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

6.2 นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการยกระดับการเรียนรู้ตามเส้นทางของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

การส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเสมอภาค ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพที่หลากหลายของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้น งานวิจัย กสศ. จึงมุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมที่ยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกัน โดยในปี 2567 มีข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1) นวัตกรรมยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยข้อมูลการเรียนรู้ในชั้นเรียน

การลดช่องว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน เป็นหนึ่งในเป้าประสงค์สำคัญของ กสศ. จึงได้ริเริ่มโครงการวิจัยและสนับสนุนการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อพัฒนาสถานศึกษา (PISA for Schools) ร่วมกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ในปี 2563 เพื่อนำแบบประเมินตามแนวข้อสอบ Program for International Student Assessment (PISA) ไปใช้ประเมินสถานศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ต่อมา กสศ. ร่วมกับ มูลนิธิ Creativity Culture and Education (CCE) ได้ถอดบทเรียนนวัตกรรมการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับนานาชาติ มีข้อสรุปสำคัญว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์ปลายทาง (summative assessment) ของผู้เรียนไม่สามารถนำมาใช้ในการปรับการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างทันเวลา จึงส่งผลให้ไม่สามารถนำมาใช้พัฒนาสมรรถนะนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของ OECD ที่มุ่งเน้นการประเมินระหว่างการเรียนรู้ (formative assessment) โดยจัดทำ Platform for Innovative Learning Assessment (PILA) เพื่อให้ครูเข้าถึงข้อมูลผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในขณะที่จัดการเรียนการสอนมาใช้ประโยชน์ได้ทันท่วงทีและสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาให้เกิดรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของไทย กสศ. จึงได้จัดทำโครงการพัฒนา Platform for Innovative Learning Assessment in Thailand (Thai PILA) ร่วมกับ OECD และทำงานร่วมกับครูแกนนำในการออกแบบคลังกิจกรรมการเรียนรู้และส่งเสริมครูในการใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปี 2567-2568

2) การเรียนรู้ออนไลน์สำหรับนักเรียนทุนเสมอภาค

โครงการบ่มเพาะแนวคิดเชิงนวัตกรรมเพื่อสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านการจัดสรรอินเทอร์เน็ตให้แก่นักเรียนทุนเสมอภาค มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนทุนเสมอภาคช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและสำรวจสถานการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันออกแบบและวางแผนดำเนินการแจกซิมการ์ดอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้แก่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายภายใต้ความร่วมมือระหว่าง กสศ. และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

ผลการทดลองการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ในกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 45 คน พบว่า นักเรียนกว่าร้อยละ 71 สนใจการเรียนรู้ออนไลน์ในด้านการค้นหาตัวตน การมีอาชีพและมั่งคั่งผ่านแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ การจูงใจให้เรียนต่อเนื่องยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการเรียนออนไลน์ด้วยตนเอง เช่น การตั้งเป้าหมายในการเรียน (self-commitment) การจัดลำดับคะแนน การให้รางวัล และการแข่งขันในรูปแบบเกมเพื่อการศึกษา (gamification) นอกจากประเด็นการเรียนรู้ในการทดลองแจกซิมอินเทอร์เน็ตแก่นักเรียนยากจนพิเศษยังพบประโยชน์โดยอ้อมที่น่าสนใจ เช่น นักเรียนมีการแบ่งปันอินเทอร์เน็ตให้เพื่อนในโรงเรียนใช้งานทำให้เกิดการเรียนรู้แบบกลุ่ม การใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อติดต่อสื่อสารกับครูในการส่งงาน ติดตามงาน และเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องมากขึ้น ดังนั้น การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต จึงเป็นจุดเริ่มต้นโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้เป็นปัจจัยเอื้อให้นักเรียนแสวงหาความรู้ตามความสนใจของตนเองต่อไป

3) การเรียนรู้ออนไลน์สำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ในปี 2567 กสศ. ได้ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการวิจัยทดลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อหาแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการเรียนผ่านระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online courses: MOOC) กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครพนม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม อายุต่ำกว่า 18 ปี และ 2) เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และมีอายุตั้งแต่ 18 ปี จนถึง 25 ปี ในจังหวัดนครพนม จำนวน 48 คน ผลการศึกษาพบว่า การมีค้ำประกันสัญญา (commitment effect) มีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนออนไลน์ Thai MOOC ของเด็กและเยาวชน โดยช่วยกระตุ้นให้พวกเขาตระหนักถึงหน้าที่ตนเอง แม้ไม่มีการบังคับก็พยายามหาเวลาเข้าเรียนตามค้ำประกันสัญญา อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นที่ต้องช่วยครอบครัวหารายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เวลาที่มีสำหรับการเข้าเรียนลดลง

ผลการศึกษาพบข้อค้นพบและข้อเสนอเชิงนโยบายที่น่าสนใจ ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมายสนใจการเรียนรู้สายอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง รัฐบาลควรเน้นการส่งเสริมเส้นทางอาชีพและเพิ่มการสนับสนุนทรัพยากรที่ช่วยพัฒนาเยาวชนกลุ่มนี้อย่างเหมาะสม 2) การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน สามารถจัดการเวลาเรียนและแรงจูงใจในการศึกษาด้วยตนเอง และ 3) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้เชิงบวกที่เชื่อมโยงแรงจูงใจส่วนบุคคลและปัจจัยสังคม โดยใช้ค้ำประกันสัญญาเป็นเครื่องมือกระตุ้นความรับผิดชอบในการเรียนรู้

4) การส่งเสริมการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เพื่อรองรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

กสศ. ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ดำเนินโครงการวิจัย “การพัฒนารอบการสำรวจความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เพื่อรองรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ” ซึ่งทดลองใช้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษาในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง จำนวน 4 แห่ง ที่มีผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวม เพื่อให้เห็นแนวทางในการยกระดับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่ควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วน คือ มิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความสะอาดและความปลอดภัยในการเข้าถึงอาคารเรียน ห้องนำที่ยังมีไม่เพียงพอ สำหรับมิติด้านการส่งเสริมการพัฒนาความรู้และอาชีพ พบว่า สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้หากมีการวางแผนการดูแลผู้เรียนตั้งแต่ต้นทาง โดยการส่งต่อข้อมูลแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้สถานศึกษาสามารถวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และเชื่อมต่อการมีอาชีพของผู้เรียนในอนาคตได้

จากข้อค้นพบของงานวิจัยเกิดข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดทำต้นแบบที่อาจนำมาใช้เป็นแบบมาตรฐาน เพื่อการยกระดับด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมต่อหน่วยงานต้นสังกัด และการผลักดันให้เกิดการสร้างระบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในระยะต่อไป ต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงของข้อมูลตามเส้นทางการเรียนของผู้เรียนไปจนถึงการพัฒนาทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคมได้

6.3 การพัฒนาและยกระดับต้นแบบความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อการขยายผลและส่งต่อ

จากงานวิจัยบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ ที่ กสศ. ดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่พบว่า ภาคเอกชนมีรายจ่ายด้านการศึกษาเทียบกับภาครัฐบาลประมาณ 1 ต่อ 4 (ร้อยละ 22) โดยมีภาคครัวเรือนเป็นแหล่งเงินทุนหลักมาโดยตลอด (ร้อยละ 96 ของรายจ่ายจากภาคเอกชนทั้งหมด) และเป็นภาคธุรกิจ (ร้อยละ 3) ภาคองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (ร้อยละ 1) และเงินโอนมาจากต่างประเทศ (ร้อยละ 0.2) จากข้อค้นพบดังกล่าว กสศ. จึงเล็งเห็นโอกาสของการขยายบทบาทของภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนความเสมอภาคการศึกษา

ในปี 2567 ได้ดำเนินงานวิจัยทดลองรูปแบบความร่วมมือกับภาคเอกชนในหลากหลายรูปแบบ เพื่อชี้แนวทางที่เป็นไปได้และสอดคล้องกับความสนใจและมีวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) นวัตกรรมการเงินที่จ่ายเงินตามความสำเร็จ (Pay for success/Outcome based contract)

กสศ. นำแนวคิดของการจ่ายเงินตามผลลัพธ์มาทดลองใช้ในโครงการทดลองนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เห็นรูปธรรมของการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนที่ต้องการร่วมลงทุนและการแบ่งความเสี่ยงของการดำเนินโครงการ โดยกำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินด้วยความสำเร็จของโครงการที่ตกลงร่วมกันก่อนเริ่มดำเนินงาน แนวคิดดังกล่าวเป็นที่นิยมมากขึ้นในต่างประเทศเนื่องจากผู้ให้ทุน (Funders) ให้ความสำคัญต่อการสร้างผลลัพธ์ที่วัดผลได้มากยิ่งขึ้น

โครงการ Integrated Child-Centered Active Learning Project (ICAP) เริ่มดำเนินการในปี 2567 วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) และส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมวัย มีความพร้อมต่อการเข้าสู่การเรียนรู้ระดับประถมศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายการขยายผลหลักสูตร High scope ไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างน้อย 80 แห่งและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายปฐมวัยอย่างน้อย 2,850 คน ทั่วประเทศ และกำหนดค่าเป้าหมายของพัฒนาการของเด็กปฐมวัยกลุ่มเป้าหมายที่ดีขึ้น ทั้งมิติ DSPM ของกระทรวงสาธารณสุขและ Executive Function (EF) รวมถึงการประเมินคุณภาพของศูนย์เมื่อมีการปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว โดยได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) จะเป็นผู้ประเมินภายนอกเพื่อยืนยันความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การดำเนินงานโครงการเริ่มต้นอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 10 ศูนย์ ทำให้เห็นรูปธรรมของทำงานผ่านเครือข่ายระดับอำเภอระหว่างโรงพยาบาลประจำอำเภอในการสร้างความพร้อมของหน่วยงานในพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) ที่ร่วมติดตามและส่งเสริมพัฒนาที่สมวัยของเด็กกลุ่มเป้าหมายใน ศพด. ครูผู้สอนที่ต้องเปิดใจเรียนรู้ร่วมกับทีม ICAP และนำกระบวนการไปใช้อย่างต่อเนื่อง และผู้นำในพื้นที่ (นายอำเภอ) และผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำอำเภอที่ได้ประกาศเจตนาในการสานต่อเชิงนโยบายในการขยายผลให้ครอบคลุม ศพด. ทุกแห่งในอำเภอ

โครงการที่จ่ายเงินตามผลลัพธ์นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความพร้อมและสร้างทางเลือกแก่ผู้รับทุนและ กสศ. ในการทำงานร่วมกับภาคเอกชน แต่ยังสามารถสร้างเป้าหมายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการร่วมทำงานในระยะยาวต่อไปได้ด้วย

2) การส่งเสริมเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Partnership's School Network)

เป็นการพัฒนานวัตกรรมเชิงกระบวนการจับคู่ระหว่างโรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนนานาชาติ เพื่อ 1) พัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงชีพของตนเองในอนาคตตามความถนัดและศักยภาพของตน ให้แก่นักเรียน 2) ครูจากโรงเรียนเครือข่าย กสศ. ได้ร่วมเรียนรู้และเสริมศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ 3) เกิดเครือข่ายความร่วมมือจากภาคีโรงเรียนนานาชาติ และบริษัทเอกชน เพื่อร่วมสร้างการขยายผลให้กับนวัตกรรมดังกล่าว ตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา กสศ. มีเครือข่ายโรงเรียนเข้าร่วมโครงการมากกว่า 40 แห่ง ในพื้นที่ 30 จังหวัด มีครูและนักเรียนได้รับประโยชน์มากกว่า 400 คน ผลลัพธ์ภายในโครงการได้จัดจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์ม Shopee ที่ได้รับความร่วมมือจากบริษัท Sea (ประเทศไทย)

การดำเนินงานในปีที่ 5 (ปี 2567) มุ่งเน้นการขยายผลเพื่อสร้างความยั่งยืนใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การส่งต่อนวัตกรรมให้แก่โรงเรียนนานาชาติ 2) การส่งต่อผ่านกลไกศูนย์การเรียนรู้ภายใต้การบริหารของมหาวิทยาลัยในเขตพื้นที่ เน้นการต่อยอดผลิตภัณฑ์และการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความยั่งยืนของนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ โดยมีนักเรียนทุนเสมอภาคระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัด สพฐ. เข้าร่วมทั้งหมด 30 คน จาก 10 โรงเรียน ได้เรียนรู้ Digital Marketing ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

3) นวัตกรรมการระดมทรัพยากรในระดับพื้นที่

กลไกระดมทรัพยากรระดับพื้นที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่เอื้อให้พื้นที่เกิดความยืดหยุ่นในการทำงานทั้งในเชิงการบริหารจัดการงบประมาณ การระดมทรัพยากร การให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย และบริหารเครือข่าย สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ กสศ. จึงได้จัดทำโครงการศึกษาและถอดบทเรียนกลไกระดมทุน ทรัพยากร และกองทุนในระดับพื้นที่ เพื่อให้ข้อเสนอต่อการจัดตั้งกลไกหรือกองทุนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับพื้นที่

ผลการศึกษาพบรูปแบบการระดมทุนในระดับพื้นที่ที่หลากหลายทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย อย่างน้อย 5 รูปแบบ คือ 1) การบริจาค 2) การแลกเปลี่ยนเป็นรางวัล 3) การกู้ยืมโดยไม่ผ่านสถาบันการเงิน 4) การออกหุ้น 5) การออกหุ้นกู้ โดยในประเทศไทยพบรูปแบบของการบริจาคเป็นหลัก จึงอาจพิจารณาทางเลือกอื่นในการจัดตั้งกองทุนในพื้นที่เพิ่มเติมได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยได้ชี้ถึงความสำคัญของการมีระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และการสร้างความเชื่อมั่นของผู้สนับสนุนกองทุน รวมทั้งการพัฒนากลไกระดมทรัพยากรระดับพื้นที่ยังต้องคำนึงถึงความพร้อมและความเข้าใจของผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน โดย กสศ. อาจเชื่อมโยงและสนับสนุนการทำงานกับกองทุนในระดับพื้นที่ในมิติข้อมูล ข้อเสนอการขับเคลื่อนเชิงนโยบายที่สำคัญต่อการบริหารจัดการกลไกหรือกองทุนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับพื้นที่

6.4 การพัฒนาฐานข้อมูลระยะยาวเพื่อติดตามกลุ่มเป้าหมาย กสศ.

ประเทศไทยจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลและองค์ความรู้เชิงวิชาการเพื่อสนับสนุนการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งต้องใช้ข้อมูลที่มีการเก็บและติดตามอย่างต่อเนื่องในกลุ่มประชากรเดิม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน หรือผลกระทบของนโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย และนำไปสู่การกำหนดนโยบายการศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กสศ. จึงร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (RIPEd) พัฒนาฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนแบบตัวอย่างซ้ำในประเทศไทย (Thailand Childhood Longitudinal Survey: TCLS) เป็นข้อมูลครอบคลุมทุกมิติของเด็กเป็นรายบุคคลทั้งมิติสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน การศึกษาและสุขภาพ รูปแบบและพฤติกรรมการเล่นดู และรูปแบบและคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศยังไม่พบว่ามีฐานข้อมูลใดที่ครอบคลุมได้ทุกมิติเช่นนี้

ฐานข้อมูลดังกล่าวมีข้อมูลเด็กและเยาวชนแบบตัวอย่างซ้ำ 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) เด็กกลุ่มตัวอย่างที่เริ่มเก็บข้อมูลมาตั้งแต่ปี 2558 ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ ปัจจุบันอายุระหว่าง 8 ถึง 13 ปี กว่า 1,200 คน และ (2) ข้อมูลเด็กแรกเกิดแบบตัวอย่างซ้ำ (New-born Cohort Data) เริ่มเก็บในปี 2564 ใน 2 พื้นที่ คือ จังหวัดมหาสารคาม และพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวนกว่า 900 คน จนถึงปัจจุบัน ข้อมูลดังกล่าวสามารถช่วยอธิบายสถานการณ์และปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมสาธารณะ เพื่อหาทางออกและขับเคลื่อนเชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่มีการระบาดของโควิด-19 อย่างรุนแรงและปิดสถานศึกษาอย่างยาวนาน ส่งผลให้เด็กทั่วโลกเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (learning loss) กสศ. เป็นองค์กรแรก ๆ ในประเทศที่ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาและสร้างความตระหนักแก่สังคมถึงปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ยากจนและเป็นกลุ่มเปราะบาง ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลการติดตามเด็กกลุ่มเดิมต่อเนื่อง นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ครัวเรือนให้มีทักษะและความเข้าใจในการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความจำเป็นและต้องเริ่มเร็วที่สุดจึงจะเกิดประสิทธิผลสูงสุด

7

ความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.กสศ.

1

สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม

2

ช่วยเหลือ สนับสนุนเงินแก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้วยโอกาสจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3

เสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพครู เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานที่ต่างกัน

4

สนับสนุน ช่วยเหลือให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้วยโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนา เพื่อมีศักยภาพพึ่งพาตนเอง

5

ส่งเสริม สนับสนุน และให้ช่วยเหลือสถานศึกษา ให้มีการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามศักยภาพ

6

ศึกษา วิจัย ค้นคว้าแนวทาง การพัฒนาครูเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันต้นแบบการผลิตครู

7

ศึกษา วิจัย พัฒนา องค์ความรู้ และส่งเสริม การนำไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ แผนกลยุทธ์ ปี 2565-2567

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

รูปแบบความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งกลไกภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชน ขับเคลื่อนด้วยทรัพยากรจากภาคเอกชน โดยใช้ฐานข้อมูลเพื่อเข้าข้อมูลเพื่อการจัดสรรทรัพยากร สนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศเพื่อสร้างการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

กสศ. ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ภาควิชาการ เครือข่ายนานาชาติ และประชาชนร่วมขับเคลื่อนการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยใช้ผลการศึกษาวิจัย องค์ความรู้ ฐานข้อมูล ตัวแบบและข้อค้นพบจากการดำเนินงานของ กสศ. มาใช้ในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 1) การสนับสนุนการทำงานระดับนโยบาย
- 2) ภาคเอกชนและประชาชนร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ
- 3) การส่งเสริมการสร้างโอกาสทางการศึกษาจากภาครัฐ
- 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายระดับประเทศและนานาชาติรายละเอียดดังนี้

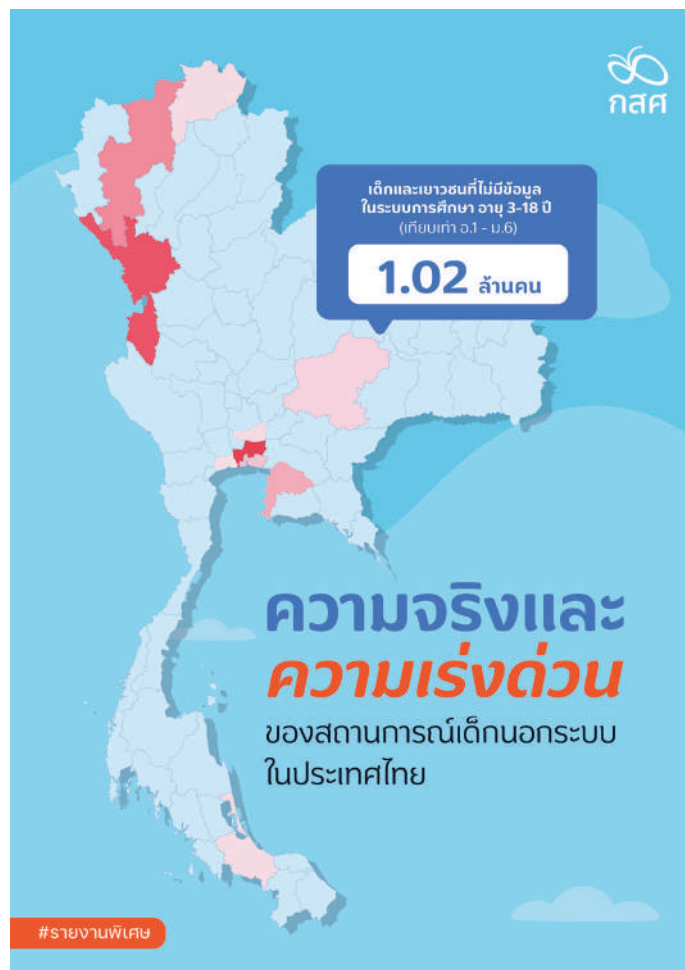
1 การสนับสนุนการทำงานระดับนโยบาย

(1.1) การสื่อสารเพื่อผลักดันมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout)

กสศ. จัดทำรายงานพิเศษ “ความจริงและความเร่งด่วนของสถานการณ์เด็กนอกระบบในประเทศไทย” ซึ่งประมวลผลจากงานวิจัย องค์ความรู้ และข้อค้นพบในพื้นที่การทำงานของ กสศ. ร่วมกับภาคีทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2562-2567 และเป็นส่วนหนึ่งของการผลักดันข้อเสนอนโยบายและมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) เพื่อสื่อสารรณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ข้อมูลของรายงานถูกนำไปอ้างอิงใช้ประโยชน์ในการทำงานและริเริ่มโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กนอกระบบอย่างกว้างขวาง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคเอกชน และสื่อมวลชน

(อ่านเพิ่มเติมได้ที่นี้)

แผนภาพที่ 3(7)-1 : รายงานพิเศษ “ความจริงและความเร่งด่วนของสถานการณ์เด็กนอกระบบในประเทศไทย”
เผยแพร่เดือนมิถุนายน 2567

(1.2) การสื่อสารสร้างความรู้และความเข้าใจต่อภาคีเครือข่ายและสังคม เพื่อร่วมผลักดันการจัดการศึกษาในรูปแบบยืดหยุ่น “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ระบุว่า การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายเอื้อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ทั้งหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอน นับเป็นทางเลือกที่มีความยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ยากจนหรือด้อยโอกาส เพื่อป้องกันการหลุดจากระบบการศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีช่องว่างสำคัญ คือ สถานศึกษายังขาดความรู้ และความเข้าใจในการจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าว

กสศ. จึงริเริ่มกิจกรรมสื่อสารรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจ ให้แก่สถานศึกษา ครู ผู้อำนวยการ และบุคลากรทางการศึกษา ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ผ่านความร่วมมือของจังหวัดราชบุรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และบริษัท แสตนลิริ จำกัด (มหาชน) การนำร่องระยะแรกในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 12 แห่ง พบว่า “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” สามารถป้องกันและช่วยเหลือไม่ให้เด็กและเยาวชนหลุดจากระบบการศึกษาได้เกือบร้อยละ 100 จากนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 98 คน มีเพียง 1 คนเท่านั้น ที่ย้ายภูมิลำเนาออกจากจังหวัดราชบุรีไปเรียนต่อในพื้นที่อื่น

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าว นำมาสู่การขยายผลแนวทางการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วย “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” โดย สพฐ. ไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดทั่วประเทศในปี 2568 สอดรับกับนโยบาย “เรียนดีมีความสุข” ที่พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งให้ความสำคัญเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนทุกคน โดยคำนึงถึงความจำเป็นและภาระต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนบางกลุ่มไม่สามารถมาโรงเรียนได้ทุกวัน หากระบบการศึกษายังคงยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิม ๆ ย่อมหมายถึง เด็กจำนวนหนึ่งจะหลุดออกจากระบบการศึกษาไปอย่างไม่มีทางเลือก

แนวทางการจัดการ
ศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วย 1
โรงเรียน 3 รูปแบบ
สำหรับโรงเรียนใน
สังกัด สพฐ.
(อ่านเพิ่มเติมได้ที่)

2 ภาคเอกชนและประชาชนร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นภารกิจไม่สามารถทำได้เพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่รวมถึงภาคเอกชนและประชาชน ที่ผ่านมากสศ. มุ่งสร้างความตระหนักให้สังคมเห็นถึงความสำคัญในการร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และเป็นช่องทางที่สื่อสารให้สังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในภารกิจดังกล่าวได้ ผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนใน 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1

การขยายตัวของจำนวนผู้บริจาคและผู้มีส่วนร่วม กับ กสศ.

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในมิติการบริจาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง สะท้อนจากรายได้เงินบริจาคในช่วงปี 2562-2567 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 1.5-2 เท่า โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบซ้ำเติมต่อเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ส่งผลให้จำนวนเงินบริจาคในช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น

มิติที่ 2

รูปแบบและวิธีการร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษามีความหลากหลาย

กสศ. ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ และประชาชนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบด้านการศึกษา ในรูปแบบสร้างสรรค์และวิธีการที่มีความหลากหลายมากขึ้น จำแนกกลุ่มการดำเนินงานในปี 2567 เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

(2.1) การร่วมสร้างหลักประกันโอกาสการศึกษา

เด็กและเยาวชนในกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงเวลาวิกฤตที่มีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวนมาก ในขณะที่สวัสดิการเงินอุดหนุนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสายอาชีพสำหรับเด็กยากจน ยังไม่ครอบคลุม จากช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาดังกล่าว กสศ. ได้ดำเนินงานกับภาคเอกชนเพื่อทำให้เห็นถึงความสำคัญและร่วมดำเนินงานกับ กสศ. นำมาสู่โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อร่วมสนับสนุนเป็นทุนการศึกษาระยะยาวให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้สามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนข้ามรุ่นได้ ตัวอย่างดังนี้

- ทุนการศึกษาสายอาชีพ โดยมูลนิธิ 50 ปี ธนาकरแห่งประเทศไทย จำนวน 138 คน
- ทุนสานฝันปันโอกาส โดยมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัท เอ็มเค เรสโตรองต์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และบริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด จำนวน 546 คน
- ทุนเด็กวิกฤตทางการศึกษา (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ) โดยมูลนิธิก้าวคนละก้าว สนับสนุนทุนก้าวเพื่อน้อง รุ่นที่ 4 จำนวน 20 คน และกลุ่มทุนสะสม รุ่นที่ 1-3 จำนวนรวม 183 คนและซูเปอร์จิ๋ว เนื่องในโอกาสครบรอบ 33 ปี สนับสนุนทุนการศึกษา “ส่งต่อความฝันให้น้องได้เรียน” จำนวนรวม 400 คน
- ทุนเด็กวิกฤตทางการศึกษา (ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ) โดยมูลนิธิกรุงเทพประกันภัย สร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ยากไร้หรือถูกทอดทิ้ง ต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 ในปี 2567 มีเด็กและเยาวชนได้รับการช่วยเหลือจำนวน 191 คน จากบ้านพักเด็กและครอบครัว 48 แห่ง ในพื้นที่ 48 จังหวัดทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ดำเนินการคัดกรองและติดตามเด็กและเยาวชนที่ได้รับการช่วยเหลือเป็นรายกรณีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

แผนภาพที่ 3(7)-2 : 33 ปี ซูเปอร์จิว
“ส่งเสริมความนับให้น้องได้เรียน”

แผนภาพที่ 3(7)-3 : “ก้าวต่อไปด้วยพลังเล็ก ๆ”
กิจกรรมระดมทุนสนับสนุนทุนก้าวเพื่อน้อง รุ่นที่ 4
โดยมูลนิธิก้าวคนละก้าว

(2.2) การร่วมพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมการศึกษายืดหยุ่น

กสศ. ร่วมกับ ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาใกล้ และ KFC ประเทศไทย พัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ยืดหยุ่นและตอบสนองชีวิตจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของภาคเอกชน ด้วยความเชื่อว่า “ทุกศักยภาพต้องไม่สูญเปล่า” สอดคล้องกับภารกิจของ กสศ. คือ การส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้ จนเกิดเป็น “ห้องเรียนเคเอฟซี” และหลักสูตรการเรียนรู้นอกกรอบ “หลักสูตรทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ” นำร่องมอบโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้วยความร่วมมือจาก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

ปี 2567 ดำเนินการต่อเนื่องเป็นรุ่นที่ 2 โดยเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการเข้าสู่อาชีพ จำนวน 130 คน ในจำนวนนี้ได้รับการปล่อยตัวและทำงานในสถานประกอบการหรือเรียนต่อสายอาชีพแล้วจำนวน 34 คน และอีก จำนวน 96 คน อยู่ระหว่างศาลพิจารณาลปล่อยตัวและจัดทำแผนการพัฒนาชีวิตหรือแผนการศึกษาเพื่อนำไปใช้ต่อยอดเส้นทางชีวิตใหม่

แผนภาพที่ (3)7-4 : โครงการ KFC Bucket Search
รุ่นที่ 2

(2.3) การพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อระดมทรัพยากรช่วยเหลือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร

กสศ. พัฒนาแพลตฟอร์ม “ปึกหมุด จุดช่วยเหลือ” เพื่อชี้เป้าการช่วยเหลือเติมเต็มทรัพยากรการเรียนการสอน ให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร โดยมีภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มูลนิธิ และประชาชน ร่วมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ขณะเดียวกัน กสศ. ได้ทำการสื่อสารรณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักระดับพื้นที่ เพื่อผลักดันข้อเสนอการปรับสูตรการจัดสรรงบประมาณรายหัวเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (equity-based budgeting) ที่คำนึงถึงเรื่องระยะทาง ความห่างไกล และการชดเชยความทุรกันดาร เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ได้รับทรัพยากรและงบประมาณที่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ จนนำไปสู่ขบวนการร่วมมือ “all for education - education for all : การกระจายทรัพยากรการศึกษาเพื่อโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล” ประกอบด้วย ผู้แทนฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งระดับประเทศและพื้นที่ ผู้แทนหอการค้า จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เครือข่ายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ผู้บริหาร ครูโรงเรียนในพื้นที่ เครือข่ายครูรัก(ษ์)ถิ่น มูลนิธิกระจกเงา เครือข่ายชมรมนักจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร และช่อง ALTV สถานีข่าวไทยพีบีเอส

แผนภาพที่ 3(7)-5 : การติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์มือสองให้แก่โรงเรียนในจังหวัดเชียงราย

แผนภาพที่ 3(7)-6 : โครงการถนนครูเดิน

ในปี 2567 กสศ. ส่งมอบคอมพิวเตอร์มือสองกว่า 1,200 เครื่อง ให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร จำนวนรวม 139 แห่ง โดยได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิกระจกเงา ดำเนินการต่อติดตั้งห้องคอมพิวเตอร์พร้อมใช้งาน จำนวน 8 ห้อง ใน 8 โรงเรียน ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและประสบภาวะขาดแคลนงบประมาณ

นอกจากนี้ กสศ. ได้จัดกิจกรรม “ธนาคารโอกาสและถนนครูเดิน” ใน 4 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) เป็นกิจกรรมที่ครูจากโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ได้เลือกอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ขาดแคลน เช่น เครื่องเขียน อุปกรณ์ศิลปะ เครื่องกีฬา เครื่องดนตรี ชุดนักเรียน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ที่โรงเรียน

อย่างไรก็ตาม กสศ. ยังคงมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อปรับสูตรจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาต่อหน่วยงานระดับนโยบายต่อไป เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเกิดการจัดสรรงบประมาณตามเงื่อนไขของขนาดโรงเรียน ภูมิศาสตร์ของที่ตั้ง ความจำเป็นของผู้เรียน และความขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาตามหลักความเสมอภาค อันจะเป็นส่วนสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (รายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบายฯ หน้า 105-106

3 การส่งเสริมการสร้างโอกาสทางการศึกษาจากภาครัฐ

(3.1) การขยายระยะเวลาสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคให้ กสศ.

คณะรัฐมนตรี (26 ธันวาคม 2566) มีมติเห็นชอบขยายระยะเวลาลดหย่อนภาษี 2 เท่า เมื่อบริจาคให้ กสศ. ผ่านระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Donation จากเดิมที่สิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคม 2566 ไปอีก 5 ปี จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2571 โดยได้ปรับปรุงรายละเอียดสิทธิประโยชน์ รวมทั้งเพิ่มเติมการยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์สำหรับการโอนทรัพย์สิน การขายสินค้า หรือการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการบริจาคให้แก่กองทุนดังกล่าว เพื่อจูงใจให้มีผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่ กสศ. อย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยลดภาระการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลในด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยกระทรวงการคลังได้ประมาณการการสูญเสียรายได้ภาษีจากมาตรการภาษีดังกล่าวปีละประมาณ 50 ล้านบาท แต่จะเป็นการช่วยให้เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม รวมทั้งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กสศ. ได้รับเงินบริจาคจากประชาชนและภาคเอกชนรวม จำนวน 89.27 ล้านบาท สูงขึ้นจากเงินบริจาคที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (54.33 ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ 64.31

(3.2) “สลากเสมอภาค” เพื่ออนาคตของเด็กและเยาวชนฉบับแรกของประเทศไทย

สลากเสมอภาคเพื่ออนาคตการศึกษาของเด็กและเยาวชนฉบับแรกของประเทศไทย เป็นสลากการกุศลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2567 ที่รัฐบาลได้สนับสนุนให้ กสศ. ใช้ในการดำเนินงานตามมาตรการ Thailand Zero Dropout ในกรอบวงงบประมาณ 135.98 ล้านบาท เพื่อพาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 5,750 คน กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต และสนับสนุนให้เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสอีกจำนวน 456 คน ได้เรียนต่อระดับสูงกว่าภาคบังคับผ่านหลักสูตรระยะสั้น 1 ปี สาขาผู้ช่วยพยาบาลและผู้ช่วยทันตแพทย์ ซึ่งเป็นสาขาที่มีความต้องการกำลังแรงงานสูง และเมื่อสำเร็จการศึกษาเยาวชนกลุ่มดังกล่าวจะมีรายได้ และสามารถออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้สำเร็จในรุ่นของตนเองได้ทันที ซึ่ง กสศ. ดำเนินการต่อเนื่องในปี 2568

4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายระดับประเทศและนานาชาติ

(4.1) มกธรมการศึกษา All For education.. Education for All ปลูกพลังปวงชนเพื่อเด็กไทยทุกคน

ต้นทุนของการทำงานของ กสศ. ตลอด 6 ปีที่ผ่านมา (ปี 2562 – 2567) ด้วยพลังภาคีเครือข่ายที่ยึดโยงเด็กและเยาวชนเป็นตัวตั้ง เน้นการทำงานพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ สร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างโอกาสในการเข้าถึง การดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนบนฐานข้อมูล องค์ความรู้ และงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ ทำให้เกิดข้อค้นพบ การพัฒนา สร้างสรรค์ นวัตกรรม ที่เป็นทางออกของปัญหา ซึ่งได้ลงมือปฏิบัติการจริงและสร้างผลกระทบเปลี่ยนแปลงชีวิตเด็ก เยาวชน และประชากรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสมากกว่า 6.6 ล้านคน ทั่วประเทศ

สิ่งเหล่านี้คือ “ต้นทุน” ที่จะเป็นตัวเปลี่ยนเกม แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากพลังของภาคีนักรสร้างการเปลี่ยนแปลงจากทั่วประเทศ กสศ. จึงได้จัดมหกรรมการศึกษา ALL FOR EDUCATION ...EDUCATION FOR ALL ปลุกพลังปวงชนเพื่อเด็กไทยทุกคน ขึ้นระหว่างวันที่ 23-25 สิงหาคม 2567 ณ ศูนย์ประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เพื่อรวมพลังนักสร้างการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเด็กทุกคน มีผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กว่า 1,213 คน

แผนภาพที่ 3(7)-7: “รวมพลัง นักสร้างการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเด็กทุกคน”
งานมหกรรมการศึกษา All For education.. Education for All

เป้าหมายที่สำคัญคือ กสศ. ต้องการสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่า การศึกษาไทยสามารถพัฒนาให้มีคุณภาพสูงได้ หากมีการริเริ่มและอาศัยการทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วน ได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนชุดองค์ความรู้ ตัวอย่างความสำเร็จ นวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสำหรับเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย และการสร้าง empower แก่กลุ่มเป้าหมายและภาคีเครือข่าย ร่วมขับเคลื่อนการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เอกสารและสื่อวิชาการ
งานมหกรรมการศึกษา
(อ่านเพิ่มเติมได้ที่)

(4.2) เครือข่ายนานาชาติ ร่วมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเยาวชนและประชากรวัยแรงงาน

กลุ่มพันธมิตรเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ร่วมกับองค์การยูเนสโก และองค์การยูนิเซฟ จัดประชุมนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (All For Education: AFE) ครั้งที่ 3 ในหัวข้อ “จินตภาพใหม่การศึกษา ร่วมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเยาวชนและประชากรวัยแรงงาน” เป็นเวทีสำคัญในการแลกเปลี่ยนแนวคิดด้านการศึกษา นวัตกรรม และประสบการณ์จากผู้กำหนดนโยบาย นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติ โดยปีนี้มุ่งเน้นในประเด็นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การเรียนรู้ตลอดชีวิต กลไกสนับสนุนสำหรับผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและยืดหยุ่น การติดตามและประเมินผลการศึกษาสำหรับเยาวชนในอนาคต รวมทั้งการสนับสนุนกลุ่มคนชายขอบและการแก้ไขปัญหาด้านทักษะสำหรับกลุ่ม NEET (ผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีงานทำ และไม่ได้รับการฝึกอบรม) เพื่อให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

การประชุมได้เน้นย้ำบทบาทของการฝึกอบรมด้านเทคนิคและการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการจ้างงานและการเพิ่มโอกาสที่เท่าเทียมมากขึ้น และยังเป็นการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีข้อเสนอแนะนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการบูรณาการเทคโนโลยีด้านการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการต่อไป

แผนภาพที่ 3(7)-8 : การประชุมนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ครั้งที่ 3

3.3

ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินงาน

จากสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยปี 2567 และแนวโน้มปี 2568 (ในส่วนที่ 2 หน้า 25-39) ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัจจัยสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และประชากรวัยแรงงานไทยโดยเฉพาะกลุ่มที่ยากจนและด้อยโอกาสที่อาจมีปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยจากเดิมที่มีเพียงปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นรากฐานหลักของปัญหา แต่ปัจจุบันปัจจัยด้านครอบครัวและสังคมกลับเป็นตัวเร่งสำคัญที่ให้นักเรียนต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมทั้งระบบการศึกษาไม่รองรับต่อความหลากหลายและข้อจำกัดรายบุคคลได้ การขับเคลื่อนภารกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาซึ่ง กสศ. ดำเนินการร่วมกับภาคีหุ้นส่วนทางการศึกษาของ กสศ. จึงต้องปรับตัวหรือปรับรูปแบบวิธีการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ยังเป็นปีแรกของการร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อดำเนินงานตามมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาสังคมในการค้นหาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายควบคู่กับการพัฒนากลไกในระดับพื้นที่ไปพร้อมกัน จึงพบปัญหาอุปสรรคและความท้าทายในการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

- ความท้าทายในการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจข้อมูลเด็กและเยาวชนที่ไม่พบรายชื่อในระบบการศึกษาดังแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับพื้นที่ และการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการช่วยเหลือเป็นระยะโดยผลักดันให้เกิดการใช้งานผ่านระบบสารสนเทศ Thailand Zero Dropout เพื่อให้ทุกหน่วยงาน ได้เห็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบันร่วมกัน รวมทั้งผลักดันให้เกิดการใช้ระบบและฐานข้อมูลกลางเพื่อช่วยให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ความท้าทายของการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่มีโครงสร้างปัญหาซับซ้อนและมีหน่วยงานเกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน โดยยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักอย่างชัดเจน
- ความท้าทายในการพัฒนากลไกใหม่เพื่อติดตาม ช่วยเหลือ ส่งต่อ ดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษานอกเหนือไปจากกลไกหน่วยงานรัฐที่มีการดำเนินการในระดับพื้นที่อยู่แล้วนั้น ชุมชน ครู และสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดึงเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอาจเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ในระดับพื้นที่ เช่น ชุมชน โรงเรียน ได้
- ความท้าทายในการผลักดันให้หน่วยงานจัดการศึกษาเกิดการปรับตัวและออกแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเพื่อรองรับความหลากหลาย ไม่เพียงแต่การนำเด็กและเยาวชนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบเดียวเท่านั้น ซึ่งหน่วยงานจัดการศึกษาจะเป็นหลักสำคัญในการสร้างให้เกิดระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นได้ในระยะยาวและเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นรองรับต่อความต้องการของผู้เรียนและทักษะตามความต้องการในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ส่วนที่ 4 :

ก้าวต่อไปของ กสศ.

ก้าวต่อไปของ กสศ. ปี 2568

แผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 กสศ. มุ่งเน้นการทำงานเพื่อให้เกิดหลักประกันการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ เกิดต้นแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีทางเลือก และยืดหยุ่นอย่างมีคุณภาพ และกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนร่วมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืน (sustainable systems change) ซึ่งทุกคนร่วมเป็นเจ้าของวาระการสร้างเสมอภาคทางการศึกษาร่วมกันอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม โจทย์ของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จากปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชน ประกอบกับแนวโน้มโครงสร้างประชากรไทยที่มีการหดตัวลงในอัตราเร่งสูง ประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 3-21 ปี ล้วนเป็นความท้าทายสำคัญต่อการดำเนินงานของ กสศ. ในระยะสามปีต่อจากนี้ (ปี 2568-2570) ซึ่งยังคงมุ่งเป้าการทำงานให้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสมากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนเปราะบางที่หลุดออกจากระบบการศึกษาให้มีโอกาสกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นหรือได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยจะดำเนินการตามกลยุทธ์หลัก 6 ข้อดังนี้

- 1 ชี้นำเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษา**
 เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและส่งต่อให้หน่วยงานระดับนโยบายและระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนติดตามการศึกษาและการเรียนรู้ให้เต็มตามศักยภาพ
- 2 ลดอุปสรรคการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส**
 เพื่อให้คงอยู่ในระบบการศึกษาและการเรียนรู้ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3 ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพต้นแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น**
 หน่วยจัดการเรียนรู้ หน่วยงานผลิตและพัฒนาครู รวมทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอนและเครือข่ายครู
- 4 เหนี่ยวนำความร่วมมือภาคีเครือข่าย โดยสนับสนุนให้ภาคีเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนผ่านนวัตกรรมการระดมทรัพยากรและข้อมูลเพื่อร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา**
- 5 สื่อสารและผลักดันองค์ความรู้ วิจัยและนวัตกรรม**
 ร่วมกับหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย และต้นแบบการทำงาน
- 6 พัฒนางองค์กรให้เป็นองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้**
 เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการขับเคลื่อนองค์กร

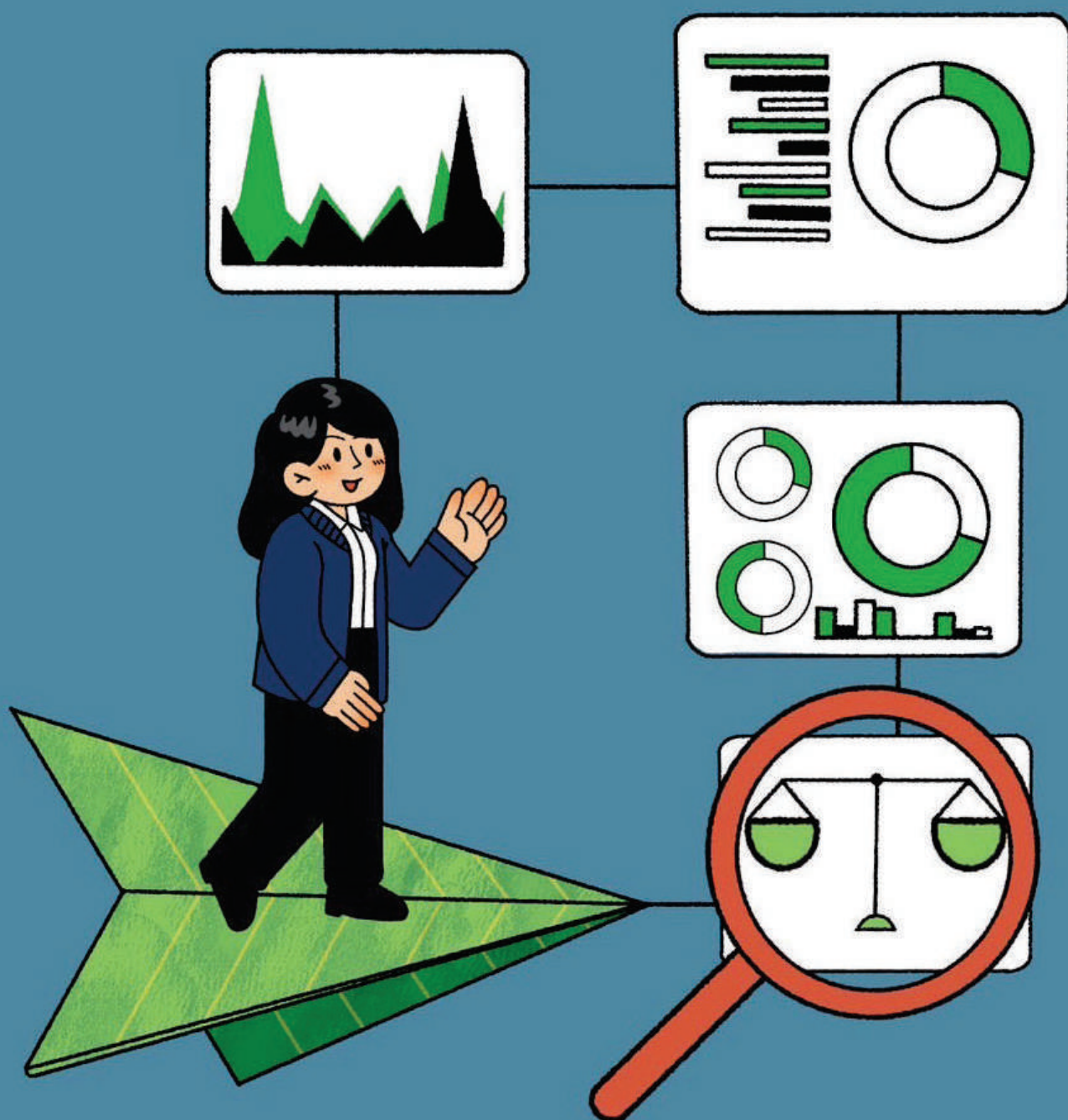
ในปี 2568 กสศ. จะเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในโครงการต่อเนื่องและการขับเคลื่อนมาตรการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ซึ่งเป็นภารกิจที่ กสศ. มีโอกาสได้ดำเนินงานร่วมกับ 10 หน่วยงานตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ส่วนที่ 3.1 หน้า 43-46) เพื่อผลักดันให้หน่วยงานในระดับพื้นที่ได้รับข้อมูลเด็กและเยาวชนในวัยเรียนที่ไม่พบข้อมูลในระบบการศึกษาในพื้นที่ของตน พัฒนากลไกการค้นหาและทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนไม่สามารถไปเรียนหรือหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะตามทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละคน ควบคู่ไปกับการสนับสนุนงานพัฒนาต้นแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เช่น แนวทางการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วย 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ สำหรับโรงเรียนที่ผสมผสานระหว่างการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนได้มีทางเลือกที่ตรงกับความต้องการของตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

ความท้าทายที่สำคัญ คือ การสร้างทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่องให้แก่เด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตและพื้นที่ของตน สามารถเพิ่มโอกาสการมีงานทำและออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่น พร้อมทั้งกระจายความเป็นเจ้าของโจทย์การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานี้ให้กับทุกภาคส่วนผ่านวิสัยทัศน์ร่วมกัน ตลอดจนการนำต้นแบบนวัตกรรม องค์ความรู้ และฐานข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานหรือพื้นที่นำไปขยายผลให้เป็นนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้ การเชื่อมโยงและประสานผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพครู และหน่วยจัดการเรียนรู้จึงเป็นพันธกิจสำคัญของ กสศ.

ทั้งนี้ กสศ. ตระหนักดีว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยทั้งการระดมทรัพยากรและการร่วมแรงร่วมใจของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถค้นหาเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม เกิดการส่งต่อและชี้เป้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในมิติทางสังคมหรือสุขภาวะร่วมกันอย่างจริงจัง และการผลักดันให้ทุกภาคส่วนร่วมเป็นเจ้าของวาระความเสมอภาคทางการศึกษา จึงจะสามารถสร้างโอกาสทางการศึกษาและทางเลือกการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นในรูปแบบต่าง ๆ จนพัฒนาเป็นหลักประกันโอกาสทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 5 :

รายงานทางการเงิน และประสิทธิภาพองค์กร

5.1

รายงานผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน

คณะกรรมการตรวจสอบภายใน (คตส.) มีองค์ประกอบตามที่กำหนดในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ดังนี้

1. นางภัทรพร วรทรัพย์	ประธานกรรมการ	ผู้แทนกระทรวงการคลัง
2. นางนภาพร บุญสร้าง	กรรมการ	ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ
ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2567
3. นายรัชชัย เกียรติกวนกุล	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะกรรมการบริหาร กสศ. แต่งตั้ง

กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งระหว่างปี

1. นายเอก มุติตาภรณ์	ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ
ดำรงตำแหน่งวันที่ 30 ธันวาคม 2564 ถึงวันที่ 22 เมษายน 2567 |
|----------------------|--|

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 คตส. ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. โดยมีการประชุมรวม 9 ครั้ง กรรมการตรวจสอบภายในทุกคน เข้าร่วมประชุมครบองค์ประชุม มีการประชุมร่วมกับผู้สอบบัญชีทุกไตรมาส และประชุมร่วมกับผู้จัดการ กสศ. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน อีกทั้ง คตส. ได้รายงานผลการดำเนินงานเป็นรายไตรมาส ต่อคณะกรรมการบริหาร กสศ. สรุปสาระสำคัญของ การปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ดังนี้

1. การกำกับดูแลฝ่ายตรวจสอบภายใน

คตส. เห็นชอบผลการประเมินการผ่านการทดลองปฏิบัติงาน (รอบระยะเวลา 3 เดือน) ของหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และเห็นชอบเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน

2. การรายงานความคืบหน้าการปฏิบัติงานตามแผนการตรวจสอบภายใน

คตส. ได้พิจารณาความคืบหน้าการปฏิบัติงานตามแผนการตรวจสอบภายใน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และ 2567 รวมทั้งเห็นชอบการจัดทำแผนการตรวจสอบภายใน (แผนระยะสั้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 และแผนระยะยาว ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 - 2571) และรับทราบแผน การดำเนินงานจัดจ้างบุคคลภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบภายใน (co-source) มาร่วมดำเนินการปฏิบัติงานตามแผน การตรวจสอบภายใน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

3. การสอบทานผลการตรวจสอบประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของฝ่ายตรวจสอบภายใน

คตส. สอบทานผลการประเมินการควบคุมภายในของผู้ตรวจสอบภายใน (แบบ ป.ค.6) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567 และสอบทานผลการตรวจสอบ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1. การตรวจสอบการควบคุมระบบสินทรัพย์ถาวร 2. การตรวจสอบระบบการควบคุมภายในของค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการโครงการ 3. การดำเนินการให้ทุนการศึกษาและการให้ทุนโครงการย่อย พร้อมการติดตามผลการตรวจสอบ ของ 3 สำนัก ซึ่งสามารถดำเนินการได้ตามข้อเสนอแนะ 4. การตรวจสอบการระดมทุนเงินบริจาค

4. การสอบทานความเหมาะสมของกฎบัตรคณะกรรมการตรวจสอบภายใน กสศ. ประจำปี พ.ศ. 2567 และพิจารณาให้ความเห็นชอบการสอบทานกฎบัตรของฝ่ายตรวจสอบภายใน ประจำปี พ.ศ. 2567

คตส. ได้พิจารณาร่างกฎบัตรทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งอ้างอิงหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ และกรอบการจัดทำกฎบัตรของคณะกรรมการตรวจสอบ และกฎบัตรของหน่วยงานตรวจสอบภายใน ของกรมบัญชีกลาง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ฝ่ายตรวจสอบภายในปรับปรุงรายละเอียด ก่อนนำเสนอกฎบัตรคณะกรรมการตรวจสอบภายใน พ.ศ. 2567 ต่อคณะกรรมการบริหาร กสศ. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ส่วนกฎบัตรฝ่ายตรวจสอบภายใน พ.ศ. 2566 คตส. เห็นว่ามีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการดำเนินการต่อไป

5. การสอบทานการบริหารจัดการความเสี่ยงและการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านทุจริต ของ กสศ.

คตส. ได้สอบทานประสิทธิภาพและความเหมาะสมของกระบวนการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้มั่นใจว่ากระบวนการบริหารความเสี่ยง ครอบคลุมปัจจัยเสี่ยงทั้งภายในและภายนอก ทั้งในด้านกลยุทธ์ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการเงิน และด้านทุจริตซึ่งส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงขององค์กร โดย คตส. ได้ให้แนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ของสำนักงาน กสศ. และเสนอให้สำนักงาน กสศ. รายงานความคืบหน้าในเหตุการณ์ที่อาจมีความเสี่ยงด้านการทุจริตเป็นประจำทุกไตรมาส

6. การรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของสำนักงาน กรณีการทำรายการเบิกจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาผิดปกติในโครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ

คตส. รับทราบรายงานข้อเท็จจริงและมาตรการของสำนักงาน กสศ. กรณีการทำรายการเบิกจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาผิดปกติในโครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ พบว่าผู้ทำรายการเป็นลูกจ้าง ที่ได้ลาออกไปแล้ว ได้มีการคืนค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ได้เบิกจ่ายไปโดยไม่ถูกต้องแก่สำนักงานจนครบถ้วนแล้ว และอยู่ระหว่างการดำเนินคดีทางอาญากับอดีตลูกจ้างคนดังกล่าวตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องโดย คตส. มีข้อเสนอแนะในเรื่อง การจัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้รับทุนให้สามารถติดตามตรวจสอบได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ การกำหนดสิทธิหน้าที่เกี่ยวกับการอนุมัติเอกสาร รวมทั้งการแจ้งเตือนพนักงานและผู้บริหารตามสายบังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความระมัดระวังมากขึ้นในอนาคตและเห็นควรให้ กสศ. ปรับปรุงกระบวนการเบิกจ่ายและการอนุมัติ ควรแยกออกจากกัน เพื่อเป็นการถ่วงดุลทางด้านการบริหาร (check and balance)

7. การสอบทานรายงานทางการเงินและการประชุมหารือกับผู้สอบบัญชี

คตส. รับทราบหนังสือจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) แจ้งผลการตรวจสอบรายงานทางการเงินของ กสศ. สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566 ตามรายงานของผู้สอบบัญชี และ คตส. ได้สอบทานรายงานทางการเงิน ไตรมาสหนึ่ง ไตรมาสสอง และ ไตรมาสสาม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีข้อสังเกตเพิ่มเติม ที่สำคัญ ดังนี้

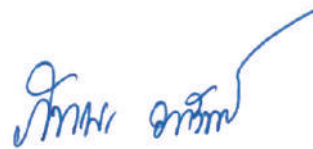
- ค่าตอบแทนตามผลงานต้องมาจากส่วนของรายได้อื่น ซึ่งเป็นเงินนอกงบประมาณและไม่ใช่เงินบริจาค โดยบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566 เนื่องจากเป็นค่าตอบแทนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
- การยืมเงินตรงจ่าย ให้ฝ่ายบริหารมีการจัดอบรมหรือข้อบังคับเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยืมเงินตรงจ่าย
- รายได้ของสำนักงาน กสศ. สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสมในจำนวนที่สูงมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกไตรมาส ซึ่งสำนักงาน กสศ. ได้ชี้แจงว่า ในช่วงไตรมาสที่ 2-3 เป็นช่วงที่ได้รับงบประมาณ และจะมีการเบิกจ่ายสูงสุดในช่วงไตรมาส 4 เช่น งานทุนเสมอภาค และทุนอื่น ๆ ที่จะมีการเบิกจ่ายเพิ่ม

8. การพิจารณากรอบวงเงินการสรรหาผู้สอบบัญชี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

คตส. ได้พิจารณากรอบวงเงินการจัดจ้างผู้สอบบัญชีของสำนักงาน กสศ. สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จำนวน 1,200,000 บาท และทางสำนักงาน กสศ. ได้จัดทำรายละเอียดของค่าใช้จ่ายและเหตุผลสำหรับกรอบวงเงินที่เสนอ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา และ รับทราบหนังสือจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) แจ้งผลการเห็นชอบผู้สอบบัญชีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

9. การประชุมร่วมกับผู้จัดการสำนักงาน กสศ.

คตส. ได้ประชุมหารือร่วมกับผู้จัดการสำนักงาน กสศ. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 2 ครั้ง โดยมีข้อหารือในประเด็นแนวทางการดำเนินงานของผู้ตรวจสอบภายใน รวมถึงแนวทางการประเมินผลการทดลองงานของหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในประจำปี

(นางภัทรพร วรทรัพย์)
ประธานกรรมการตรวจสอบภายใน

5.2

รายงานการเงินและรายงาน
ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

เสนอ คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบรายงานการเงินของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กองทุน) ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน และงบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันและหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า รายงานการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และผลการดำเนินงาน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการบัญชี ภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากกองทุนตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่กำหนดโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี รวมถึงมาตรฐานเรื่องความเป็นอิสระที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี (ประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรายงานการเงิน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามความรับผิดชอบด้านจรรยาบรรณอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ 26 เกี่ยวกับการแก้ไขข้อผิดพลาดของงวดก่อน ในปี 2567 กองทุนพบข้อผิดพลาดในการบันทึกบัญชีค่าตอบแทนตามผลงานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับปี 2566 กองทุนจึงได้ปรับปรุงผลกระทบของข้อผิดพลาดดังกล่าวย้อนหลังในรายงานการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566 ที่แสดงเป็นข้อมูลเปรียบเทียบ ทั้งนี้ความเห็นของข้าพเจ้าไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเรื่องนี้

ข้อมูลอื่น

ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบต่อข้อมูลอื่น ข้อมูลอื่นประกอบด้วย ข้อมูลซึ่งรวมอยู่ในรายงานประจำปี แต่ไม่รวมถึงรายการการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีที่อยู่ในรายงานประจำปีนั้น ซึ่งผู้บริหารจะจัดเตรียมรายงานประจำปีให้ข้าพเจ้าภายหลังวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีนี้

ความเห็นของข้าพเจ้าต่อรายงานการเงินไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลอื่นและข้าพเจ้าไม่ได้ให้ความเชื่อมั่นต่อข้อมูลอื่น

ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรายงานการเงินคือ การอ่านและพิจารณาว่าข้อมูลอื่นมีความขัดแย้งที่มีสาระสำคัญกับรายงานการเงินหรือกับความรู้ที่ได้รับจากการตรวจสอบของข้าพเจ้าหรือปรากฏว่าข้อมูลอื่นมีการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านรายงานประจำปี หากข้าพเจ้าสรุปได้ว่าการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องสื่อสารเรื่องดังกล่าวกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลดำเนินการแก้ไขข้อมูลที่แสดงขัดต่อข้อเท็จจริง

ความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลต่อรายงานการเงิน

ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนอรายงานการเงินเหล่านี้โดยถูกต้องตามที่ควรตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่ผู้บริหารพิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำรายงานการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำรายงานการเงิน ผู้บริหารรับผิดชอบในการประเมินความสามารถของกองทุนในการดำเนินงานต่อเนื่องเปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่อง (ตามความเหมาะสม) และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องเว้นแต่มีข้อกำหนดในกฎหมายหรือเป็นนโยบายรัฐบาลที่จะเลิกกองทุนหรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลมีหน้าที่ในการกำกับดูแลกระบวนการในการจัดทำรายงานการเงินของกองทุน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่ารายงานการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลคือความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติงานตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชีจะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่ารายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานการเงินจากการใช้รายงานการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ข้าพเจ้าใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของข้าพเจ้ารวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในรายงานการเงินไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติงานตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาดเนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงข้อมูล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริงหรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน
- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของกองทุน

- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้บริหารใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยผู้บริหาร
- สรุปเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของผู้บริหารและจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับ สรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของกองทุนในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องกล่าวไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าโดยให้ข้อสังเกตถึงการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงินที่เกี่ยวข้องหรือถ้าการเปิดเผยดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้กองทุนต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง
- ประเมินการนำเสนอโครงสร้างและเนื้อหาของรายงานการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลว่ารายงานการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ในรูปแบบที่ทำให้มีการนำเสนอข้อมูลโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำกับดูแลในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งรวมถึงขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบรวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายในหากข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

ผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบงานสอบบัญชีและนำเสนอรายงานฉบับนี้คือ

(นางสาวอัจฉรา สุขโนบุญยู)

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทะเบียนเลขที่ 4642

บริษัท เอเอ็นเอส ออดิท จำกัด

กรุงเทพฯ วันที่ 21 เมษายน 2568

รายงานการเงิน

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2567

	หมายเหตุ	หน่วย : บาท	
		2567	2566 (ปรับปรุงใหม่)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	4	314,920,223.69	343,399,869.99
ลูกหนี้ระยะสั้น	5	646,389.10	1,031,912.30
เงินลงทุนระยะสั้น	6	1,446,926,027.07	1,787,290,000.81
ดอกเบียค้างรับ		7,526,309.77	5,016,785.10
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น		448,583.83	1,096,194.24
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		1,770,467,533.46	2,137,834,762.44
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	7	589,634,269.20	458,710,446.02
ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ - สุทธิ	8	61,982,168.80	65,023,694.74
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ	9	97,407,141.96	144,097,131.54
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	10	4,535,453.00	4,682,053.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		753,559,032.96	672,513,325.30
รวมสินทรัพย์		2,524,026,566.42	2,810,348,087.74

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จิตรุสพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2567

	หมายเหตุ	หน่วย : บาท	
		2567	2566
หนี้สินและสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			(ปรับปรุงใหม่)
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้ระยะสั้น	11	83,955,691.47	92,183,125.82
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	26	11,912,537.73	11,539,006.18
หนี้สินหมุนเวียนอื่น		11,737,305.70	12,388,117.76
รวมหนี้สินหมุนเวียน		107,605,534.90	116,110,249.76
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
สำรองผลประโยชน์พนักงาน	12	13,706,804.94	9,503,374.64
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน		13,706,804.94	9,503,374.64
รวมหนี้สิน		121,312,339.84	125,613,624.40
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
ทุน	14	1,011,958,077.72	1,011,958,077.72
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	26	1,388,652,591.96	1,671,897,337.79
องค์ประกอบอื่นของสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	15	2,103,556.90	879,047.83
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		2,402,714,226.58	2,684,734,463.34
รวมหนี้สินและสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		2,524,026,566.42	2,810,348,087.74

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จิตรฤกษ์พิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2567

	หมายเหตุ	หน่วย : บาท	
		2567	2566 (ปรับปรุงใหม่/ จัดประเภทใหม่)
รายได้			
รายได้จากงบประมาณ	16	6,044,080,100.00	6,073,759,000.00
รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาค	17	89,274,145.08	58,145,365.04
รายได้อื่น	18	88,463,194.42	46,575,185.23
รวมรายได้		6,221,817,439.50	6,178,479,550.27
ค่าใช้จ่าย			
ค่าใช้จ่ายโครงการ	19	6,228,595,083.84	6,091,302,234.11
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	20, 27	109,841,464.31	92,108,903.26
ค่าใช้จ่ายเงินชดเชยการเลิกจ้าง	21, 27	5,248,540.30	10,241,254.64
ค่าตอบแทน	22, 26, 27	9,580,680.00	14,103,436.00
ค่าใช้สอย	23, 27	86,519,743.34	81,375,454.97
ค่าวัสดุ	24, 27	2,780,798.65	3,071,857.39
ค่าสาธารณูปโภค	25, 27	6,262,172.24	6,324,404.37
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย		56,233,702.65	50,257,596.85
รวมค่าใช้จ่าย		6,505,062,185.33	6,348,785,141.59
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิสำหรับปี		(283,244,745.83)	(170,305,591.32)

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จิตรุสพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2567

หน่วย : บาท

หมายเหตุ	ทุน	รายได้สูงกว่า ค่าใช้จ่ายสะสม	องค์ประกอบอื่น ของสินทรัพย์สุทธิ/ ส่วนทุน	รวมสินทรัพย์สุทธิ/ ส่วนทุน
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2565	1,011,958,077.72	1,842,202,929.11	146,728.73	2,854,307,735.56
การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน:				
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิสำหรับปี				
- ปรับปรุงใหม่	-	(170,305,591.32)	-	(170,305,591.32)
กำไรจากการปรับมูลค่าเงินลงทุน	-	-	732,319.10	732,319.10
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566				
- ปรับปรุงใหม่	1,011,958,077.72	1,671,897,337.79	879,047.83	2,684,734,463.34
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566				
- ตามที่รายงานไว้เดิม	1,011,958,077.72	1,682,766,407.79	879,047.83	2,695,603,533.34
ผลสะสมจาก				
การแก้ไขข้อผิดพลาดของปีก่อน	26	(10,869,070.00)	-	(10,869,070.00)
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566				
- ปรับปรุงใหม่	1,011,958,077.72	1,671,897,337.79	879,047.83	2,684,734,463.34
การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน:				
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิสำหรับปี				
	-	(283,244,745.83)	-	(283,244,745.83)
กำไรจากการปรับมูลค่าเงินลงทุน	-	-	1,224,509.07	1,224,509.07
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2567	1,011,958,077.72	1,388,652,591.96	2,103,556.90	2,402,714,226.58

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จิตรฤกษ์พิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

หมายเหตุประกอบงบการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2567

1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 การจัดตั้งกองทุน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กองทุน) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยให้มีการโอนบรรดากิจการทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หนี้ ภาระผูกพัน เจ้าหนี้ที่ และลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ตามระเบียบกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน พ.ศ. 2553 ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไปเป็นของกองทุน ทั้งนี้ไม่รวมถึงหนี้ของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพตามสัญญาเงินยืมระหว่างกระทรวงการคลังเลขที่ 1/2554 ลงวันที่ 4 เมษายน 2554 และเลขที่ 2/2554 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2554 สำหรับหนี้ดังกล่าวที่เป็นภาระของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจมีมติให้หนี้ดังกล่าวเป็นพับได้ ซึ่งได้กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

1.2 สถานที่ตั้งของกองทุน

กองทุนมีสำนักงานตั้งอยู่ที่ เลขที่ 388 อาคารเอส. พี. ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

1.3 วัตถุประสงค์ของกองทุน

กองทุนมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1.3.1 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย
- 1.3.2 ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาสจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3.3 เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน
- 1.3.4 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้
- 1.3.5 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถรู้ และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน

- 1.3.6 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู
- 1.3.7 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาสนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

1.4 แหล่งที่มาของเงินและทรัพย์สินของกองทุน มีดังนี้

- 1.4.1 เงินและทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา 47 และมาตรา 48 ของ พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561
- 1.4.2 เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิมจำนวนหนึ่งพันล้านบาท
- 1.4.3 เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปีตามแผนการใช้จ่ายเงินที่คณะกรรมการบริหารกองทุนและคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว
- 1.4.4 เงินรายได้ที่ได้รับจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- 1.4.5 รายได้จากการดำเนินงานและการลงทุนของกองทุน
- 1.4.6 เงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้
- 1.4.7 รายได้หรือผลประโยชน์อื่นที่กองทุนได้รับไม่ว่าโดยทางใด
- 1.4.8 ดอกผลของเงินและทรัพย์สินของกองทุน

1.5 การลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน

การลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 และระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน พ.ศ. 2562

2

เกณฑ์การจัดทำรายงานทางการเงิน

2.1 เกณฑ์ในการจัดทำรายงานการเงิน

รายงานการเงินฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลัง พ.ศ. 2561 รายการที่ปรากฏในรายงานการเงินฉบับนี้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐ และนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด จัดทำขึ้นตามรูปแบบการนำเสนอรายงานการเงินของหน่วยงานของรัฐที่กำหนดตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค 0410.2/ว 479 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2563 และ กค 0410.2/ว 559 ลงวันที่ 25 กันยายน 2566 เรื่อง รูปแบบการนำเสนอรายงานการเงินของหน่วยงานของรัฐ เริ่มใช้สำหรับการจัดทำรายงานทางการเงินตั้งแต่วาระเวลาบัญชีปี 2567

ในรายงานการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีปี 2567 กองทุนพิจารณาไม่นำงบกระแสเงินสด ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 7 เรื่อง งบกระแสเงินสด มาใช้ในการจัดทำรายงานการเงินชุดนี้ ซึ่งมาตรฐานการบัญชีฉบับดังกล่าวไม่ได้ถูกกำหนดตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค 0410.2/ว 479 และ กค 0410.2/ว 559

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อข้อมูลเปรียบเทียบในรายงานการเงินของปีก่อนหน้า เนื่องจากการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวข้างต้นเท่านั้น

รายงานการเงินนี้ได้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์ราคาทุนเดิม เว้นแต่จะได้เปิดเผยเป็นอย่างอื่นในนโยบายการบัญชี

การจัดทำรายงานการเงินของกองทุนมีรอบระยะเวลาบัญชีเป็นไปตามปีงบประมาณ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

รายงานการเงินนี้ได้จัดทำเป็นภาษาไทย และมีหน่วยเงินตราเป็นบาท ซึ่งการจัดทำรายงานการเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานในประเทศ ดังนั้นเพื่อความสะดวกของผู้อ่านรายงานการเงินที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาไทย จึงได้จัดทำรายงานการเงินฉบับภาษาอังกฤษขึ้นโดยแปลจากรายงานการเงินฉบับภาษาไทย ในกรณีที่มีความขัดแย้ง หรือความแตกต่างในการตีความระหว่างสองภาษาให้ใช้รายงานการเงินฉบับภาษาไทยมีผลบังคับตามกฎหมาย

3 สรุปนโยบายบัญชีที่สำคัญ

3.1 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย เงินสดในมือและเงินฝากสถาบันการเงิน ซึ่งมีอายุครบกำหนดไม่เกิน 3 เดือน โดยไม่รวมรายการเงินฝากธนาคารที่มีภาระค้ำประกัน

3.2 ลูกหนี้ระยะสั้น

ลูกหนี้ระยะสั้น หมายถึง ลูกหนี้เงินยืมตรงจ่ายให้แก่พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ยืมเงินไปใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน หน่วยงานจะรับรู้ลูกหนี้ในกรณีนี้ตามราคาทุน

3.3 เงินลงทุน

เงินลงทุน หมายถึง เงินฝากธนาคารประเภทประจำที่มีกำหนดจ่ายคืนเกินกว่า 3 เดือน ตราสารหนี้ ตราสารทุน และสินทรัพย์อื่นที่ถือไว้เพื่อรับผลตอบแทน

กองทุนจัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะสั้นหรือจัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาว ดังนี้

- เงินลงทุนระยะสั้น หมายถึง เงินลงทุนที่กองทุนตั้งใจจะถือไว้ไม่เกิน 1 ปี หรือมีกำหนดจ่ายคืนไม่เกิน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน
- เงินลงทุนระยะยาว หมายถึง เงินลงทุนที่กองทุนตั้งใจจะถือไว้เกิน 1 ปี หรือมีกำหนดจ่ายคืนเกินกว่า 1 ปี นับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน

ตราสารหนี้ หมายถึง ตราสารที่แสดงว่าผู้ออกตราสารมีภาระผูกพันทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะต้องจ่ายเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นให้แก่ผู้ถือตราสารตามจำนวนและเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยชัดเจน หรือโดยปริยาย กองทุนจัดประเภทดังนี้

- ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หมายถึง เงินลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ที่กองทุนมีความตั้งใจแน่วแน่ และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้โดยที่กองทุนจะไม่ขายตราสารดังกล่าวก่อนครบกำหนดหรือจะไม่โอนเปลี่ยนแปลงประเภทตราสารดังกล่าว กองทุนวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดที่กองทุนตั้งใจจะถือจนครบกำหนดด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายหักด้วยค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน ผลต่างระหว่างราคาทุนที่ซื้อมากับมูลค่าถ่ถอนของตราสารหนี้จะถูกตัดจ่ายโดยวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตลอดอายุของตราสารหนี้ที่เหลือ

- ตราสารหนี้ที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำ หมายถึง ตราสารหนี้ที่กองทุนถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ กองทุนวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่อยู่ในความต้องการของตลาดที่กองทุนไม่ได้ตั้งใจจะถือจนครบกำหนดที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน
- ตราสารหนี้ที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง ตราสารหนี้ทุกชนิดซึ่งไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำและในขณะเดียวกันไม่ถือเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด กองทุนวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารหนี้ทั้งที่อยู่ในความต้องการของตลาดและไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาดที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายด้วยมูลค่ายุติธรรมหักค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน

ตราสารทุน หมายถึง ตราสารที่แสดงว่าผู้ถือตราสารมีความเป็นเจ้าของในส่วนได้เสียในสินทรัพย์ที่เหลืออยู่ของกิจการหรือกองทุนที่ไปลงทุนหลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว กองทุนจัดประเภทดังนี้

- ตราสารทุนที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำ หมายถึง ตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่กองทุนถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ กองทุนวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน
- ตราสารทุนที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง ตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่ไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำ และเงินลงทุนในหน่วยงานที่ถูกควบคุม และเงินลงทุนในหน่วยงานร่วม กองทุนวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายด้วยมูลค่ายุติธรรมหักค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน

ตราสารทุนที่ถือเป็นเงินลงทุนทั่วไป

- เงินลงทุนทั่วไป หมายถึง เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดทำให้กองทุนไม่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำหรือหลักทรัพย์เพื่อขาย และไม่มีความสัมพันธ์ถึงขั้นที่จะสามารถควบคุมกิจการหรือหน่วยงาน หรือมีอิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญได้
- กองทุนวัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารทุนที่จัดเป็นเงินลงทุนในเงินลงทุนทั่วไปด้วยราคาทุนเดิมหักด้วยค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน

ในกรณีที่เป็นเงินลงทุนประเภทตราสารหนี้ ตราสารทุน และหน่วยลงทุนของกองทุนรวม ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด นอกเหนือจากตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดที่มีดอกเบี้ยจะต้องบันทึกดอกเบี้ยในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินโดยวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

3.4 ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์

กองทุนแสดงรายการส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ ตามราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม

อุปกรณ์ได้แก่ ครุภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ รับรู้รายการอุปกรณ์เฉพาะรายการที่มีมูลค่าขั้นต่ำต่อหน่วยหรือต่อชุด ตั้งแต่ 10,000 บาท ขึ้นไป ยกเว้นรายการที่ได้มาก่อนปี 2563 รับรู้อุปกรณ์ที่มีมูลค่าขั้นต่ำ ตั้งแต่ 5,000 บาท ขึ้นไป ส่วนครุภัณฑ์ที่มีมูลค่าต่อหน่วยต่ำกว่า 10,000 บาท บันทึกรับรู้เป็นค่าครุภัณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์

ราคาทุนรับรู้เมื่อเริ่มแรกที่ได้สินทรัพย์มารวมถึงต้นทุนทางตรงอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหาสินทรัพย์เพื่อให้สินทรัพย์อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ตามวัตถุประสงค์รวมทั้งต้นทุนในการรื้อถอน ขนย้าย และการบูรณะสถานที่ตั้งของสินทรัพย์ซึ่งเป็นการผูกพันของกองทุน (ถ้ามี)

ต้นทุนของการปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้นอย่างสำคัญ ต้นทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงแทนส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์ตามระยะเวลาที่กำหนด กองทุนจะรับรู้ต้นทุนดังกล่าวไว้เป็นส่วนหนึ่งของราคาตามบัญชีของสินทรัพย์และคิดค่าเสื่อมราคา ทั้งนี้สำหรับกรณีที่มีการเปลี่ยนแทนและได้บันทึกเป็นส่วนหนึ่งของราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ กองทุนจะตัดมูลค่าตามบัญชีของส่วนประกอบที่ถูกเปลี่ยนแทนออก

รายการเกี่ยวกับการต่อเติม การต่ออายุหรือปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้น ซึ่งทำให้ราคาเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของสินทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างเป็นสาระสำคัญจะรวมเป็นราคาทุนของสินทรัพย์ ส่วนค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษารับรู้ค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดขึ้น

ค่าเสื่อมราคาบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน คำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์แต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

	อายุการให้ประโยชน์
ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า	5, 10 ปี
ครุภัณฑ์สำนักงาน	5 ปี
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	3, 5 ปี
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	5 ปี
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	3, 5 ปี
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	5 ปี

อุปกรณ์ที่ได้จากการรับโอนในการจัดตั้งเป็นกองทุนคิดค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานที่ยังเหลืออยู่ของอุปกรณ์นั้น ทุกสิ้นรอบปีบัญชีกองทุนจะทบทวนมูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์ อายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์และวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาให้เหมาะสม

กองทุนคิดค่าเสื่อมราคาสำหรับส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์แต่ละส่วนแยกต่างหากจากกัน เมื่อส่วนประกอบแต่ละส่วนนั้นมีต้นทุนที่มีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับต้นทุนทั้งหมดของสินทรัพย์นั้น

ไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคาสำหรับสินทรัพย์ระหว่างก่อสร้างและอุปกรณ์ระหว่างติดตั้ง

กองทุนตัดรายการอุปกรณ์ ออกจากบัญชีเมื่อจำหน่ายสินทรัพย์ รายการผลกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายหรือตัดจำหน่ายสินทรัพย์ จะรับรู้ในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน

3.5 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

สินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้แก่ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงระบบงานต่าง ๆ และต้นทุนเว็บไซต์ ทั้งที่ได้มาจากการจัดซื้อและการจ้างพัฒนาขึ้น โดยกองทุนมีสิทธิควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น และคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจหรือศักยภาพในการให้บริการจากสินทรัพย์นั้นตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป กองทุนแสดงรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามราคาทุนหักค่าตัดจำหน่ายสะสม

ค่าตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการให้ประโยชน์ ดังต่อไปนี้

	อายุการให้ประโยชน์
โปรแกรมคอมพิวเตอร์และระบบงาน	3, 5, 10 ปี
ลิขสิทธิ์	10 ปี

3.6 เจ้านีระยะสั้น

กองทุนรับรู้เจ้าหนี้ระยะสั้นจากการซื้อสินค้าและบริการและเจ้าหนี้รายจ่ายประเภททุน เมื่อกองทุนได้รับสินค้าและบริการและสินทรัพย์จากผู้ขายแล้ว การรับสินค้าและบริการและสินทรัพย์นี้หมายถึงจุดที่กองทุนได้มีการตรวจรับเรียบร้อยแล้ว

3.7 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

กองทุนรับรู้ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายเมื่อเกิดค่าใช้จ่ายขึ้นด้วยมูลค่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วในรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบัน แต่ยังไม่ได้มีการจ่ายเงิน โดยการจ่ายเงินจะกระทำในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไป ค่าใช้จ่ายดังกล่าวอาจเกิดจากข้อกำหนดของกฎหมายข้อตกลงในสัญญาหรือจากบริการที่ได้รับแล้ว

3.8 ผลประโยชน์บุคลากร

กองทุนรับรู้เงินเดือน ค่าจ้าง เงินประจำตำแหน่ง กองทุนสำรองเลี้ยงชีพและสวัสดิการอื่น ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล และการศึกษาบุตร เป็นต้น เป็นค่าใช้จ่ายตามเกณฑ์คงค้าง

สำรองผลประโยชน์พนักงาน

กองทุนคำนวณสำรองผลประโยชน์พนักงานตามระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2567 ด้วยวิธีการประมาณการที่ดีที่สุด ณ วันที่รายงาน

3.9 ประมาณการหนี้สิน

ประมาณการหนี้สินจะรับรู้ก็ต่อเมื่อกองทุนมีภาระผูกพันตามกฎหมายหรือภาระผูกพันจากการอนุมานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีต และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กองทุนจะสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ เพื่อจ่ายชำระภาระผูกพันดังกล่าว และสามารถประมาณจำนวนภาระผูกพันได้อย่างน่าเชื่อถือ

3.10 การใช้ประมาณการทางบัญชี

ในการจัดทำงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด ฝ่ายบริหารต้องใช้การประมาณและตั้งข้อสมมติฐานหลายประการ ซึ่งมีผลกระทบต่อจำนวนเงินที่เกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์และหนี้สินและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์และหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจริงอาจแตกต่างไปจากจำนวนที่ประมาณไว้

3.11 รายได้จากเงินงบประมาณ

รายได้จากเงินงบประมาณรับรู้ตามเกณฑ์ ดังนี้

- (1) กรณีที่เบิกจ่ายเงินเข้าบัญชีของหน่วยงานเพื่อนำไปจ่ายต่อให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินของหน่วยงานรับรู้รายได้จากเงินงบประมาณเมื่อได้ส่งคำขอเบิกเงินกับคลัง
- (2) กรณีที่เบิกหักผลส่งหรือเบิกจ่ายตรงจากรัฐบาลให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินของหน่วยงานโดยหน่วยงานไม่ได้รับตัวเงินรับรู้รายได้จากเงินงบประมาณเมื่อได้รับอนุมัติคำขอเบิกเงินจากคลัง

3.12 รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาค

รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาคเป็นส่วนหนึ่งของรายการโอนตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐฉบับที่ 23 เรื่อง รายได้จากรายการไม่แลกเปลี่ยน คือ การโอนทรัพยากรจากหน่วยงานหนึ่งไปยังอีกหน่วยงานหนึ่งโดยไม่ได้ให้สิ่งตอบแทน ที่มีมูลค่าใกล้เคียงกันเป็นการแลกเปลี่ยน และไม่ใช้รายการทางภาษี

รายได้จากการอุดหนุนและบริจาคที่มีเงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอนรับรู้เป็นรายได้รอการรับรู้เมื่อได้รับเงินและทยอยรับรู้เป็นรายได้เมื่อได้ทำตามเงื่อนไขที่กำหนด สำหรับรายได้จากการอุดหนุนและบริจาคที่ไม่มีเงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอนไม่ว่าจะมีข้อจำกัดของสินทรัพย์ที่โอนหรือไม่ รับรู้เป็นรายได้เมื่อได้รับสินทรัพย์รับโอนที่เป็นไปตามเกณฑ์การรับรู้สินทรัพย์

- ข้อจำกัดของสินทรัพย์ที่โอน ไม่รวมถึงข้อกำหนดให้ต้องคืนสินทรัพย์ที่รับโอน หรือประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการอื่นที่ต้องคืนให้แก่ผู้โอน ถ้าไม่ใช้สินทรัพย์ตามที่ระบุไว้ดังนั้นเมื่อเริ่มมีสิทธิควบคุมสินทรัพย์ภายใต้ข้อจำกัด ผู้รับโอนไม่ได้มีการผูกพันในปัจจุบันที่ต้องโอนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ หรือศักยภาพในการให้บริการให้แก่บุคคลที่สาม เมื่อผู้รับโอนทำผิดข้อจำกัด ผู้โอนหรือฝ่ายอื่นอาจมีทางเลือกในการใช้บทลงโทษต่อผู้รับโอน ดังนั้นเมื่อหน่วยงานได้รับสินทรัพย์ตามข้อจำกัดจึงรับรู้รายได้ทันที
- เงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอน กำหนดให้หน่วยงานจะต้องใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการของสินทรัพย์ตามที่ระบุไว้ หรือต้องคืนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการแก่ผู้โอนในกรณีที่ผิดเงื่อนไขนั้น ดังนั้นหน่วยงานผู้รับโอนสินทรัพย์ จึงมีการผูกพันในปัจจุบันที่ต้องส่งมอบประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการแก่บุคคลที่สามเมื่อเริ่มมีสิทธิควบคุมสินทรัพย์ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข ทั้งนี้เพราะผู้รับโอนไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสไหลออกของทรัพยากร เนื่องจากมีข้อกำหนดให้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ในการส่งมอบสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลที่สาม หรือไม่เช่นนั้นต้องส่งคืนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการให้แก่ผู้โอน ดังนั้นเมื่อผู้รับโอนเริ่มรับรู้สินทรัพย์ตามเงื่อนไขจึงเกิดหนี้ขึ้นด้วย

3.13 ค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนโครงการ

เงินอุดหนุนโครงการ เป็นค่าใช้จ่ายของกองทุนที่จ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการที่เป็นภารกิจของกองทุนในการดำเนินการตามภารกิจของกองทุน โดยจ่ายเป็นเงินสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวกับการทำงานเพื่อให้ปฏิบัติการโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ดำเนินงานตามภารกิจของกองทุน ต้องปฏิบัติและส่งมอบงานที่กำหนดไว้แก่กองทุน เงินที่จ่ายเพื่อการอุดหนุนโครงการจะรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อเงินอุดหนุนนั้นได้รับอนุมัติให้แก่ผู้มีสิทธิแล้ว

4

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
เงินสดในมือ	50,000.00	50,000.00
เงินฝากธนาคาร - ออมทรัพย์	309,996,016.19	292,732,006.70
เงินฝากธนาคาร - กระแสรายวัน	4,874,207.50	617,863.29
บัตรเงินฝากที่มีอายุครบกำหนดไม่เกิน 3 เดือน	-	50,000,000.00
รวม	314,920,223.69	343,399,869.99

เงินฝากออมทรัพย์มีอัตราดอกเบี้ยลอยตัวตามที่ธนาคารกำหนด

5 ลูกหนี้ระยะสั้น

ลูกหนี้ระยะสั้น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ลูกหนี้เงินยืมโดยตรงผู้ปฏิบัติงาน	646,389.10	1,031,912.30
รวม	646,389.10	1,031,912.30

ลูกหนี้ระยะสั้น ณ วันสิ้นงวด แยกตามอายุหนี้ ดังนี้

ลูกหนี้ระยะสั้น	หน่วย : บาท			
	ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	เกินกำหนดชำระไม่เกิน 15 วัน	เกินกำหนดชำระเกินกว่า 15 วัน	รวม
30 กันยายน 2567	642,889.10	3,500.00	-	646,389.10
30 กันยายน 2566	692,532.30	-	339,380.00	1,031,912.30

6 เงินลงทุนระยะสั้น

เงินลงทุนระยะสั้น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท		
	30 กันยายน 2567		
	หลักทรัพย์ เพื่อขาย	ตราสารหนี้ ที่จะถึงจนครบกำหนด (ครบกำหนดภายใน 1 ปี)	รวม
ตราสารหนี้ - พันธบัตรรัฐบาล	-	1,347,000,000.00	1,347,000,000.00
กองทุนรวมตลาดเงิน	100,859,237.99	-	100,859,237.99
ส่วนลดมูลค่าเงินลงทุน	-	(3,036,767.82)	(3,036,767.82)
ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	2,103,556.90	-	2,103,556.90
รวม	102,962,794.89	1,343,963,232.18	1,446,926,027.07

หน่วย : บาท			
30 กันยายน 2567			
	หลักทรัพย์ เพื่อขาย	ตราสารหนี้ ที่จะถือจนครบกำหนด (ครบกำหนดภายใน 1 ปี)	รวม
ตราสารหนี้ - พันธบัตรรัฐบาล	-	1,714,000,000.00	1,714,000,000.00
กองทุนรวมตลาดเงิน	79,702,426.99	-	79,702,426.99
ส่วนลดมูลค่าเงินลงทุน	-	(7,291,474.01)	(7,291,474.01)
ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	879,047.83	-	879,047.83
รวม	80,581,474.82	1,706,708,525.99	1,787,290,000.81

เงินลงทุนระยะสั้น ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 ข้างต้น แยกตามระยะเวลาที่จะครบกำหนด ดังนี้

ครบกำหนดภายใน					
	3 เดือน	4-6 เดือน	7-9 เดือน	10-12 เดือน	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถือ					
จนครบกำหนด	1,343,963,232.18	-	-	-	1,343,963,232.18
รวม	1,343,963,232.18	-	-	-	1,343,963,232.18

เงินลงทุนระยะสั้น ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 ข้างต้น แยกตามระยะเวลาที่จะครบกำหนด ดังนี้

ครบกำหนดภายใน					
	3 เดือน	4-6 เดือน	7-9 เดือน	10-12 เดือน	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถือ					
จนครบกำหนด	1,447,937,684.41	-	248,853,444.66	9,917,396.92	1,706,708,525.99
รวม	1,447,937,684.41	-	248,853,444.66	9,917,396.92	1,706,708,525.99

7

เงินลงทุนระยะยาว

เงินลงทุนระยะยาว ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	692,000,000.00	717,000,000.00
ส่วนเกินมูลค่าเงินลงทุน	4,552,471.83	481,287.59
รวม	696,552,471.83	717,481,287.59
หัก ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (ครบกำหนดภายใน 1 ปี)	(106,918,202.63)	(258,770,841.57)
รวม	589,634,269.20	458,710,446.02

เงินลงทุนระยะยาว ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 ข้างต้น แยกตามระยะเวลาที่จะครบกำหนด ดังนี้

	ครบกำหนดภายใน		
	1 ปี	2 - 5 ปี	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	106,918,202.63	589,634,269.20	696,552,471.83
รวม	106,918,202.63	589,634,269.20	696,552,471.83

เงินลงทุนระยะยาว ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 ข้างต้น แยกตามระยะเวลาที่จะครบกำหนด ดังนี้

	ครบกำหนดภายใน		
	1 ปี	2 - 5 ปี	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	258,770,841.57	458,710,446.02	717,481,287.59
รวม	258,770,841.57	458,710,446.02	717,481,287.59

8 ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ - สุทธิ

ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ - สุทธิ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า		
ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า	71,809,462.20	79,012,856.53
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม - ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า	(24,915,137.30)	(25,713,620.75)
ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า - สุทธิ	46,894,324.90	53,299,235.78
ครุภัณฑ์	58,301,990.29	47,029,226.52
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม - ครุภัณฑ์	(43,214,146.39)	(35,304,767.56)
ครุภัณฑ์ - สุทธิ	15,087,843.90	11,724,458.96
รวมส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ - สุทธิ	61,982,168.80	65,023,694.74

ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ - สุทธิ ประกอบด้วย

หน่วย : บาท							
	ส่วนปรับปรุงอาคาร สำนักงานเช่า	ครุภัณฑ์ สำนักงาน	ครุภัณฑ์ไฟฟ้า และวิทยุ	ครุภัณฑ์โฆษณา และเผยแพร่	ครุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์	ครุภัณฑ์ งานบ้านงานครัว	สินทรัพย์ ระหว่างทำ รวม
ราคาทุน							
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565	52,342,085.37	17,568,900.58	78,966.00	14,469,115.70	11,436,669.65	235,459.00	- 96,131,196.30
มูลค่าของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น	1,950,000.00	-	-	206,831.00	1,921,525.06	61,938.05	31,401,629.94
การจำหน่ายออก	-	(11,413.15)	-	(145,941.44)	(1,333,388.60)	-	(1,490,743.19)
โอนเข้า (ออก)	24,720,771.16	2,540,564.67	-	-	-	-	-
ณ วันที่ 30 กันยายน 2566	79,012,856.53	20,098,052.10	78,966.00	14,530,005.26	12,024,806.11	297,397.05	- 126,042,083.05
ค่าเสื่อมราคาสะสม							
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565	(20,571,642.27)	(10,685,590.17)	(78,964.00)	(8,874,872.31)	(9,412,480.88)	(147,489.79)	- (49,771,039.42)
ค่าเสื่อมราคาระหว่างปี	(5,141,978.48)	(3,297,612.54)	-	(2,583,183.82)	(1,672,249.98)	(42,433.98)	- (12,737,458.80)
การจำหน่ายออก	-	11,412.15	-	145,939.44	1,332,758.32	-	- 1,490,109.91
โอนเข้า (ออก)	-	-	-	-	-	-	-
ณ วันที่ 30 กันยายน 2566	(25,713,620.75)	(13,971,790.56)	(78,964.00)	(11,312,116.69)	(9,751,972.54)	(189,923.77)	- (61,018,388.31)
มูลค่าตามบัญชี ณ วันที่							
30 กันยายน 2566	53,299,235.78	6,126,261.54	2.00	3,217,888.57	2,272,833.57	107,473.28	- 65,023,694.74

หน่วย : บาท

ส่วนปรับปรุงอาคาร สำนักงานเช่า	ครุภัณฑ์ สำนักงาน	ครุภัณฑ์ไฟฟ้า และวิทยุ	ครุภัณฑ์โฆษณา และเผยแพร่	ครุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์	ครุภัณฑ์ งานบ้านงานครัว	สินทรัพย์ ระหว่างทำ	รวม
ราคาทุน							
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2566	79,012,856.53	20,098,052.10	14,530,005.26	12,024,806.11	297,397.05	-	126,042,083.05
มูลค่าของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น	742,585.89	109,713.02	1,975,823.06	5,223,469.95	48,738.50	-	12,412,058.84
การจำหน่ายออก	(7,945,980.22)	-	(193,669.98)	(176,079.20)	(26,960.00)	-	(8,342,689.40)
ณ วันที่ 30 กันยายน 2567	71,809,462.20	20,207,765.12	16,312,158.34	17,072,196.86	319,175.55	-	130,111,452.49
ค่าเสื่อมราคาสะสม							
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2566	(25,713,620.75)	(13,971,790.56)	(11,312,116.69)	(9,751,972.54)	(189,923.77)	-	(61,018,388.31)
ค่าเสื่อมราคาระหว่างปี	(7,147,482.77)	(3,352,704.69)	(2,680,261.84)	(1,583,030.68)	(48,623.88)	-	(15,404,226.02)
การจำหน่ายออก	7,945,966.22	-	150,055.10	176,077.20	21,232.12	-	8,293,330.64
ณ วันที่ 30 กันยายน 2567	(24,915,137.30)	(17,324,495.25)	(13,842,323.43)	(11,158,926.02)	(217,315.53)	-	(68,129,283.69)
มูลค่าตามบัญชี ณ วันที่							
30 กันยายน 2567	46,894,324.90	2,883,269.87	3,719,608.26	5,913,270.84	101,860.02	-	61,982,168.80

ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และวันที่ 30 กันยายน 2566
กองทุนมีสินทรัพย์ถาวรที่คิดค่าเสื่อมราคาหมดแล้วแต่ยังคงใช้ดำเนินงานอยู่มีราคาทุนจำนวน 21.61 ล้านบาท และ 19.38 ล้านบาท ตามลำดับ

ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่าและอุปกรณ์ ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และวันที่ 30 กันยายน 2566 ไม่เกิดภาระค่าประกันใด

9

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	236,368,607.23	242,229,120.18
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม - สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(138,961,465.27)	(98,131,988.64)
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ	97,407,141.96	144,097,131.54
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ ประกอบด้วย		

	หน่วย : บาท			
	โปรแกรมคอมพิวเตอร์และระบบงาน	ลิขสิทธิ์	สินทรัพย์ระหว่างทำ	รวม
ราคาทุน				
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565	149,009,913.34	43,228.00	59,588,629.39	208,641,770.73
มูลค่าของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น	13,249,363.61	-	34,914,402.40	48,163,766.01
การจำหน่ายออก	-	-	(14,576,416.56)	(14,576,416.56)
โอนเข้า (ออก)	55,297,393.33	-	(55,297,393.33)	-
ณ วันที่ 30 กันยายน 2566	217,556,670.28	43,228.00	24,629,221.90	242,229,120.18
ค่าตัดจำหน่ายสะสม				
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565	(60,596,268.77)	(15,581.82)	-	(60,611,850.59)
ค่าตัดจำหน่ายระหว่างปี	(37,515,820.10)	(4,317.95)	-	(37,520,138.05)
การจำหน่ายออก	-	-	-	-
ณ วันที่ 30 กันยายน 2566	(98,112,088.87)	(19,899.77)	-	(98,131,988.64)
มูลค่าตามบัญชี ณ วันที่				
30 กันยายน 2566	119,444,581.41	23,328.23	24,629,221.90	144,097,131.54

หน่วย : บาท

	โปรแกรม คอมพิวเตอร์ และระบบงาน	ลิขสิทธิ์	สินทรัพย์ ระหว่างทำ	รวม
ราคาทุน				
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2566	217,556,670.28	43,228.00	24,629,221.90	242,229,120.18
มูลค่าของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น	2,103,780.06	-	13,594,505.59	15,698,285.65
การจำหน่ายออก	-	-	(21,558,798.60)	(21,558,798.60)
โอนเข้า (ออก)	14,378,615.38	-	(14,378,615.38)	-
ณ วันที่ 30 กันยายน 2567	234,039,065.72	43,228.00	2,286,313.51	236,368,607.23
ค่าตัดจำหน่ายสะสม				
ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2566	(98,112,088.87)	(19,899.77)	-	(98,131,988.64)
ค่าตัดจำหน่ายระหว่างปี	(40,825,146.85)	(4,329.78)	-	(40,829,476.63)
การจำหน่ายออก	-	-	-	-
ณ วันที่ 30 กันยายน 2567	(138,937,235.72)	(24,229.55)	-	(138,961,465.27)
มูลค่าตามบัญชี ณ วันที่				
30 กันยายน 2567	95,101,830.00	18,998.45	2,286,313.51	97,407,141.96

ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และ วันที่ 30 กันยายน 2566 กองทุนมีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่คิดค่าตัดจำหน่ายหมด แต่ยังคงใช้ดำเนินงานอยู่มีราคาทุนจำนวน 36.50 ล้านบาท และ 19.37 ล้านบาท ตามลำดับ

10 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
เงินมัดจำ - ค่าเช่าอาคารและบริการ	4,505,303.00	4,675,303.00
เงินมัดจำ - อื่น	30,150.00	6,750.00
รวม	4,535,453.00	4,682,053.00

11 เจ้าหนี้ระยะสั้น

เจ้าหนี้ระยะสั้น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
เจ้าหนี้อื่น	32,382,676.26	28,654,348.10
เจ้าหนี้โครงการ	51,185,830.57	61,352,038.47
บัญชีพักเงินรับคืนโครงการรอการตรวจสอบ	387,184.64	2,176,739.25
รวม	83,955,691.47	92,183,125.82

12 สำรองผลประโยชน์พนักงาน

สำรองผลประโยชน์พนักงาน ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 1 ตุลาคม	9,503,374.64	-
เพิ่มขึ้นระหว่างปี	4,203,430.30	9,503,374.64
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน	13,706,804.94	9,503,374.64

สำรองผลประโยชน์พนักงาน ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และ 2566 เป็นการประมาณการเงินชดเชยการเลิกจ้างในกรณีการเกษียณอายุของพนักงานตามระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2567 (ปี 2566 : ระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2561)

13 การผูกพัน

13.1 การผูกพันตามสัญญาเช่าดำเนินงาน

กองทุนได้ทำสัญญาเช่าอาคารชั้น 12 ปี และชั้น 13 เอ และบี กับบริษัท เอส.พี.อาคาร จำกัด โดยได้วางเงินมัดจำการเช่าเพื่อเป็นหลักประกันการเช่าจำนวน 4,505,303.00 บาท มีเนื้อที่เช่า 3,182 ตารางเมตรมีกำหนดเวลา 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2567 และสิ้นสุดวันที่ 31 สิงหาคม 2568 โดยจ่ายค่าเช่าเดือนละ 906,870.00 บาท และค่าบริการเดือนละ 970,350.90 บาท (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และ 2566 กองทุนมีการผูกพันตามสัญญาดังนี้

จ่ายชำระ	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ไม่เกิน 1 ปี	20,649,429.90	20,649,429.90
รวม	20,649,429.90	20,649,429.90

13.2 การผูกพันเกี่ยวกับรายจ่ายฝ่ายกุญ

สัญญาที่ยังไม่รับรู้	หน่วย : บาท	
	2567	2566
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	9,663,500.00	18,303,101.61
รวม	9,663,500.00	18,303,101.61

การผูกพันข้างต้นเกิดจากมูลค่าตามสัญญาจ้างทำวิจัยและพัฒนาระบบ

13.3 การผูกพันตามสัญญาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและบริการอื่น ๆ

ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 และ 2566 กองทุนมีการผูกพันที่เกิดจากสัญญาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและบริการอื่น ๆ จำแนกตามระยะเวลาของสัญญาได้ดังนี้

จ่ายชำระ	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ไม่เกิน 1 ปี	154,630,452.82	97,570,711.70
เกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี	3,214,809.08	4,671,609.98
รวม	157,845,261.90	102,242,321.68

14 ทุน

กองทุนได้รับโอนทุนมาจาก สสค. เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 จำนวน 11,958,077.72 บาท และมีทุนประเดิมที่ได้รับตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จำนวน 1,000.00 ล้านบาท ซึ่งในวันที่ 26 กันยายน 2561 ได้รับทุนประเดิมงวดแรกจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2561 จำนวน 700.00 ล้านบาท และวันที่ 6 มีนาคม 2563 ได้รับทุนประเดิมงวดที่สองจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวน 300.00 ล้านบาท

15 องค์ประกอบอื่นของสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน

กำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นของเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ยอดคงเหลือต้นปี	879,047.83	146,728.73
การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในระหว่างปี	1,224,509.07	732,319.10
ยอดคงเหลือปลายปี	2,103,556.90	879,047.83

16 รายได้จากงบประมาณ

รายได้จากงบประมาณ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
รายได้จากงบประมาณ	6,044,080,100.00	6,073,759,000.00
รวม	6,044,080,100.00	6,073,759,000.00

สำหรับปี 2566 กองทุนได้รับการจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2566 จำนวน 6,073,759,000.00 บาท โดยในไตรมาส 1 ได้รับจัดสรรจำนวน 3,083,379,400.00 บาท และไตรมาส 3 ได้รับจัดสรรจำนวน 2,990,379,600.00 บาท

สำหรับปี 2567 กองทุนได้รับการจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2567 จำนวน 6,044,080,100.00 บาท โดยในไตรมาส 1 ได้รับจัดสรรจำนวน 3,662,347,500.00 บาท และไตรมาส 3 ได้รับจัดสรรจำนวน 2,381,732,600.00 บาท

17 รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาค

รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาค ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
รายได้จากการอุดหนุน - องค์กรทุนเพื่อ เด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ)	-	3,810,600.00
รายได้จากการบริจาค	89,274,145.08	54,334,765.04
รวม	89,274,145.08	58,145,365.04

18 รายได้อื่น

รายได้อื่น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ดอกเบี้ยรับ	85,978,237.49	44,893,682.77
รายได้อื่น	2,212,673.79	1,517,899.66
กำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน	272,283.14	163,602.80
รวม	88,463,194.42	46,575,185.23

19 ค่าใช้จ่ายโครงการ

19.1 เงินอุดหนุนโครงการ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
เงินอุดหนุนโครงการ	5,905,728,547.50	5,881,408,656.78
หัก รับคืนเงินอุดหนุนโครงการ	(78,630,051.62)	(97,444,985.21)
รวม	5,827,098,495.88	5,783,963,671.57

19.2 ค่าใช้จ่ายในการบริหารโครงการ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
ค่าใช้จ่ายวิจัยและพัฒนาโครงการ	9,857,112.00	22,244,929.37
ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม	141,029,552.68	82,992,558.61
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	11,975,788.57	8,321,523.34
ค่าจ้างบุคคลภายนอก	55,777,566.96	95,030,385.49
ค่าตอบแทนบุคคลภายนอก	9,110,810.00	8,800,650.00
ค่าเบี้ยประชุม - กรรมการ/อนุกรรมการ/ที่ปรึกษา	1,866,500.00	2,508,500.00
ค่าบริการไปรษณีย์/ค่าขนส่ง	34,412.45	39,624.52
ค่าถ่ายเอกสาร	76,050.94	484,193.60
ค่าสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์	80,458,762.98	79,944,381.55
ค่าสื่อสิ่งพิมพ์	7,894,633.75	5,244,863.72
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	144,072.20	158,555.47
ค่าบริการดำเนินงานและดูแลบำรุงรักษาระบบ	83,089,591.43	-
ค่าใช้จ่ายอื่น	181,734.00	1,568,396.87
รวม	401,496,587.96	307,338,562.54
รวมค่าใช้จ่ายโครงการ	6,228,595,083.84	6,091,302,234.11

20 ค่าใช้จ่ายบุคลากร

ค่าใช้จ่ายบุคลากร ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566 (จัดประเภทใหม่)
เงินเดือน	92,779,067.86	77,401,396.68
ค่าล่วงเวลา	425,800.00	489,300.00
ค่ารักษาพยาบาล	3,071,118.77	2,847,469.60
ค่าเบี้ยประกันสุขภาพ	2,709,448.00	2,117,293.44
เงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	8,353,822.00	6,322,082.00
ค่าใช้จ่ายบุคลากรอื่น	2,502,207.68	2,931,361.54
รวม	109,841,464.31	92,108,903.26

21 ค่าใช้จ่ายเงินชดเชยการเลิกจ้าง

ค่าใช้จ่ายเงินชดเชยการเลิกจ้าง ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566 (จัดประเภทใหม่)
เงินชดเชยการเลิกจ้าง	1,045,110.00	737,880.00
ค่าใช้จ่ายสำรองผลประโยชน์พนักงาน (หมายเหตุ 12)	4,203,430.30	9,503,374.64
รวม	5,248,540.30	10,241,254.64

ค่าใช้จ่ายเงินชดเชยการเลิกจ้าง หมายถึง เงินชดเชยที่สำนักงานจ่ายชดเชยให้แก่พนักงานและลูกจ้างซึ่งเลิกจ้างตามรายละเอียดในหมวด 12 ค่าตอบแทนการเลิกจ้างของระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2567 (ปี 2566 : ระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหาร งานบุคคล พ.ศ.2561)

22 ค่าตอบแทน

ค่าตอบแทน ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566 (ปรับปรุงใหม่/ จัดประเภทใหม่)
ค่าตอบแทนตามผลงาน	7,513,380.00	12,147,830.00
ค่าตอบแทนอื่น	2,067,300.00	1,955,606.00
รวม	9,580,680.00	14,103,436.00

ค่าตอบแทนตามผลงาน คือ ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานซึ่งเป็นตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินการปฏิบัติงานตามที่สำนักงานประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและแจ้งให้บุคลากรทราบเป็นการทั่วไปแล้ว ตามรายละเอียดในหมวด 4 ของระเบียบของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2567 (ปี 2566 : ระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ.2561)

23 ค่าใช้สอย

ค่าใช้สอย ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566 (จัดประเภทใหม่)
ค่าใช้จ่ายฝึกอบรม	2,714,354.34	2,370,335.99
ค่าใช้จ่ายเดินทาง	2,309,976.76	1,804,418.45
ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา	127,719.55	215,371.10
ค่าจ้างบุคคลภายนอก	22,851,887.94	26,383,852.32
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	61,328.00	56,368.06
ค่าจ้างที่ปรึกษา	760,000.00	1,328,235.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม	1,654,751.75	2,691,976.90
ค่าเช่าอาคารและบริการส่วนกลาง	22,526,650.80	23,422,250.80
ค่าถ่ายเอกสาร	1,033,290.65	824,104.46
ค่าบริการดูแลบำรุงรักษาระบบ	20,666,054.43	13,360,664.81
ค่าดำเนินงานพัฒนากระบวนการ		
ควบคุมภายใน	6,287,594.75	3,852,000.00
ค่าตรวจสอบบัญชี	1,000,000.00	800,000.00
ค่าประชาสัมพันธ์	808,062.80	309,000.00
ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	3,426,500.00	3,303,000.00
ค่าใช้สอยอื่น	291,571.57	653,877.08
รวม	86,519,743.34	81,375,454.97

24 ค่าวัสดุ

ค่าวัสดุ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
		(จัดประเภทใหม่)
ค่าวัสดุ	2,312,480.98	1,261,386.32
ค่าจัดหาสินทรัพย์มูลค่าต่ำกว่าเกณฑ์	468,317.67	1,810,471.07
รวม	2,780,798.65	3,071,857.39

25 ค่าสาธารณูปโภค

ค่าสาธารณูปโภค ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2567	2566
		(จัดประเภทใหม่)
ค่าไฟฟ้า	658,125.40	572,757.92
ค่าโทรศัพท์	1,783,202.07	1,688,680.54
ค่าบริการสื่อสารและโทรคมนาคม	1,186,651.40	1,386,615.76
ค่าบริการไปรษณีย์และขนส่ง	1,126,163.37	1,276,400.15
ค่าสาธารณูปโภคอื่น	1,508,030.00	1,399,950.00
รวม	6,262,172.24	6,324,404.37

26 ผลกระทบจากการแก้ไขข้อผิดพลาดของงวดก่อน

ในปี 2567 กองทุนพบข้อผิดพลาดในการบันทึกบัญชีค่าตอบแทนตามผลงานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับปี 2566 กองทุนจึงได้ปรับปรุงผลกระทบของข้อผิดพลาดดังกล่าวในรายงานการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566 ที่แสดงเป็นข้อมูลเปรียบเทียบ โดยมีผลกระทบดังนี้

	หน่วย : บาท		
	ก่อนปรับปรุง (หลังจัดประเภทใหม่)	ปรับปรุงใหม่	หลังปรับปรุง (หลังจัดประเภทใหม่)
งบแสดงฐานะการเงิน			
ณ วันที่ 30 กันยายน 2566			
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	669,936.18	10,869,070.00	11,539,006.18
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	1,682,766,407.79	(10,869,070.00)	1,671,897,337.79
งบกำไรขาดทุน			
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566			
ค่าตอบแทน	3,234,366.00	10,869,070.00	14,103,436.00
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสำหรับปี	(159,436,521.32)	(10,869,070.00)	(170,305,591.32)
งบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566			
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม ณ 30 กันยายน 2566	1,682,766,407.79	(10,869,070.00)	1,671,897,337.79

27 การจัดประเภทรายการใหม่

กองทุนได้จัดประเภทรายการสำหรับปี 2566 ที่นำมาแสดงเปรียบเทียบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดประเภทและการแสดงรายการในรายงานการเงินปี 2567

	หน่วย : บาท		
	ก่อนจัดประเภทใหม่	เพิ่ม/(ลด)	หลังจัดประเภทใหม่
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	107,954,859.89	(15,845,956.63)	92,108,903.26
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	88,401,380.74	(88,401,380.74)	-
ค่าใช้จ่ายเงินชดเชยการเลิกจ้าง	-	10,241,254.64	10,241,254.64
ค่าตอบแทน	-	3,234,366.00	3,234,366.00
ค่าใช้จ่าย	-	81,375,454.97	81,375,454.97
ค่าวัสดุ	-	3,071,857.39	3,071,857.39
ค่าสาธารณูปโภค	-	6,324,404.37	6,324,404.37

รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ 2567

หน่วย : บาท

รายการ	งบสุทธิ หลักฐาน เปลี่ยนแปลง	เงินกันไว้เบิก เหลือปี (การสำรองเงิน)	ใบสั่งซื้อ/ สัญญา	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานยุทธศาสตร์สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา					
1. เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์					
หรือด้อยโอกาสได้รับเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค	4,349,165,700.00	981,044.35	22,228,346.62	4,298,708,559.33	27,247,749.70
2. เยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบที่ขาดแคลน					
ทุนทรัพย์และด้อยโอกาสได้รับการสนับสนุนและพัฒนา	1,317,249,100.00	130,995,740.99	187,451,416.70	876,252,441.94	122,549,500.37
3. นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อสร้างความเสมอภาค					
ทางการศึกษา	93,000,000.00	24,134,704.29	20,718,680.40	41,194,854.06	6,951,761.25
4. สนับสนุนภารกิจช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์					
และด้อยโอกาสและขับเคลื่อนนโยบาย	284,665,300.00	12,562,623.30	62,707,104.17	192,119,078.55	17,276,493.98
การจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	6,044,080,100.00	168,674,112.93	293,105,547.89	5,408,274,933.88	174,025,505.30
รวม					

รายงานฐานะเงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (ก่อนปีงบประมาณ 2567)

รายการ	หน่วย : บาท		
	เงินกันไว้เบิก เหลื่อมปี (สุทธิ)	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานยุทธศาสตร์สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา			
1. เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์			
หรือด้อยโอกาสได้รับเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค	64,110,022.49	28,564,480.70	35,545,541.79
2. เยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบที่ขาดแคลน			
ทุนทรัพย์และด้อยโอกาสได้รับการสนับสนุนและพัฒนา	644,481,897.74	436,811,308.17	207,670,589.57
3. นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อสร้างความเสมอภาค			
ทางการศึกษา	62,302,807.38	42,774,167.29	19,528,640.09
4. สนับสนุนภารกิจช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์			
และด้อยโอกาสและขับเคลื่อนนโยบาย			
การจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	89,820,713.78	53,318,402.57	36,502,311.21
รวม	860,715,441.39	561,468,358.73	299,247,082.66

รายการ	หน่วย : บาท			
	งบสุทธิ หลังโอน เปลี่ยนแปลง	เงินกันไว้เบิก เหลือปี (การสำรองเงิน)	ใบสั่งซื้อ/ สัญญา	เบิกจ่าย
แผนงานยุทธศาสตร์สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา				
1. เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์				
หรือด้อยโอกาสได้รับเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค	4,093,163,200.00	38,249,113.13	10,809,909.35	4,038,841,249.20
2. เยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบที่ขาดแคลน				
ทุนทรัพย์และด้อยโอกาสได้รับการสนับสนุนและพัฒนา	1,649,459,800.00	415,984,839.47	169,310,509.34	1,021,988,701.16
3. นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อสร้างความเสมอภาค				
ทางการศึกษา	93,000,000.00	39,456,352.05	11,166,208.00	30,876,146.58
4. สนับสนุนภารกิจช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์				
และด้อยโอกาสและขับเคลื่อนนโยบาย				
การจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	238,136,000.00	56,788,266.73	22,498,251.06	156,324,502.26
รวม	6,073,759,000.00	550,478,571.38	213,784,877.75	5,248,030,599.20
				61,464,951.67

29 ข้อมูลอื่น

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ระยะที่ 2

เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2564 ทางกองทุนได้รับรายงานข้อเท็จจริงว่าผู้ได้รับมอบหมายจากภาคร่วมดำเนินงานซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการมีการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ วงเงินงบประมาณในโครงการดังกล่าว จำนวนรวม 14.11 ล้านบาท กองทุนจึงได้ยุติการดำเนินงานโครงการดังกล่าวและใช้สิทธิตามสัญญาที่ลงนามร่วมกันระหว่างกองทุนและภาคร่วมดำเนินงานเพื่อเรียกร้องให้ภาคร่วมดำเนินงานชำระเงินคืนกองทุนจำนวน 7.38 ล้านบาท

กองทุนได้เสนอข้อพิพาทไปที่สำนักงานอัยการสูงสุด ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้พิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อเรียกร้องให้ภาคร่วมดำเนินงานคืนเงินจำนวน 7.38 ล้านบาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2567 อัยการสูงสุดได้วินิจฉัยว่ากองทุนไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ภาคร่วมดำเนินงานชดเชยเงิน เนื่องจากหนี้ระงับไปโดยการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ แต่ทางกองทุนยังไม่เห็นพ้องด้วยกับคำวินิจฉัย จึงส่งหนังสือขอโต้แย้งผลการพิจารณาวินิจฉัย เพื่อให้อัยการสูงสุดเสนอข้อพิพาทดังกล่าวต่อคณะกรรมการชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดีเพื่อพิจารณาชี้ขาด ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาชี้ขาดของคณะกรรมการชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ

โครงการพัฒนาศักยภาพครูนอกระบบให้สามารถจัดการศึกษาตามภูมิสังคมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่

ในไตรมาส 1 ปี 2566 กองทุนได้รับรายงานข้อเท็จจริงว่าผู้ได้รับมอบหมายจากภาคร่วมดำเนินงานซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการมีการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ งบประมาณโครงการดังกล่าวจำนวน 2.37 ล้านบาท ได้เบิกจ่ายเงินงวดที่ 1 แล้วจำนวน 1.47 ล้านบาท และกองทุนได้ยุติการดำเนินงานโครงการดังกล่าวและใช้สิทธิตามสัญญาที่ลงนามร่วมกันระหว่างกองทุนและภาคร่วมดำเนินงานเพื่อเรียกร้องให้ภาคร่วมดำเนินงานชำระเงินคืนกองทุนจำนวน 0.80 ล้านบาท ปัจจุบันคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง โดยภาคร่วมดำเนินงานได้ยื่นคำขอให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีต่อศาลปกครองกลาง และศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้กองทุนยืนยันความประสงค์ว่าจะยินยอมให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือไม่

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ระยะที่ 1

ในไตรมาส 2 ปี 2566 กองทุนได้ตรวจพบว่าผู้รับผิดชอบโครงการยังไม่ได้ดำเนินการส่งมอบรายงานผลการดำเนินงานและรายงานที่เกี่ยวข้องตามรายละเอียดในสัญญา งบประมาณของโครงการดังกล่าว จำนวน 2.03 ล้านบาท กองทุนได้ส่งหนังสือลงวันที่ 1 มิถุนายน 2566 ขอให้ภาคร่วมดำเนินงานคืนเงินจำนวน 1.49 ล้านบาท

ต่อมากองทุนส่งหนังสือลงวันที่ 24 เมษายน 2567 เพื่อยุติโครงการและบอกเลิกสัญญา โดยขอให้ภาคร่วมดำเนินงานคืนเงินสนับสนุนโครงการให้กองทุนพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 นับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือฉบับลงวันที่ 24 เมษายน 2567

ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อเสนอข้อพิพาทไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ

กองทุนได้แจ้งเตือน ติดตามและตรวจสอบรายงานการใช้จ่ายเงินทุกโครงการ รวมถึงว่าจ้างบุคคลภายนอกให้ตรวจสอบเงินสนับสนุนโครงการขนาดใหญ่ที่มีความล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา เพื่อประเมินว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการได้ใช้จ่ายเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ ซึ่งหากรายงานผลการตรวจสอบจากบุคคลภายนอกมีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการควบคุมภายในของการดำเนินงานโครงการ กองทุนจะนำไปปรับปรุงคู่มือการดำเนินงานโครงการ การอบรมผู้รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่การเงินของโครงการ รวมถึงจัดให้มีการตรวจสอบในลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้แน่ใจว่าการใช้จ่ายเงินทุกโครงการของภาครัฐร่วมดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โปร่งใสและตรวจสอบได้

กองทุนถูกฟ้องร้อง

ในไตรมาส 3 ปี 2566 อธิบดีบุคลากรได้ดำเนินการฟ้องกองทุนเนื่องจากได้รับความเสียหายจากการเลิกจ้างโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อศาลปกครองกลาง ซึ่งเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง โดยผู้ฟ้องได้ขอให้กองทุนชำระเงินจำนวน 3.12 ล้านบาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีนับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น ปัจจุบันคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง

30 การอนุมัติรายงานการเงิน

คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาอนุมัติให้ออกรายงานการเงินนี้เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2568

5.3 สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน

• แหล่งรายได้

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กสศ. มีรายได้รวม 6,221.82 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยจำแนกเป็น 3 แหล่งเงิน ได้แก่ (1) เงินอุดหนุนจากภาครัฐที่ได้รับตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 6,044.08 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 97.14 ของรายได้รวม ลดลงร้อยละ 0.49 จากปีก่อนหน้า (2) เงินจากการอุดหนุนอื่นและเงินบริจาค จำนวน 89.27 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.44 ของรายได้รวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 53.54 จากปีก่อนหน้า (3) รายได้อื่นซึ่งรวมถึงดอกเบียและผลตอบแทนจากเงินฝากและเงินลงทุน จำนวน 88.46 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.42 ของรายได้รวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 89.94 จากปีก่อนหน้า

• ค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 6,505.06 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.46 จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยจำแนกเป็น 4 รายการ ได้แก่ (1) ค่าใช้จ่ายบุคลากร จำนวน 127.39 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.96 ของค่าใช้จ่ายรวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.20 จากปีก่อนหน้าตามจำนวนบุคลากรที่เพิ่มขึ้นตามภาระงาน (2) ค่าใช้จ่ายโครงการ ซึ่งเป็นการอุดหนุนกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการร่วมกับภาคีตามภารกิจ จำนวน 6,228.60 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 95.75 ของค่าใช้จ่ายรวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.25 จากปีก่อนหน้า (3) ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน สำหรับสนับสนุนภารกิจองค์กร จำนวน 92.85 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.43 ของค่าใช้จ่ายรวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.03 จากปีก่อนหน้า (4) ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย จำนวน 56.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของค่าใช้จ่ายรวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.89 จากปีก่อนหน้า

• ภาพรวมการใช้จ่ายงบประมาณ

แผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายเงิน รวมทุกแหล่งเงิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของ กสศ. วงเงินรวมจำนวน 6,889.02 ล้านบาท ประกอบด้วยงบประมาณที่ได้รับจัดสรรตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อดำเนินงานตามภารกิจ จำนวน 6,044.08 ล้านบาท และเงินเหลือจ่ายจากปีงบประมาณก่อนหน้า เงินบริจาค และเงินจากแหล่งอื่น ๆ รวมจำนวน 844.94 ล้านบาท ในจำนวนนี้ มีการผูกพันและเบิกจ่ายแล้ว ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 จำนวน 6,289.55 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 91.30 ของวงเงินงบประมาณตามแผนการดำเนินงานฯ ซึ่งสามารถดำเนินการได้มีประสิทธิภาพกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สามารถผูกพันและเบิกจ่ายได้ร้อยละ 87.53

แผนภาพที่ 5-1 ภาพรวมการใช้จ่ายงบประมาณของ กสศ.
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

กสศ. มุ่งเน้นการบริหารจัดการเงินจากทุกแหล่งให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นไปตามระเบียบ กสศ. ว่าด้วยการเงิน การงบประมาณ และการบัญชี พ.ศ. 2566 ระเบียบ กสศ. ว่าด้วยเงิน หรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน พ.ศ. 2562 ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์เงื่อนไข การลำดับความสำคัญในการจัดสรรเงิน กองทุน พ.ศ. 2561 และระเบียบ กสศ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเผยแพร่เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงาน ข้อมูล การดำเนินงานและการบริหารกองทุน รายรับ รายจ่าย รวมทั้งผลผลิต ผลลัพธ์ และความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเงิน ของกองทุน พ.ศ. 2561 โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. เป็นผู้กำกับดูแล

• การบริหารจัดการเงินและทรัพย์สินของกองทุน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กสศ. ได้รับดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากเงินฝากและเงินลงทุน จำนวน 85.98 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 91.52 จากปีก่อนหน้า ซึ่งจะได้นำไปสมทบในการดำเนินงานและใช้จ่ายตามภารกิจของกองทุน โดยในส่วนของเงินลงทุนส่วนใหญ่เป็นตราสารหนี้ภาครัฐที่มีสภาพคล่องสูง และตราสารหนี้ภาครัฐ

ผลตอบแทนจากการบริหารเงินที่ยังไม่ถึงกำหนดจ่ายจะถูกนำไปใช้จ่ายตามภารกิจของกองทุน โดยการบริหารเงิน ดังกล่าวจะคำนึงถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินและความเสี่ยงด้านเครดิตเป็นสำคัญเพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน ตามภารกิจได้อย่างต่อเนื่องทั้งระยะสั้น และระยะยาว ภายใต้ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุน หาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน พ.ศ. 2562 และแผนการลงทุนที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. เป็นผู้กำกับดูแล

5.4

การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน
และธรรมาภิบาลที่ดี

1

ภาพรวมนโยบายด้านธรรมาภิบาล
และแนวปฏิบัติด้านการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน

1.1 นโยบายธรรมาภิบาล

การกำกับดูแลกิจการของ กสศ. เป็นไปตามนโยบายธรรมาภิบาลเพื่อให้องค์กรดำเนินงานเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สามารถช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสทางการศึกษา พัฒนาครู รวมถึงหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างทั่วถึง ตลอดจนสร้างองค์ความรู้เพื่อให้ภาครัฐและภาคสังคมมีแนวทางในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

คณะกรรมการบริหาร กสศ. มุ่งมั่นที่จะพัฒนาและส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการองค์กรมีความถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงทุกฝ่าย เพื่อให้สาธารณชนเกิดความเชื่อมั่น และเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรอย่างยั่งยืน โดยนโยบายธรรมาภิบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการดำเนินงานที่คณะกรรมการผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะใช้เป็นแนวทางยึดถือปฏิบัติในการดำเนินงาน

1.2 การบริหารกิจการกองทุน

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 หมวด 2 กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหาร กสศ. มีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของกองทุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการและผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อนุมัติแผนการดำเนินงาน ควบคุมดูแลและจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน โดยสอดคล้องกับหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงการออกระเบียบ และการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อกำกับดูแลกิจการที่ดีและการกำกับทิศทางเชิงกลยุทธ์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญจากสาขาวิชา โดยมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

(รายชื่อคณะอนุกรรมการสามารถดูได้ในส่วนรายนามที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการท้ายเล่ม)

1.3 การกำกับดูแลการปฏิบัติงาน

ระบบการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ กสศ. เป็นไปตาม “นโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน” (compliance policy) โดยผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคน ต้องยึดมั่นที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ในทุกที่ทุกเวลาที่ กสศ. ดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตาม การปฏิบัติหรือการกระทำที่ผิดกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ โดย กสศ. จัดให้มีการสื่อสาร ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการกำหนดแนวทางและกำกับดูแลให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวมถึงสร้างความตระหนักรู้ และสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ กสศ. ให้เข้มแข็ง

ขณะเดียวกันกลไกกำกับดูแลการปฏิบัติงาน กำหนดให้มีการรายงานตามสายการบังคับบัญชา รวมถึงอำนาจอนุมัติในการดำเนินงานตามที่คณะกรรมการบริหารกำหนด เพื่อให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานและการกำกับดูแลทั้งระดับนโยบาย ลงสู่การดำเนินงาน และขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติตามคู่มือและระเบียบการดำเนินงาน เพื่อลดขั้นตอนการดำเนินงานบนพื้นฐานของการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ

กลไกกำกับดูแลการปฏิบัติงาน

- 1 คณะกรรมการ** เป็นผู้กำหนดนโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ กสศ. และกำกับดูแลระดับนโยบาย
- 2 คณะอนุกรรมการด้านธรรมาภิบาล** เป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะในการจัดทำกรอบธรรมาภิบาลองค์กรที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง รวมถึงแผนการควบคุมภายใน (GRC: Governance-Risk-Control & Compliance) จากนโยบายไปสู่การปฏิบัติแก่ผู้จัดการและคณะทำงานบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน
- 3 ผู้จัดการและคณะทำงานบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน** เป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
- 4 สำนักธรรมาภิบาลและบริหารทั่วไป** เป็นผู้กำกับดูแลในส่วนงานต่าง ๆ ของสำนักงาน จัดให้มีกระบวนการกำกับดูแลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม
- 5 ผู้ปฏิบัติงาน** มีหน้าที่พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในการปฏิบัติตามนโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องด้วยความรอบคอบ

การรายงานผล กสศ. มีการกำกับติดตามการรายงานผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ต่อคณะกรรมการบริหารทุกไตรมาส ประกอบด้วย (1) ผลการใช้จ่ายงบประมาณ และ (2) ผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่สำคัญและความก้าวหน้าการดำเนินงานรอบ 6 เดือน ในโครงการที่มีมูลค่าเกิน 20 ล้านบาท รวมถึงการกำกับติดตามการส่งมอบผลการดำเนินงานที่ครบกำหนด

การติดตามและประเมินผลระบบการควบคุมภายใน มีการดำเนินการโดยฝ่ายตรวจสอบภายในเพื่อสื่อสารข้อบกพร่องของการควบคุมภายในที่ตรวจพบ และดำเนินการติดตามแก้ไขอย่างทันทั่วถึง

1.4 กลไกการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน และการประเมินผล

ในการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน โดยคณะกรรมการตรวจสอบภายใน ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงบประมาณ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง เป็นกรรมการ มีหน้าที่ตรวจสอบภายในเพื่อรายงานผลการตรวจสอบโดยตรงต่อคณะกรรมการซึ่งเป็นไป พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 42

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน เป็นไปตามกฎบัตรของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน ปี 2567 ในการสอบทานประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการควบคุมภายใน กระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงและกระบวนการกำกับดูแลที่ดี รวมถึงระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการทุจริตของหน่วยงานของรัฐ ระบบการรับแจ้งเบาะแส สอบทานให้ กสศ. มีการรายงานการเงินอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ สอบทานการดำเนินงานของ กสศ. ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับหรือมติคณะรัฐมนตรีรวมทั้งข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กสศ. รวมถึงกำกับดูแลระบบงานตรวจสอบภายในของ กสศ. ให้มีความเป็นอิสระเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่

ในปี 2568 กสศ. จะเข้าสู่กระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์ขององค์กรในรอบที่ 2 ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของ พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 44 กำหนดให้ “ทุกสามปีอันถือว่าเป็นรอบการประเมิน ให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ ในการดำเนินงานของกองทุน โดยก่อนครบกำหนดสามปีไม่น้อยกว่าหกเดือนให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเสนอต่อคณะรัฐมนตรี แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน” และให้คณะกรรมการประเมินผลรายงานผลการประเมินให้ คณะรัฐมนตรีทราบภายใน 180 วัน นับแต่วันสิ้นรอบการประเมิน และเมื่อคณะรัฐมนตรี มีมติรับทราบ ให้กองทุนเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปทราบในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกองทุนด้วย

2 นโยบายการบริหารงานด้วยคุณธรรมและความโปร่งใส

2.1 แนวทางเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน

คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้วางแนวทางเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน ตามประกาศ กสศ. เรื่อง แนวทางเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน ซึ่งครอบคลุม คณะกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของกองทุน รวมถึงระมัดระวังมิให้มีการดำเนินการใดที่เป็นกรณีมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุนที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประโยชน์กองทุนหรือส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนตัว

ในทางปฏิบัติของแนวทางการป้องกันการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน อาทิ ในสนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบของโครงการ มีการกลั่นกรองคุณภาพโครงการทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ปราศจากการมีส่วนได้เสียในโครงการ โดยมีการทบทวนรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและตำแหน่งปัจจุบันทุกปี รวมถึงการตรวจทานความเหมาะสมของงบประมาณโครงการตามประกาศ กสศ. เรื่อง การกำหนดคู่มือการดำเนินงานโครงการของกองทุน พ.ศ. 2567 ว่าด้วยหลักเกณฑ์และอัตราค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินโครงการ และแนวทางการบริหารโครงการให้เกิดความคุ้มค่า โปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

ตารางแสดงการจำแนกบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการกองทุน การดำเนินการ และการกำกับดูแล

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การบริหารจัดการ / ควบคุม
ผู้ปฏิบัติงาน	1. แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล 2. รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปี 3. คู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเผยแพร่ในเว็บไซต์ กสศ.
ภาคีร่วมดำเนินงาน	1. ประกาศ กสศ. เรื่อง หลักเกณฑ์เลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกลั่นกรองโครงการ ประกาศ ณ วันที่ 17 ต.ค. 2561 โดยมีการทบทวนรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิทุกปี 2. ประกาศ กสศ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนภาคีร่วมดำเนินงาน ประกาศ ณ วันที่ 6 ก.พ. 2562 เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของภาคีร่วมดำเนินงาน 3. ระเบียบ กสศ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบข้อมูลและการช่วยเหลือเด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชน ซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ผู้ด้อยโอกาส ครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และครู พ.ศ. 2561 เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนของกลุ่มเป้าหมาย และเป็นการบูรณาการฐานข้อมูลให้เกิดประสิทธิภาพ 4. ประกาศ กสศ. เรื่อง การกำหนดคู่มือการดำเนินงานโครงการของกองทุน พ.ศ. 2567 ว่าด้วยหลักเกณฑ์และอัตราค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินโครงการ และแนวทางการบริหารโครงการให้เกิดความคุ้มค่า โปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ
ผู้รับบริการ	การบริหารจัดการบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนของผู้รับบริการ กสศ. ได้จัดให้มีคู่มือหรือแนวทางการให้บริการสำหรับผู้รับบริการหรือผู้มาติดต่อ โดยมีช่องทางการขอรับข้อมูลหรือติดต่อ กสศ. ในเว็บไซต์ www.EEF.or.th/contact/ รวมถึงมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่ถูกต้อง เพียงพอ เชื่อถือได้ต่อสาธารณะผ่านเว็บไซต์ www.EEF.or.th

2.2 การบริหารงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส

สำนักงาน กสศ. ได้ประกาศแนวทางการปฏิบัติในการบริหารงานด้วยคุณธรรมและความโปร่งใส สำหรับผู้บริหารและบุคลากรสำนักงาน ประกอบด้วย

- ด้านวัฒนธรรมสุจริตในองค์กร โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตในองค์กร
- ด้านความโปร่งใส ด้วยการปฏิบัติหน้าที่บนความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เป็นไปตามมาตรฐานและขั้นตอนการให้บริการและคู่มือการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้
- ด้านคุณธรรมการทำงานในองค์กร โดยยึดระบบคุณธรรม ความโปร่งใส มุ่งเน้นประโยชน์ร่วมรวมและประโยชน์ขององค์กรเป็นสำคัญ
- ด้านการสื่อสารภายในองค์กร สื่อสารสร้างความเข้าใจร่วมกับเกี่ยวกับเจตจำนงสุจริตในการบริหารงานด้วยคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงาน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- แผนการปฏิบัติการป้องกันความเสี่ยงการทุจริต ของ กสศ. และรายงานผลการดำเนินการป้องกันการทุจริตประจำปี

ช่องทางรับเรื่องร้องเรียน

ร้องเรียนทุจริต | กสศ. ผ่านเว็บไซต์ กสศ. <https://www.eef.or.th/contact/complaints>
หรือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ whistleblower@eef.or.th

3 ผลการดำเนินงานด้านการกำกับดูแล ในปี 2567

• ITA ระดับ A ติดต่อกัน 4 ปี

กสศ. เป็นองค์กรที่ได้รับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ในระดับ A ติดต่อกันเป็นปีที่ 4 จากผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และพบว่า กสศ. มีความสามารถดำเนินการได้ดีในด้านคุณภาพการดำเนินงาน การใช้อำนาจ และประสิทธิภาพการสื่อสาร

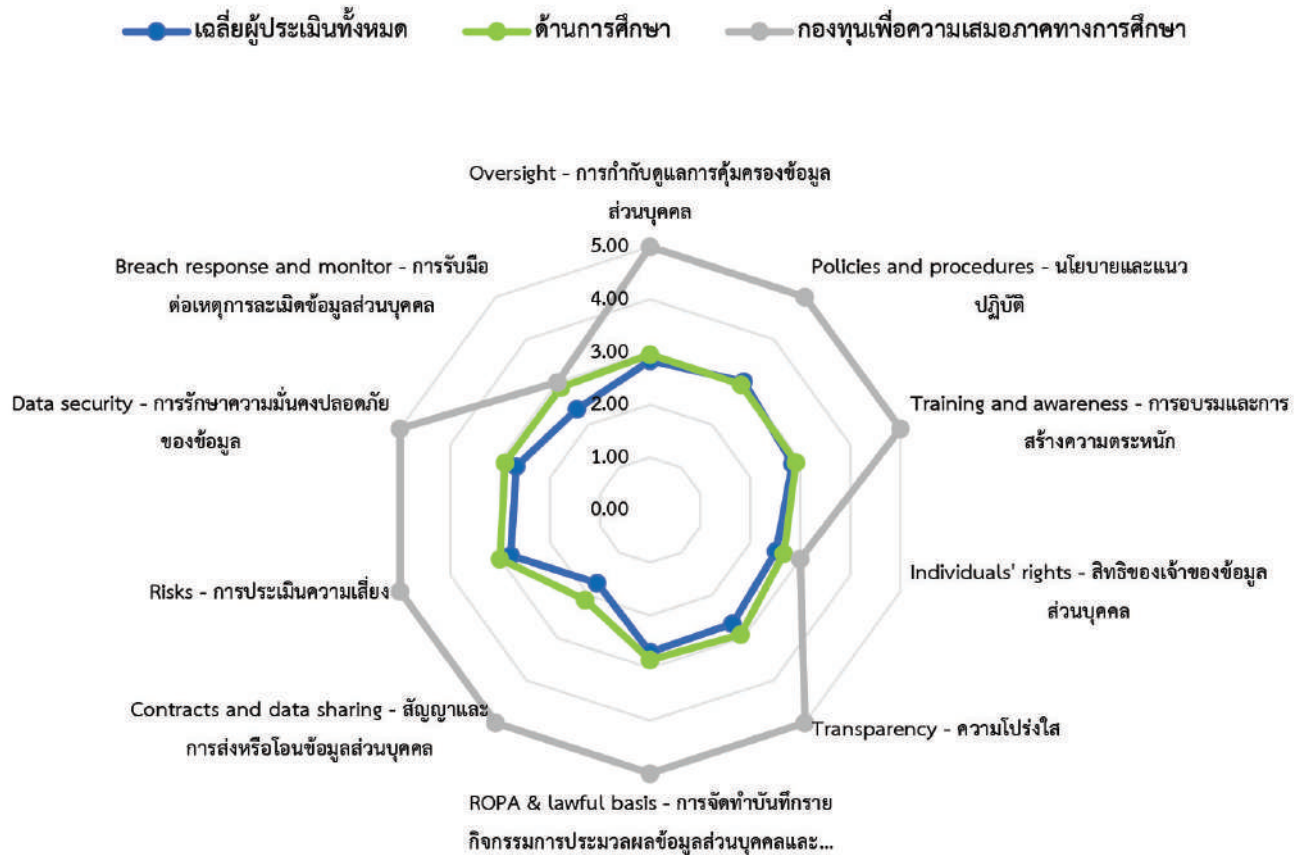
• รางวัล Compliance Award 2566

กสศ. ได้รับรางวัล Compliance Award 2566 ถือเป็นหน่วยงานที่มีการดำเนินงานเป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ภายใต้โครงการพัฒนาแพลตฟอร์มภาครัฐเพื่อรองรับการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยผลการประเมิน กสศ. อยู่ในระดับ 4.6 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด (คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.72 คะแนน) และสูงกว่าค่าเฉลี่ยในกลุ่มด้านการศึกษา (คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.87 คะแนน)

จากรางวัลที่ กสศ. ได้รับสะท้อนให้เห็นความโปร่งใสและความปลอดภัยในมาตรฐาน ในการดำเนินงาน ซึ่งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลักในการดำเนินงานของ กสศ. คือ เด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบางทางสังคม เป็นกลุ่มที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และในปี 2567 เป็นปีที่ กสศ. ได้บูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานกับทุกภาคส่วนเพื่อร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ยิ่งเน้นย้ำว่า กสศ. ต้องดำเนินงานอย่างโปร่งใส มีมาตรฐานความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ทุกภาคส่วนที่ร่วมดำเนินงาน

ด้วยความมุ่งมั่นของ กสศ. เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาลและความโปร่งใส กสศ. ได้พยายามดำเนินงานตามนโยบายด้านธรรมาภิบาลที่ชัดเจน และพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้หลักการ คือ (1) ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย (2) วางแผนการทำงาน ให้มีขั้นตอนที่กระชับรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ควบคู่กับการควบคุมภายในที่ดีและมีธรรมาภิบาล และ (3) นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือทำงานในองค์กร และร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

แผนภาพ 5-2 แผนผังเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลการประเมินของ กสศ. และหน่วยงานในกลุ่มด้านการศึกษา

รายนามคณะกรรมการบริหาร กสศ.

ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2567

1. นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล	ประธานกรรมการ
2. นางสาววัลย์รัตน์ ศรีอรุณ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รองประธานกรรมการ
3. คุณหญิงเกษมา วรรณธรณ ณ อยุธยา	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภาควิชาการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านกฎหมาย ภาควิชาการ
5. นายชาติ จันทนยิ่งยง	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคเอกชน
6. นายรุ่งโรจน์ รังสีโยภาส	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคเอกชน
7. รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคประชาสังคม
8. นายสรวิศ ไพบูลย์รัตนาร	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคประชาสังคม
9. นายสุเทพ แก่งสันเทียะ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ คนที่หนึ่ง	กรรมการโดยตำแหน่ง
10. ว่าที่ร้อยตรีธนู วงษ์จินดา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ คนที่สอง	กรรมการโดยตำแหน่ง
11. แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์ อธิบดีกรมอนามัย ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการโดยตำแหน่ง
12. นายอนันต์ แก้วกำเนิด ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้แทนสำนักงบประมาณ	กรรมการโดยตำแหน่ง
13. นางอภิญญา ชมภูมาศ อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน ผู้แทนกรมกิจการเด็กและเยาวชน	กรรมการโดยตำแหน่ง
14. นางแพตริเซีย มงคลวนิช อธิบดีกรมบัญชีกลาง ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	กรรมการโดยตำแหน่ง
15. นายนฤชา โฆษาศิวิไลซ์ อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	กรรมการโดยตำแหน่ง
16. นายโชคชัย วิเชียรชัยยะ อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ผู้แทนกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	กรรมการโดยตำแหน่ง
17. นายไกรยส ภัทราวาท ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	กรรมการและเลขานุการ

รายนามคณะกรรมการตรวจสอบภายในที่ปรึกษา ของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ

ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2567

ที่ปรึกษาของคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

1. นายฤชนพงศ์ กীরติกร
2. ศาสตราจารย์ชานไกรฤทธิ์ บุญยเกียรติ
3. ศาสตราจารย์นักสิทธิ์ คุวัฒนาชัย
4. ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช
5. รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล
6. นายภัทร คำพิทักษ์
7. ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ
8. นายวิโรฒ สันติประภาพ

คณะกรรมการตรวจสอบภายใน

1. ผู้แทนกระทรวงการคลัง	ประธานกรรมการ
2. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
3. นายธวัชชัย เกียรติกานกุล	กรรมการ

คณะอนุกรรมการด้านการเงิน การงบประมาณ และการบัญชี

1. นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	อนุกรรมการ
3. นายบุญเลิศ เลิศเมธากุล	อนุกรรมการ
4. นางกรรณิการ์ งามโสภี	อนุกรรมการ
5. นายรังสรรค์ มณีเล็ก	อนุกรรมการ
6. นายวัชรชัย เพชรร่วง	อนุกรรมการ
7. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้ที่ผู้จัดการมอบหมาย	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน

1. นางผ่องเพ็ญ เรืองวิริยกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. นายกำพล ศรชนะรัตน์	อนุกรรมการ
3. นายอัมพร แสงมณี	อนุกรรมการ
4. นางสุรียรัตน์ สุระเดชะ	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการ
6. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะกรรมการกำกับทิศทางและนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. รองศาสตราจารย์ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง	ที่ปรึกษา
2. นายกำพล ศรชนะรัตน์	ประธานอนุกรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	อนุกรรมการ
4. นายสรวิศ ไพบูลย์รัตนากกร	อนุกรรมการ
5. นางเนตรนภิส สุขนวนิช	อนุกรรมการ
6. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะกรรมการสสสหาและพิจารณาคำตอบแทน

1. รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล	ที่ปรึกษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	ประธานอนุกรรมการ
3. ว่าที่ร้อยตรีธนู วงษ์จินดา
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
4. นายวิศรุต รัชนีภภาพงศ์	อนุกรรมการ
5. นางสาวนวลอนันต์ ตันติเกตุ	อนุกรรมการ
6. หัวหน้าฝ่ายทรัพยากรบุคคล	เลขานุการ

คณะกรรมการด้านธรรมาภิบาล

1. นายชาติ จันทนียงยง	ที่ปรึกษา
2. นางวรัชญา ศรีมาจันทร์	ประธานอนุกรรมการ
3. นายกำพล ศรชนะรัตน์	อนุกรรมการ
4. นางศิษฏ์ศรี นาคะศิริ	อนุกรรมการ
5. นายอนุวัฒน์ จงยินดี	อนุกรรมการ
6. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะกรรมการบริหารจัดการเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุนและนโยบายข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

1. ศาสตราจารย์ชานไกรฤทธิ บุญเกียรติ	ที่ปรึกษา
2. ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	ที่ปรึกษา
3. นายรุ่งโรจน์ รังสีโยภาส	ประธานอนุกรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
5. นายภัทรธรรพ์ คำพิทักษ์	อนุกรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	อนุกรรมการ
7. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการกำกับทิศทางสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

1. นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	ที่ปรึกษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พูลศักดิ์ โกษียาภรณ์	ที่ปรึกษา
3. นายแบงค์ งามอรุณโชติ	ที่ปรึกษา
4. ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช	ประธานอนุกรรมการ
5. นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	อนุกรรมการ
6. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
7. รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล	อนุกรรมการ
8. รองศาสตราจารย์วราภรณ์ สามโกเศศ	อนุกรรมการ
9. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา (ปฐมวัย – ภาคบังคับ)

1. นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ที่ปรึกษา
2. นายสมหมาย ปาริฉัตร	ที่ปรึกษา
3. นายชาลี จันทนยิ่งยง	ที่ปรึกษา
4. นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ	ประธานอนุกรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ดาร์ณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
6. นายวิโรจน์ โชคดีวิวัฒน์	อนุกรรมการ
7. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
8. อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
9. อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
10. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับสูงกว่าภาคบังคับ

1. นายยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์	ที่ปรึกษา
2. ศาสตราจารย์นักสิทธิ์ คุ้มพัฒนาชัย	ประธานอนุกรรมการ
3. นายรุ่งโรจน์ รังสีโยภาส	รองประธานอนุกรรมการ
4. นายณพพร สุวรรณจุ	อนุกรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปานเพชร ชินินทร	อนุกรรมการ
6. นายธนารักษ์ พงษ์เกษตรรา	อนุกรรมการ
7. นางสาวดุชนิ จีรังกุลวิทย์	อนุกรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พูลศักดิ์ โกษียาภรณ์	อนุกรรมการ
9. เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
10. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบการผลิต พัฒนาครูสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล และพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ

1. ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช	ที่ปรึกษา
2. นายกฤษฎพงษ์ กิริติกร	ที่ปรึกษา
3. รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	ประธานอนุกรรมการ
4. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	รองประธานอนุกรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ประวีต เอราวรรณ	อนุกรรมการ
6. นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า	อนุกรรมการ
7. นายกำพล ศรณะรัตน์	อนุกรรมการ
8. นายณพพร สุวรรณรุจิ	อนุกรรมการ
9. นายศุภโชค ปิยะสันต์	อนุกรรมการ
10. นายเฉลิมพร พงศ์ธีระวรรณ	อนุกรรมการ
11. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชน และแรงงานนอกระบบ

1. นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ	ที่ปรึกษา
2. ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	ที่ปรึกษา
3. นายภัทร คำพิทักษ์	ที่ปรึกษา
4. รองศาสตราจารย์อภิญญา เวชยชัย	ที่ปรึกษา
5. นายกฤษฎพงษ์ กิริติกร	ประธานอนุกรรมการ
6. ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	รองประธานอนุกรรมการ
7. นายสรวิศ ไพบูลย์รัตนการ	อนุกรรมการ
8. นายโชคชัย ลิ่มประดิษฐ์	อนุกรรมการ
9. รองศาสตราจารย์ลือชัย ศรีเงินยวง	อนุกรรมการ
10. นายเอ็นนู ชื่อสุวรรณ	อนุกรรมการ
11. รองศาสตราจารย์ชุกรี หะยีสาแม	อนุกรรมการ
12. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
13. ปลัดกระทรวงแรงงาน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
14. อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
15. อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
16. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
17. ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

รายนามคณะผู้จัดทำรายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

1. นายภัทร คำพิทักษ์	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	ที่ปรึกษา
3. ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	ที่ปรึกษา
4. ผู้ช่วยผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ด้านระบบงาน)	ประธานคณะทำงาน
5. ผู้ช่วยผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ด้านกลยุทธ์)	รองประธานคณะทำงาน
6. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาหลักประกันโอกาสทางการศึกษา หรือผู้แทน	คณะทำงาน
7. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ หรือผู้แทน	คณะทำงาน
8. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษา หรือผู้แทน	คณะทำงาน
9. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือผู้แทน	คณะทำงาน
10. ผู้อำนวยการสำนักสื่อสารสาธารณะและระดมความร่วมมือ หรือผู้แทน	คณะทำงาน
11. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่ หรือผู้แทน	คณะทำงาน
12. ผู้อำนวยการสำนักธรรมาภิบาลและบริหารทั่วไป หรือผู้แทน	คณะทำงาน
13. ผู้อำนวยการสำนักผู้จัดการ หรือผู้แทน	คณะทำงาน
14. หัวหน้าฝ่ายทรัพยากรบุคคล หรือผู้แทน	คณะทำงาน
15. ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลยุทธ์ งบประมาณ และการเงิน หรือผู้แทน	คณะทำงานและเลขานุการ
16. นางอรอนงค์ สะพะพันธุ์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

รายงานประจำปี 2567

ISBN 978-616-8307-38-0

พิมพ์ครั้งที่ 1

เดือนมิถุนายน 2568

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
อาคารเอส.พี. (อาคารเอ) ชั้น 13
เลขที่ 388 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์ 0-2079-5475
www.eef.or.th

ออกแบบโดย

บริษัท 1924 สตูดิโอ จำกัด
147 ซอยเทศบาล แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทรศัพท์ 09-4935-9445

พิมพ์ที่

บริษัท ชันต์การพิมพ์ จำกัด
67 ถนนรองเมือง ซอย 3 แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 0-2216-4344-5

รายงานประจำปี 2567
ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

